GÖTEBORGS UNIVERSITET
INST FÖR HISTORISKA STUDIER

Förutsättningar för Arkeologisk Förmedling

En Analys av Tillgång, Likvärdighet och Samverkan mellan Uppdragsarkeologi och Grundskolor

Martina Blidberg

Institutionen för historiska studier
Göteborgs universitet

AE2021 Arkeologiskt självständigt arbete på mastersnivå, 30 HP

VT 2025

Handledare: Christian Isendahl

Abstract

Conditions for Archaeological Mediation
An Analysis of Access, Equity, and Collaboration Between Contract Archaeology and Primary Schools

This study examines how contract archaeology companies engage in communication and collaboration with primary schools, and whether access to archaeological knowledge and its mediation is equal and equitable. Previous research indicates that only a small proportion of Swedish schools are reached by mediation work conducted by such companies. This raises questions about how disparities in access arise and what factors influence whether communication reaches its intended audience.

A survey was conducted among primary schools and contract archaeology companies in the Västra Götaland region of Sweden to investigate three key aspects: (1) how mediation services aimed at schools are delivered, (2) the extent to which these services reach schools in an equal and consistent manner, and (3) the challenges and obstacles that occur in contact between the two parties.

The findings show that companies offer a variety of mediation services to all schools within their operational areas and in proximity to excavation sites, supported by policies promoting equal provision. Yet only a minority of schools have participated in such activities, and even fewer are aware these services exist. While companies present methods designed to secure equal and equitable access, the available data cannot fully confirm that schools experience such access in practice. This raises a critical question: can contract archaeology companies be said to provide archaeological knowledge equally when only a small fraction of their target audience is aware of their services?

Keywords: Archaeology, Contract Archaeology, Public Archaeology, Cultural heritage, Sweden, Mediation, Education, Accessibility, Equal access, Public, Cross-sectorial collaboration

Förord

Att skriva en uppsats tar tid och är ofta lika givande som det är krävande. Det är lätt att känna sig ensam i skrivprocessen, vilket är anledningen till att jag vill använda förordet till att tacka alla som på olika sätt bidragit till att denna uppsats blivit bättre än jag någonsin hade kunnat åstadkomma på egen hand.

Jag vill tacka min handledare Christian Isendahl, som under hela arbetat utmanat, inspirerat och hjälpt mig att utveckla mitt vetenskapliga tänkande och skrivande. Tack, Christian, för din vägledning, dina råd, tips och konstruktiv kritik som ständigt motiverat mig genom uppsatsens gång! Ett varmt tack riktas även till Maria Persson, som lyfte mitt intresse för publik arkeologi till en akademisk nivå, delade med sig av insikter och idéer samt fick mig att ställa nya frågor. Tack också till Tove Hjørungdal för dina värdefulla synpunkter och hjälp, och till Ludvig Papmehl-Dufay för litteraturtips och upplyftande kommentarer.

Jag vill dessutom tacka min familj för ert stöd, och min mormor för ditt intresse och engagemang. Samt mina kära vänner för ert positiva uppmuntrande, tips och era många diskussioner med mig under arbetets gång. Ett särskilt tack till Johannes Corneliusson, Leo Thomasson, Caroline Sjöberg Wenehed och Madeleine Silasa.

Det största och mest betydelsefulla tacket ska dock gå till alla er arkeologer, rektorer, lärare och museipersonal som tagit er tid att svara på mina mejl och deltagit i enkäten. Denna undersökning är möjlig tack vare ert engagemang och deltagande!

Innehållsförteckning

Abstract i
Förord ii
1. Inledning, syfte och frågeställningar 1
Inledning 1
Syfte och frågeställningar 2
2. Teoretiskt perspektiv 3
Tvärsektoriell samverkan 3
Lärande och kunskapsbyggande 4
Hållbarhet och hållbarhetsmålen 7
Hinder i samverkan 8
Begreppsförklaring 9
Förmedling 9
Samverkan 9
Arkeologisk kunskap 10
3. Metod och material 11
Kvalitativ och semikvantitativ metod 11
Frågeformulering i enkäterna 12
Datainsamling och genomförande av enkätundersökningen 13
Tillförlitlighet och trovärdighet 14
Etiska ställningstaganden 15
Enkätundersökning riktad till uppdragsarkeologiska aktörer 16
Enkätundersökning riktad till grundskolor 17
Analys av enkätdata 18
Material, urvalsprocess, källkritik och avgränsning 18
4. Bakgrund och underlag 19
Lagar och riktlinjer 20
Kulturmiljölagen 2 kap. Fornminnen och kulturrådets författningssamlingar 20
Vägledningar inom uppdragsarkeologin 21
Skoluppdraget – kulturarvsarbetets betydelse för skolväsendet 22
Ökad tillgänglighet och kulturmiljömålen 22
Statistik över Västra Götaland regions kommuner 23
Skolplaner och kommentarmaterial 25
Lgr22 kursplan och kommentarmaterialet för historia ämnet årskurs 1–9 26
5. Forskningsöversikt 35
Publik arkeologi 35
Tidigare forskning 37
6. Resultat 40

Bortfallsanalys 40
Enkätundersökning riktad till uppdragsarkeologiska aktörer 43
Länsstyrelsen förmedlingskrav i förfrågningsunderlaget 43
Företagens handlingsplaner för att uppfylla länsstyrelsens förmedlingskrav 44
Förmedlingstjänster riktade mot skolor 45
Metoder och medium för information och marknadsföring 46
Kontakt med grundskolor vid undersökningar 47
Handlingsplaner för kontakt med grundskolor 47
Vilka grundskolor får information 48
Jämlik förmedling, informering och samverkan 49
Utmaningar och hinder 49
Enkätundersökning riktad till grundskolor 50
Kännedom om arkeologiskförmedling och tjänster 50
Besök till arkeologiska utgrävningar 51
Skolbesök 52
Arkeologiska undersökningar i skolans närområde 53
Arkeologiska tjänster, information och intresse 54
Utmaningar och hinder 55
Arkeologiskt intresse och kontakter 56
7. Analys 58
Förmedlingstjänster och informering 59
Intresset för arkeologiska kontakter och kännedom 61
Utmaningar och hinder 62
Samverkan och utvecklingsområden 63
8. Slutsats 65
9. Avslutande diskussion 69
Fortsatt forskning 70
10. English summary 72
Introduction and aim 72
Results and conclusions 73
11. Referenser 74
12. Bilagor 83
Bilaga 1 83
Bilaga 2 90
Bilaga 3 113

1. Inledning, syfte och frågeställningar

Inledning

Förmedling är, och har alltid i olika grad varit, en del av det arkeologiska arbetet. Redan under tidigt 1800-tal och dessförinnan arrangerade fornminnesföreningar och arkeologer som Oscar Montelius sommarmöten och amatörarkeologi riktat mot intresserade målgrupper (Baudou 2004). Att dokumentera fornlämningar, ta till vara fornfynd och förmedla resultaten är idag enligt lag en del av det uppdragsarkeologiska arbetet och arkeologins uppgift i samhället (KML 1988:950 2 kap. 13§). Kulturmiljölagen, tillsammans med verkställighetsdokument och styrdokument från Riksantikvarieämbetet och länsstyrelserna, styr den uppdragsarkeologiska verksamheten. Introduktionen av hållbarhetsmålen (Agenda 2030 (FN 2015)) aktualiserar frågor på nytt om hur kulturarv och arkeologi kan bidra till en hållbar samhällsutveckling där alla har samma möjligheter och tillgång till kulturarvet (RAÄ 2017:8).

Trots att lagar, regleringar, verkställighetsdokument och mål betonar vikten av förmedling upplever jag under min tid som student och ny arkeolog på arbetsmarknaden att arkeologisk förmedling inte alltid når ut till den breda allmänheten. ”Arkeologi? Vad är det?” och ”Arkeologi är väl när man studerar dinosaurier?” är två av de vanligaste kommentarerna jag har fått från både vänner och obekanta. Genom mina studier och arbete har jag träffat både studiekamrater och kollegor som funnit sig i liknande situationer och hört likartade kommentarer. Det får mig, likt många före mig, att reflektera över hur arkeologi uppfattas av allmänheten.

Den arkeologiska verksamheten i Sverige dokumenterar, tillvaratar fynd och rapporterar. Samtidigt framkommer återkommande kritik om att denna förmedling inte fullt ut når sina målgrupper. Vilka nås av förmedlingen, och vilken roll spelar arkeologin i dagens samhälle? Flera forskare lyfter förmedling och samverkan med andra sektorer, myndigheter och offentliga organisationer som ett sätt att nå ut till målgrupper och för att förankra arkeologins roll i samhället. Men att det finns flera utvecklingsmöjligheter inom dagens arkeologisektor (se bl.a. Högberg et al. 2021). Denna diskussion omfattar bland annat samverkan med andra verksamheter som besöksnäringen, skolan och byggföretag. Med målsättningen att bidra till genomförandet av hållbarhetsmålen och klimatinsatser, att främja ekonomisk utveckling, att stärka mänskliga rättigheter samt att förbättra förmedling av arkeologi till allmänheten (t.ex. Lönn 2006; Archaeological Dialogues 2009; 2013; Isendahl & Stump 2019; Antelid & Synnestvedt 2016; Kajda et al. 2017; Söderström 2018; Lewis 2018; Dutra Leivas 2020; Högberg et al. 2021).

Utöver exploatören och länsstyrelsen utgör skolan en av de vanligare målgrupperna för uppdragsarkeologisk förmedling. Idag erbjuder de flesta uppdragsarkeologiska aktörer i Sverige en rad förmedlings- och samverkstjänster till flera målgrupper, däribland grundskolor. Ett exempel på sådana tjänster är så kallade ’arkeologiskolor’, där deltagare ges möjligheten att praktiskt prova på eller delta i en arkeologisk undersökning. Ett annat vanligt inslag är guidade visningar i samband med pågående arkeologiska undersökningar. Sedan början av 2000-tal har intresset för och forskningen kring arkeologisk förmedling till grundskolsektorn ökat (se bl.a. Dutra Leivas 2020; Högberg et al. 2021; Conforti & Legaria 2022; Hendrick 2024). Ivonne Dutra Leivas (2020:28) påpekar att

samverkan mellan uppdragsarkeologin och grundskolan hittills inte undersökts i mer omfattande forskning, utan snarare behandlats i mindre undersökningar eller debatter.

Dutra Leivas (2020:140) visar på att endast en liten del av landets skolor nås av uppdragsarkeologins förmedlingsarbete. Om den uppdragsarkeologiska sektorn har ett reglerat uppdrag att arbeta förmedlande, hur kommer det sig då att kunskapen om vad arkeologi innebär förfaller vara så begränsad bland allmänheten? Och hur förklaras det att så få grundskolor har varit i kontakt med uppdragsarkeologiska aktörer? Dutra Leivas resultat väcker frågor om vilka metoder uppdragsarkeologiska aktörer använder i sitt förmedlande och samverkande med landets skolor. Hur kommer det sig att inte bara arkeologisk kunskap, utan även uppdragsarkeologiska förmedlingstjänster, i stor utsträckning misslyckas med att nå sina målgrupper?

Syfte och frågeställningar

Vilka faktorer förklarar att uppdragsarkeologisk förmedling och samverkan inte når ut till alla grundskolor? Och vilka skolor är det som faktiskt tar del av förmedlings- och samverkansinsatser som företagen erbjuder? Finns det några mönster i vilka grundskolor som kontaktas? Syftet med denna uppsats är att undersöka hur uppdragsarkeologiska aktörer arbetar med förmedling och samverkan gentemot grundskolor, samt om tillgången till dessa insatser uppvisar jämlikhet och likvärdighet i spridningen av arkeologisk kunskap.

Jag belyser dels hur arkeologiska aktörer genomför förmedlings- och samverkansarbete, dels hur grundskolorna tar emot och upplever dessa insatser. Uppsatsens undersökning fokuserar på det förmedlingsarbete uppdragsarkeologiska aktörer utför och om det finns en jämlik tillgång till arkeologiska kunskaper för grundskolorna. Det vill säga: har alla grundskolor likvärdig möjlighet att ta del av uppdragsarkeologisk förmedlingsverksamhet, och erbjuder samtliga företagen ett likvärdigt utbud av tjänster och information till skolorna? För att undersöka om uppdragsarkeologisk förmedling och samverkan är jämlikt tillgänglig för grundskolorna jämförs skillnader mellan socioekonomiskt starkare och svagare områden, landsbygd och stadsbygd, samt kommunala- och fristående grundskolor. Uppsatsen avser att undersöka uppdragsarkeologisk förmedling och samverkan inom västra Götalands region.

I min tidigare kandidatuppsats (Blidberg 2021) visar resultaten att många lärare saknar kunskap om att de kan kontakta uppdragsarkeologiska aktörer eller andra arkeologiskt verksamma organisationer, samt att de kan ta del av arkeologiska pedagogiska tjänster och publika aktiviteter. I en e-postkorrespondens med Johan Anund, regionchef vid Arkeologerna i Stockholm, framkommer det att det är ovanligt att skolpersonal hör av sig till verksamheten. Anund menar att detta sannolikt beror på bristande information – skolor och lärare känner inte till att möjligheten finns. Han påpekar även att Arkeologerna sällan själva initierar kontakt med skolor om det inte finns ett pågående fältprojekt i deras närområde.

Uppdragsarkeologisk förmedling och samverkan ska vara jämlikt tillgängligt för samtliga grundskolor, alla skolor ska få möjligheten att ta del av eller använda sig av uppdragsarkeologiska förmedlingstjänster. Både i tidigare forskning (se Synnestvedt 2008 & Dutra Leivas 2020) och min kandidatuppsats (Blidberg 2021) framkommer det att detta kanske inte är fallet. Få skolor verkar ha kännedom om uppdragsarkeologiska tjänster och information finns tillgängligt, samt är det få skolor

som tidigare tagit del av dessa tjänster. Är förmedling och tillgång till dessa tjänster jämlik om få skolor har kännedom?

För att besvara uppsatsens övergripande syfte undersöker jag tre huvudområden: (1) Hur uppdragsarkeologiska aktörer bedriver sin förmedlingsverksamhet och vilka tjänster som riktas mot grundskolor, (2) I vilken utsträckning dessa tjänster når grundskolor på ett jämlikt och likartat sätt, (3) Vilka utmaningar och hinder som uppstår i kontakten mellan grundskolor och uppdragsarkeologiska organisationer, både inför och under samverkansprocesser. Följande frågeställningar har formulerats:

1. Vilka former av förmedling och samverkan erbjuder uppdragsarkeologiska aktörer grundskolor, och på vilket sätt kommuniceras dessa tjänster?
2. I vilken grad har olika grundskolor kännedom om dessa förmedlingstjänster?
3. Kommer intresset för samverkan med arkeologiska aktörer från skolnivå eller från enskild personal?
4. Vilka hinder och utmaningar upplever båda parter i samband med uppdragsarkeologisk förmedling och samverkan?
5. Erbjuds arkeologisk förmedling och samverkan på ett jämlikt sätt till samtliga grundskolor?

2. Teoretiskt perspektiv

För att undersöka hur samarbete och möte, i form av förmedling, mellan olika sektorer genomförs och kan utvecklas, tillämpar jag det teoretiskt-metodologiska ramverket tvärsektoriell samverkan. Denna diskurs och begreppsanvändning genomsyrar hela undersökningen. I detta kapitel definierar jag tre centrala begrepp: förmedling, samverkan samt arkeologisk kunskap. Teorin och begreppen som introduceras sätter samverkan och förmedling i en kontext där ett stärkt förhållande mellan grundskolan och uppdragsarkeologin kan bidra till att uppnå hållbarhetsmålen inom både arkeologi och skolsektorn. Teorierna lägger en grund för eventuell diskussion om vilka sätt det uppdragsarkeologiska systemet och/eller skolsektorn kan förändras, och om förändring är nödvändig. Förutsagt att undersökningsresultat visar på att något behöver förändras.

Tvärsektoriell samverkan

Tvärsektoriell samverkan (*sektorsövergripande allianser / cross-sector alliance*) utgör ett teoretiskt-metodiskt ramverk som främst tillämpas inom pedagogiska, samhällsvetenskapliga och ekonomiska studier för att undersöka relationer och läroprocesser mellan bland annat offentlig och ideell sektor samt för att analysera hur olika sektorer samarbetar för att uppnå hållbarhetsmål. I denna uppsats fungerar tvärsektoriell samverkan som det centrala teoretiska ramverket.

Jacqueline Davidson (2024) definierar tvärsektoriellt samverkan som en samarbetsallians mellan aktörer från olika sektorer eller branscher, exempel privata företag, statliga myndigheter, ideella organisationer och akademiska institutioner. Samarbetet antar olika former, som *joint ventures*, forskningsinitiativ, samhällsprojekt och andra gemensamma satsningar som utnyttjar varje sektors styrkor. Målet är att kombinera olika former av expertis, resurser och perspektiv för att ta itu med gemensamma utmaningar och uppnå delade mål. Genom att sammanföra intressenter från olika

sektorer ska tvärsektoriellt samverkan som ramverk försöka bidra till ökat samarbete, effektivt kunskapsutbyte och samordnade insatser för att lösa komplexa problem som kräver integrerade strategier.

Tidigare forskning som använder ramverket har sitt ursprung i USA och England och fokuserar på intersektoriella samarbeten mellan företag. Under de senaste decennierna har organisationer och sektorer arbetat för att främja samverkan över sektorsgränser (se bl.a. Selsky & Parker 2005; Arya & Salk 2006; Reed & Reed 2009; Murphy & Arenas 2010; Austin & Seitanidi 2012). Sådana partnerskap utnyttjar ofta den privata sektorns kapacitet att skapa ekonomiskt värde för att bemöta sociala behov, såsom miljömässig hållbarhet, ekonomisk utveckling, hälsa, utbildning och fattigdomsbekämpning (Ashman 2001; Arya & Salk 2006; Yaziji & Doh 2009; Eyal & Yarm 2018; Pedersen et al. 2021).

Bindu Arya och Jane Salk (2006) framhåller att samverkansprocesser med fokus på kunskapsöverföring mellan olika sektorer utgör ett viktigt steg mot hållbar samhällsutveckling, genom processer som överföring av befintlig kunskap mellan parter (*transfer of existing knowledge*) och kunskapsskapande (*collaborations as facilitators of new knowledge*). Författarna betonar att resultaten av samverkan – exempelvis läroprocesser, samhällsutveckling och kunskapsförmedling – avgörs av samverkans karaktär. En av deras slutsatser är att proaktiva och idédrivna partnerskap tenderar att ge positiva resultat genom öppenhet och gemensamt beslutstagande, medan reaktiva och påtvingade partnerskap ofta saknar grundläggande tillit, vilket hämmar samarbetet och försämrar resultaten (Arya & Salk 2006).

I det följande avsnittet presenterar jag mer konkreta element av tvärsektoriell samverkan inom utbildning, vilket fungerar som uppsatsens utgångspunkt och analytiska ramverk för att tolka relationen mellan aktörerna. Därefter diskuterar jag tvärsektoriell teori som verktyg för att främja samhällshållbarhet. Kapitlet avslutas med en kortare introduktion av hinder som kan uppstå i samverkan. Det teoretiska-metodologiska ramverket erbjuder både tolkningsramar för enkätdata och möjliga lösningar eller nya samverkanspraktiker.

Lärande och kunskapsbyggande

Under de senaste åren får tvärsektoriell samverkan en alltmer framträdande roll inom utbildningssektorn, med syfte att övervinna problem och hinder. Aktörer inom skolor och privata aktörer har exempelvis arbetat för att stödja resursfattiga skolor i att delta i storskaliga kommunala insatser. Detta arbete syftar inte enbart till att åtgärda resursbrister utan även till att skapa möjligheter för gemensam problemlösning och institutionellt lärande. Flera länder tillämpar tvärsektoriell samverkan som strategi för att hantera en rad olika utmaningar inom skolan samt för att förbättra den organisatoriska kapaciteten och undervisningens kvalitet (Hess 2005; Ball 2009; Eyal & Yarm 2018).

Motivationen bakom tvärsektoriella samverkan inom skolsektorn är ofta ideologiska och drivs av ambitionen att fostra ett mer bildat samhälle, lösa sociala problem och utveckla lönsamma utbildningsmarknader i en global ekonomi (se bl.a. Hess 2005; Ball 2009; Yemini & Sagie 2015). Förespråkare för tvärsektoriell samverkan har ambitionen att använda ramverket för att öka effektivitet, ändamålsenlighet och rättvisa, samt förbättra skolors kvalitet genom att kombinera

statliga och privata aktörers kapacitet, resurser och sakkunskap (Davies & Hentschke 2006; Patrinos et al. 2009). Samtidigt framför forskare kritik mot tvärsektoriell samverkan. De menar att externa aktörer kan föra in partiska ideologier i skolsektorn, som politiska eller andra partiska ideologier, (Ball 2007; Yemini & Sagie 2015; Williamson 2016) och att samverkan ibland skapar obalanserade och ojämlika relationer mellan aktörerna (Kolleck 2016; Yemini et al. 2018).

Trotts kritiken framhåller Jennifer Brinkerhoff (2002) att tvärsektoriell samverkan bör betraktas som ett partnerskap. Hon definierar sådana partnerskap som strategiska allianser där partnerna ömsesidigt anpassar sig för att synergiskt utveckla nya strukturer och rutiner, samtidigt som de bibehåller sina respektive organisatoriska identiteter. Brinkerhoff presenterar en tvådimensionell modell för samverkan, baserad på organisatorisk identitet och ömsesidighet.

Den första dimensionen, organisationens identitet, omfattar en organisations uppdrag, kärnvärden, engagemang för sina uppgifter och komparativa fördelar inom den sektorn där den verkar (Brinkerhoff 2002:23). Aktörer med låg organisatorisk identitet riskerar att utnyttjas av sina motparter, medan aktörer med hög organisatorisk identitet har större förutsättningar att bevara sina värderingar, stå emot turbulenta miljöer, tillhandahålla högkvalitet service till sina intressenter och därigenom bibehålla sin legitimitet (Brinkerhoff 2002:23–24).

Den andra dimensionen, ömsesidighet, innebär en relation som präglas av ömsesidigt beroende, respekterade rättigheter och skyldigheter maximerar nyttan för varje part, samt driver ett åtagande att uppnå samverkansmål (Brinkerhoff 2002:22–23). Hög ömsesidighet karaktäriseras av integrerande processer, frekvent interaktion genom samverkans alla faser, aktivt deltagande i aktiviteter, jämlikhet i beslutsfattande och ömsesidig respekt. När endast en part anpassar sig till motpartens behov, men den andra parten inte uppvisar samma engagemang, riskerar relationen att bli exploaterande och ojämlik (Brinkerhoff 2002). Samarbetsformer med hög grad av ömsesidigheter visar sig enligt Le Ber och Branzei (2010) vara mer framgångsrika i att uppnå sina mål än de med låg grad av ömsesidighet.

Brinkerhoff identifierar ett idealt förhållande i modellen, vilket uppstår när samarbetet uppvisar hög grad av både organisatoriskt identitet och ömsesidighet. Hon benämner detta ideal som ett tvärsektoriellt partnerskap och definierar det som samarbeten där partnerskap bibehåller sina kärnvärden och uppdrag, förvarar sina respektive komparativa fördelar och samarbetar de för att uppnå effektiva, ändamålsenliga och synergistiska resultat (Brinkerhoff 2002; 2003). När samarbeten uppvisar lägre nivåer av organisatorisk identitet och/eller ömsesidighet tenderar en starkare aktör att dominera partnerskapet, vilket kan leda till *co-option* eller gradvis absorption. I sådana fall kompromissar den svagare aktören med sina tjänster, sin identitet och i vissa fall sin autonomi. Detta urholkar ofta de komparativa fördelarna som ursprungligen motiverade samverkan och kan även hota aktörers legitimitet i intressenternas ögon (Brinkerhoff 2002; Moore 2000).

Nina Kolleck (2023) bygger vidare på Brinkerhoffs (2002) samt Ori Eyal och Marissa Yarm (2018) arbeten och konstaterar att det saknas forskning om förtroende och tillit i samverkan, särskilt den tillit som skolsektorn har gentemot externa aktörer (Kolleck 2023:1362–1364).

Tillsammans med andra forskare identifierar Kolleck en brist på relationer mellan skolor och organisationer utanför skolsektorn (Kolleck 2016). Strukturer i många utbildningssystem motverkar socialt utbyte och samverkan över intuitionsgränser snarare än uppmuntra dem. Bristen är särskilt

tydlig på ledningsnivå i flera länder (Vangrieken et al. 2015). Det kan argumenteras att det beror på att de flesta samverksinsatser är just ömsesidiga i natur, att båda aktörers resurser ska brukas jämlikt. Skolornas motverkan till socialt utbyte kan vara en nödvändig spärr för att inte låta dess ekonomiska resurser utnyttjas av utomstående parter. I Sverige förekommer dessutom ofta långvariga samarbeten mellan skolsektorn och museisektorn, medan samverkan med uppdragsarkeologin framstår mer sporadiskt och utförs sällan med ett långsiktigt perspektiv. Den är ofta kopplad till större undersökningsprojekt där särskild budget finns tillgänglig.

Trots att många undersökningar behandlar samverkan inom och mellan skolor (se ex Vangrieken et al. 2015) påpekar Kolleck att vi vet lite om hur rektorer, utbildningsledare och utbildningsadministratörer kan främja förtroende som en mekanism för kapacitetsuppbyggnad i tvärsektoriella samarbeten (Kolleck 2023). Kolleck undersöker hur relationellt förtroende karaktäriseras i tvärsektoriella samarbeten och partnerskap, och identifierar fem dimensioner av det förtroendet skolpersonalen hyser gentemot externa aktörer:

1. Individuella attityder (*Individual attitudes*). Dessa påverkar den allmänna bedömningen av tillit till samverkansparterna. Kolleck skiljer mellan individer som anser att tillit är en nödvändighet för samarbetsinitiativ och arbetsrelationer, och individer som generellt utgår från misstro och därmed har en låg benägenhet att lita på andra aktörer (2023:1370–1371).
2. Tid (*Time*). Tid är en central dimension i förhållande till de övriga dimensionerna. Förtroende växter ofta fram gradvis och kräver tid att utveckla. Dimensionen omfattar även den arbetstid som aktörerna har till förfogande. Brist på tid kan hämma samverkan, men kan också fungera som en drivkraft för att utveckla lösningar på tidsrelaterade problem (Kolleck 2023:1371–1372).
3. Professionell och organisatorisk tillhörighet (*Professional and organizational proximity*). Gemensam professionell bakgrund och organisatorisk närhet främjar ofta tillit. Social likhet och delade värderingar ökar sannolikheten för att skolor ska utveckla förtroende för externa aktörer (Kolleck 2023:1332–1333).
4. Makt (*Power*). Makt påverkar förtroende i varierande grad och kan anta former som strukturell makt, relationsmakt och destruktiv makt. Brist på ömsesidig respekt destabiliserar förtroende och samverkan, vilket i sin tur försvagar resultaten (Kolleck 2023:1373–1374).
5. Multiplexitet och regionalitet (*Multiplexity and regionality*). Regionala och rumsliga dimensioner spelar en avgörande roll i samverkan. Överlappningar i regionalitet och multiplexitet samt överlappningar i privata faktorer och professionella relationer visar sig ofta stärka tillit mellan aktörer som samverkar. Många aktörer, såsom grundskolor, är bundna till sin region, vilket innebär att geografisk närhet och privata kopplingar kan främja samverkan och skapa gynnsamma förutsättningar för förtroende (Kolleck 2023:1374–1375).

Relationer över institutionella gränser innebär särskilda utmaningar för att bygga förtroende. I tvärsektoriella samarbeten bygger aktörerna upp eller, vid behov, reparerar förtroendefulla relationer (Kolleck 2023:1378).

Enligt den sociokulturella lärandeteorin beskriver Etienne Wenger (1998) lärande som en del av social praktik. Jean Lave och Etienne Wenger (1991) introducerar begreppet praktiskgemenskap för att visa att lärande inte är en isolerad aktivitet som endast sker i formella sammanhang, utan även uppstår i gemenskaper. Denna typ av lärande kallar de *communities of practice* (praktikgemenskaper) och

framträder i studiegrupper, politiska partier, intresseklubbar, familjer och arbetskollektiv. Praktikgemenskaper formar och förändrar både individers identitet och deras handlande (Wenger 1998).

> ”A community of practice is a set of relations among persons, activity, and world, over time and in relation with other tangential and overlapping communities of practice. Community of practice is an intrinsic condition for the existence of knowledge, not least because it provides the interpretive support necessary for making sense of its heritage.” (Lave & Wenger 1991:98).

Wenger (1998) identifierar tre dimensioner som karaktäriserar en praktikgemenskap:

1. Ömsesidigt engagemang (*mutual engagement*) – relationer kring ett gemensamt engagemang där aktörer/parter förhandlar om meningsskapande i aktiviteter eller samarbeten.
2. Gemensamt uppdrag (*joint enterprise*) – ett gemensamt mål för aktörernas handlingar, ofta förankrat i en större historisk, social och kulturell kontext. Dimensionen betonar ett övergripande kollektivt ansvar som är oberoende av individuella uppfattningar.
3. Gemensam repertoar (*shared repertoire*) – utveckling av rutiner, metoder och praxis, exempelvis kommunikationssätt, förhandlingsätt eller arbetsmetoder för att lösa eller utföra aktiviteter eller samverkan.

Genom dessa tre dimensioner definieras praktikgemenskapens inre logik, mål och drivkrafter, samtidigt som den särskiljs från andra praktiker. Inom en praktikgemenskap mellan aktörer skapas, om den fungerar väl, en lärorik miljö som både möjliggör kunskapsinhämtning och genererar ny kunskap. Wenger skriver: ”*Close interaction of experience and competence is a fertile ground for learning.*” (1998:214). Denna teoretiska ram är tillämpbar på hur arkeologi kan fungera som utbildningsmaterial och kunskapskälla genom samverkan mellan uppdragsarkeologiska aktörer och grundskolor. Den erbjuder även ett analytiskt perspektiv för att förstå hur kunskapslärande uppstår och utvecklas i samverkan, där parterna lär av varandra och etablerar en hållbar samverkansform.

Hållbarhet och hållbarhetsmålen

Hållbarhet blir en allt större prioritering i dagens samhälle. Beslutsfattare på alla nivåer driver hållbarhetsagendan genom att införa lagar, förordningar, handlingsplaner och riktlinjer. Agenda 2030 (FN 2015) och dess mål för hållbar utveckling (*Sustaiable Development Goals (SDGs)*) introducerades 2015 med målsättningen att få världen och våra samhällen att arbeta och leva på ett hållbart sätt. Genom hållbarhetsmålen och andra styrdokument etableras hållbarhet som en strategisk prioritering inom olika branscher och sektorer.

Den mest dominanta diskursen kring hållbarutveckling fokuserar idag på den miljömässiga och ekonomiska dimensionen. Social hållbarhet är ett relativt nytt koncept och får betydligt mindre uppmärksamhet i debatten (Isgren & Longo 2024; Nilsson Dahlström 2025). Begreppet social hållbarhet spänner över ett brett spektrum av betydelser och perspektiv, och berör frågor om bland annat rättvisa, jämlikhet, inkludering, demokrati, socialt kapital och mänsklig kompetens. Social hållbarhet och utbildning omfattar skolornas roll i att främja mångfald, välbefinnande och jämlikhet – inte enbart inom skolorna och för deras elever, utan också i samhället.

Utbildning formuleras oftast som ett fristående socialt hållbarhetsmål, men utgör i själva verket en integrerad del av den hållbara utvecklingen och en av dess viktigaste möjliggörare (Unesco 2017). Delmålet 4.7 under SDG 4, vilket syftar till att säkerhetsställa inkluderande och rättvis utbildning av god kvalitet och att alla ska få möjligheter till livslångt lärande, anger att senast 2030 ska alla elever ha de kunskaper och färdigheter som behövs för att främja hållbar utveckling (Unesco 2017). Skolan och utbildningssektorn fungerar därigenom som en drivkraft för förändring från grunden uppåt.

Inom ramverket tvärsektoriell samverkan är hållbarhet ett centralt och aktivt diskuterat ämne. I både praktiken och akademi betraktas sektorsövergripande samarbete och partnerskaps som medel för hållbarhetsomvandlingar (Doh et al. 2019). Genom dessa samarbeten implementeras nya lösningar och praxis för att skapa hållbara arbetssätt, resultat och produkter. Samtidigt är hållbarhetens hantering i samverkan komplex, eftersom flera organisatoriska aktörer är involverade och därmed måste ett bredare spektrum av intressenter, behov och värdeskapande former betraktas (Freudenreich et al. 2020; Schaltegger et al. 2019).

Uppdragsarkeologiska aktörer inom kulturarvssektorn ska verka för ett inkluderande samhälle där kulturmiljön och kulturarvet innehar en central och sammanbindande roll. Oavsett bakgrund ska människor kunna känna att det kulturarv som format Sverige och dess historia är tillgängligt och relevant för dem (RAÄ 2017:2–3). Riksantikvarieämbetet främjar att kulturmiljöarbete, och därigenom arkeologins forskning och förmedling om det förflutna, bidrar till samhällets hållbara utveckling. Syftet är att skapa en brygga för ökad förståelse mellan människor och därigenom möjliggöra givande möten. Det är därför avgörande att alla har likvärdiga möjligheter och tillgångar till kulturarvet, oavsett bakgrund (RAÄ 2017:8). Samverkan mellan skolsektorn och kulturarvssektorn kan bidra till att uppnå både kultur- och utbildningsmål samt främja samhällets koppling till kulturarvet.

Hinder i samverkan

Det är vanligt att samverkan mellan aktörer från olika sektorer möter svårigheter och riskerar att misslyckas (se bl.a. Hess, Rogovsky & Dunfee 2002; Selsky & Parker 2005, Prashant & Harbir 2009). Många företag prioriterar främst ekonomiska vinster och värderar ekonomiska transaktioner som ett centralmått på samarbetsresultat (McLaughlin 2006). För dessa aktörer utgör vinst ett viktigt utvärderingskriterium. I kontrast fokuserar många ideella organisationer på att skapa socialt värde och leverera tjänster till sina samhällen. Dessa organisationer drivs av sitt sociala uppdrag och deras framgång mäts oftare genom sociala påverkan än finansiella mått (Di Domenico, Tracey & Haugh 2009).

Forskningen visar att relativt få tvärsektoriell samarbete mellan företag och ideella organisationer utvecklas till långvariga partnerskap och att många inte uppnår sina avsedda mål (Austin 2000; Austin, Stevenson & Wei Skillern 2006). Den uppdragsarkeologiska sektorn har vinstdrivande organisationer men också ideella organisationer som fokuserar på att bland annat skapa kunskap som fördjupar vår förståelse för historiska skeenden och kulturarvet. Det kan även argumenteras att arkeologiska bolag konkurrenssattes för att de ska ha möjlighet att göra ekonomiska vinster. Ändå påverkas uppdragsarkeologin, liksom skolan, av ekonomiska förutsättningar.

Introduktionen av tvärsektoriella samarbeten har väckt en oro inom skolsektorn för externaparters potentiellt ohämmade inflytande. I dessa partnerskap blir skolan ofta den svagare parten och tvingas kompromissa med sina organisatoriska värderingar och metoder för att tillgodose den starkare partnerns mål (Yemini 2017). Under de senaste åren har konsekvenserna av ojämlika samarbeten har granskats, särskilt om hur skolor uppfattar och samverkar med andra sektorer samt hur framtida teoretiska ramverk för tvärsektoriell samverkan bör utformas (Verger 2012; Eyal & Yarm 2018; Kolleck 2023).

Begreppsförklaring

Detta underkapitel introducerar och förklarar kortfattat tre centrala begrepp som används i uppsatsen: ”förmedling”, ”samverkan” och ”arkeologisk kunskap”. Vidare beskrivs hur dessa begrepp tillämpas inom ramen för uppsatsen.

Förmedling

Idag finns det en ambition inom uppdragsarkeologin att förmedlingen ska utgöra en källa till kunskap och upplevelser, där arkeologin kommuniceras och görs tillgänglig för allmänheten (RÄA 2024a:5). I denna uppsats används begreppet förmedling för att beteckna det kommunikativa, utåtriktade, informerande samt samverkande arbete som uppdragsarkeologiska aktörer utför. Begreppet speglar här både den lagstiftning och de verkställighetsföreskrifter som råder, samtidigt som det erkänns att förmedling inte alltid fullt ut fångar dess komplexa innebörd.

I Kulturrådets författningssamlingar (KRFS) (2017:1 29§) definieras förmedling som populärvetenskaplig förmedling till allmänheten. Föreskrifterna betonar att populärvetenskapliga sammanfattningar och publikationer ska utgöra förmedlingsarbetet, men begreppet och innehållet definieras inte i detalj. Riksantikvarieämbetets vägledningar ger ett något mer nyanserad och detaljerad beskrivning av det förmedlande arbetet. Här förklaras att populärvetenskaplig förmedling fungerar som ett lämpligt och lättillgängligt sätt att presentera de viktiga resultaten eller resultat av särskild betydelse. Förmedlingen kan ske under fältarbetet, i skriftlig form eller genom andra uttrycksformer (RAÄ 2024d:24).

Flera forskare ifrågasätter dock begreppet förmedling som en adekvat term för det kommunikativa arbete som utförs. Mats P. Malmer föreslår att termen ”samhällskommunikation” bättre fångar förmedlingsarbetets karaktär som en tvåvägskommunikation mellan arkeologer och allmänhet (Jennbert 1995:5). Högberg framhåller att begreppet förmedling är otillräckligt för att omfatta de mångfacetterade, utåtriktade, kommunicerande, inbjudande och samskapande publika insatser som uppdragsarkeologin bedriver (2013:49). Ivonne Dutra Leivas argumenterar även hon för att termen kommunikation bättre passar dagens förmedlingsarbete (2020:27–29).

Samverkan

Samverkan sker både inom och mellan olika enheter, såsom myndigheter och samhällsaktörer, och kan exempelvis innebära informationsutbyte eller gemensam planering av arbete. I denna uppsats används samverkan för att beskriva pågående eller planerade samarbeten mellan uppdragsarkeologiska aktörer och grundskolor. Det omfattar mötet och dialogen mellan aktörerna

och skolorna, hur aktörerna marknadsför och informerar om sina tjänster till skolorna samt hur förmedling och samverkan genomförs. Här introduceras och diskuteras även samverkan utifrån dess grad av kontinuitet. I många fall är uppdragsarkeologisk samverkan med grundskolor kortvarig, exempelvis när en klass besöker en arkeologisk undersökning för en dag. Långvariga samarbeten förekommer också, ofta i samband med större undersökningar som genererar ett mer omfattande fokus på förmedling och samverkan. Då kan undervisningsmaterial produceras och delas med lokala skolor, och flera klasser har möjligheten att besöka och även återbesöka undersökningsområdet under en längre period.

Kortvarig och långvarig samverkan utgör olika arbetssätt men kan dela gemensamma mål. Långvarig samverkan tenderar dock att ha mer omfattande och långsiktiga ambitioner. I denna undersökning diskuteras uppdragsarkeologins och grundskolornas skilda perspektiv på syftet med samverkan, liksom hur engagemang och flexibilitet påverkar. Engagemang kan variera: långvariga samarbeten kräver ofta ett mer uthålligt engagemang, medan kortvariga kan präglas av intensiva men korta insatser. Flexibilitet påverkas också av samverkansformen: långvarig samverkan får ofta en stabil struktur, medan kortvarig samverkan kan kräva större anpassningsförmåga och förändringsberedskap.

Arkeologisk kunskap

Arkeologisk kunskap är den kunskap som uppstår genom arkeologisk forskning, undersökning och debatt. Den påverkas av inre och yttre strömningar, forskningstrender och politik, och utgör samtidigt en del av samhällets historiekultur. Frågor och diskussioner om arkeologiskt material och tidsperioder förändras över tid; behovet av förklaringar till specifika frågeställningar utvecklas kontinuerligt. Trender påverkar vilken arkeologisk kunskap som blir tillgänglig för olika målgrupper, såsom forskare, den intresserade allmänheten och skolsektorn (Trigger 1993:16). Med intresserade allmänheten menas den målgruppen av allmänheten som är intresserad för arkeologi och arkeologisk kunskap.

Kunskapen om olika tidsperioder grundar sig i stor utsträckning på artefakter, lämningar, andra spår och texter som arkeologer tolkar och bearbetar. Tolkningen sker i relation till kontext, det vill säga artefakternas och lämningarnas samband med människor, platser, djur och andra föremål (Hodder 2012:215–216). Den producerade kunskapen riktas huvudsakligen till forskare och den akademiska sfären. Majoriteten av arkeologisk forskning väder sig inte till elever på grund- eller gymnasieskolenivå, eller till de som utvecklar undervisningsmaterial (Trotzig 1993:13).

I denna uppsats används begreppet för att beskriva information och insikter som skapats genom arkeologisk forskning, undersökning och debatt. Användningen utgår från en diskussion om hur denna kunskap tillgängliggörs, används och för vilka målgrupper den i regel produceras. Begreppet används medvetet för att belysa både hur arkeologisk kunskap idag skapas och förmedlas, och var det finns brister i dessa processer. Det är huvudsakligen jämlik spridning av arkeologisk kunskap som är målet med samverkan mellan skolor och arkeologer.

3. Metod och material

Metoderna i uppsatsen grundar sig delvis på metodval i tidigare forskning inom publik arkeologi och av uppsatsens frågeställningar. Eftersom syftet är att undersöka om uppdragsarkeologiska tjänster och förmedlingsarbete når grundskolor och om förmedlingen sker jämlikt, krävs flera perspektiv på området. Undersökningen utgår från två typer av material: enkätdata samt texter i form av lagar, vägledningar, verkställighetsdokument och skolplaner. Detta kapitel presenterar den metod som används, hur enkäterna riktade till uppdragsarkeologiska aktörer och grundskolor formuleras, struktureras och genomförs, samt hur materialet analyseras.

Uppsatsen består av två enkätundersökningar: en riktad till uppdragsarkeologiska företag och en till grundskolor. Därutöver omfattar undersökningen en analys av lagar, styrdokument, vägledningar och verkställighetsdokument, samt akademiska texter som belyser teori och praxis inom publik arkeologi, förmedling och samverkan. Här ingår även skol- och utbildningsplaner för årskurs 1–9, vilka används som utgångspunkt för att identifiera möjligheter till samverkan mellan uppdragsarkeologiska företag och grundskolor.

Kvalitativ och semikvantitativ metod

Denna uppsats tillämpar en kvalitativ och semikvantitativ metod för att samla in material. Två enkäter utformas: en riktad till uppdragsarkeologiska företag och en riktad till grundskolor inom Västra Götalandsregionen.

Inom sociologi avser begreppet ”survey” (enkäter och intervjuer) en undersökning av en population eller målgrupp i syfte att mäta befolkningsstatistik av kvalitativ eller kvantitativ natur (Jansen 2010). Kvantitativa enkätundersökningar syftar främst till att beskriva numeriska fördelningar av variabler i befolkningen, oftast i form av enkäter och experiment. I kvalitativa undersökningar ligger inte fokus på att fastställa frekvenser, medelvärden eller andra parametrar, utan på att identifiera den meningsfulla variationen – relevanta dimensioner och värden inom gruppen eller samhället som undersöks. Ofta i form av intervjuer och textanalyser (Jansen 2010).

Kvalitativa och kvantitativa metoder har sina luckor och ställs ofta mot varandra för att belysa kritik av den motsatta metodens tillämpning (Jansen 2010). En vanlig invändning mot kvalitativ forskning är bristande reliabilitet och validitet, eftersom undersökningarna ofta omfattar en liten och icke-representativ del av befolkningen (Ryen 2004:16f; Trost 2005:16). Kritik mot kvantitativa metoder är att resultaten endast belyser en begränsad del av vad som ligger bakom ett svar, och därmed inte visar den faktiska kontexten för den undersökta målgruppen (Bryman & Bell 2017).

Forskare har experimenterat med att kombinera kvalitativa och kvantitativa metoder, där respektive metods styrkor och svagheter kan komplimentera varandra och ge en mer heltäckande förståelse (Mukherjee 1995). I denna uppsats utformas enkätundersökningen med både kvalitativa och kvantitativa frågor för att fånga flera dimensioner av undersökningsområdet. Forskning om förmedling av arkeologi har ökat under senare år, men området är ännu inte fullt utvecklat. Jag vill här väga upp nackdelar inom respektive metod genom att kombinera dem.

I denna undersökning ger den kvalitativa delen möjlighet att belysa grundskolors och uppdragsarkeologiska företags perspektiv, antagningar och arbetssätt, samt att jämföra dessa med teori och tidigare forskning. Den kvantitativa delen ger data om förekomster, exempelvis hur många grundskolor som får kontakt och information, samt hur detta relaterar till företagens uppgifter om sitt arbetssätt och informationsspridning. Den kvalitativa analysen kan därmed sättas i relation till den kvantitativa och skapa en mer nyanserad bild av hur förmedling och samverkan mellan grundskolor och uppdragsarkeologiska företag ser ut i Västra Götalandsregionen idag.

Undersökningen berör även tillgång till arkeologisk kunskap, huruvida den är jämlik eller inte med fokus på eventuella skillnader mellan skolor i olika socioekonomiska områden, grundskolor från olika kommunstyper, grundskolor i landsbygd och storstad, samt mellan kommunala och fristående grundskolor. Metoderna används för att analysera hur arkeologisk kunskap och information överförs från uppdragsarkeologiska företag till grundskolor, hur strategierna för förmedling och samverkan fungerar i teori och praktik, samt att undersöka om individuella intressen kan främja eller motverka jämlikhet i utbildning och förmedling.

Därför kontaktas alla typer av grundskolor för undersökningen, oavsett huvudman eller anpassningsgrad. Utbildning ska vara jämlik, då behöver även arkeologisk förmedling av kunskap och eventuell samverkan erbjudas jämlikt. Eventuella skillnader och likheter mellan skoltyperna kan ge värdefulla perspektiv för att besvara uppsatsens frågeställningar.

Frågeformulering i enkäterna

De två enkäterna skickades den 7 april 2025 via e-post tillsammans med en introduktion av uppsatsens undersökning. Ursprungligen var enkäterna öppna för svar mellan 7 april och 15 april 2025, vilket motsvarar sju arbetsdagar. Den 10 april och den 14 april skickades påminnelser till både uppdragsarkeologiska företagen och grundskolorna. För att öka svarsfrekvensen, främst från grundskolorna men även från uppdragsarkeologiska företagen, förlängdes svarstiden till den 30 april 2025. Den 22 april skickades ett sista e-postmeddelande till de mottagare som ännu inte svarat, med information om förlängningen och en påminnelse om enkäten. Totalt var enkäterna tillgänglig i 13 arbetsdagar. Tiden mellan den 16 och 21 april räknas inte eftersom deltagarna först informerades om förlängningen den 22 april.

Enkäterna består av ja/nej-frågor, flervalsfrågor, frågor som besvaras på en skala samt frågor med fritextsvar. Eftersom respondenten alltid tolkar frågeställningarna och denna tolkning i sin tur påverkar svaren, betraktas flera faktorer vid utformningen av enkätfrågorna.

Cato Bjørndal (2005) och Jan Trost (2001) diskuterar olika aspekter som kan påverka kvaliteten på enkätsvar, oavsett enkätens karaktär. Frågor bör formuleras i enlighet med uppsatsens syfte, men begränsningar och utmaningar kan uppstå både vid formulering och vid utformning av enkätens struktur. En risk med frågor av fast struktur, med ett eller flera svarsalternativ, är att respondenten upplever att alternativen inte passar (Lantz 2007). Om det finns möjlighet att skriva in ett eget svar under ett alternativ som ”annat” kan svaren bli mer nyanserade och balanserade. Det finns dock en risk att deltagarna använder fasta frågor som öppna frågor genom att lämna utförliga svar under ett sådant alternativ.

Om enkätfrågor syftar att undersöka ’hur ofta’ eller ’hur mycket’, kan svarsalternativen påverka frågans karaktär. Termer som ’sällan’, ’ofta’ och ’mycket’, eller skalbaserade svar, kan tolkas olika beroende på respondentens referensramar. Trost (2001) framhåller att begränsade svarsalternativ i vissa fall är att föredra, men att det alltid finns en risk att alternativen inte täcker in alla typer av svar. I denna enkätundersökning följdes därför flera frågor med fasta svarsalternativ upp men en frivillig fråga om motivering eller förklaring till det valda alternativet. Ledande frågor undviks, eftersom svarens kvalitet försämras om en förutfattad mening framgår i formuleringen. När frågorna utformas ska uppgiftssamlaren arbeta både med form och innehåll (Bjørndal 2005). Enkäten ska vara språkligt korrekt, negationer bör undvikas och formuläret ska vara visuellt tilltalande (Trost 2001).

Skriftliga formulär minskar intervjuarens påverkan i förhållande till intervjuer (Bjørndal 2005), men annan typ av påverkan kan tillkomma och därmed påverka sänkasvarsfrekvensen. Det kan vara att enkäten uppfattas ha karaktär av ett prov eller så upplevs ämnesområdet ointressant för deltagarna. Både ämnesval och frågors formulering kan därmed påverka svaren. Även om formulering och design kan mildra dessa effekter, kan de inte helt elimineras, eftersom enkätundersökningen inte ska eller bör påverka respondentens åsikter och uppfattningar.

Datainsamling och genomförande av enkätundersökningen

Enkäterna utformas i enkätverktyget *Microsoft Forms* inom Microsoft 365. I programmet kan enkäter och frågeformulär skapas samt resultat och svarsdata visualiseras genom tabeller och diagram direkt i programmet eller exporteras till Microsoft Excel. Microsoft Forms erbjuder även en inbyggd AI som kan generera frågeställningar, utforma enkätupplägg och sammanställa resultat. I denna uppsats används inte Microsofts AI vid utformning av frågor, upplägg eller sammanställning av resultat.

Enkäterna distribueras i två separata mejl: en riktad till uppdragsarkeologiska företag och ett till grundskolor. I min tidigare kandidatuppsats (Blidberg 2021) uppstår problemet att en andel av utskickade mejl till grundskolor hamnar i mottagarens skräppost. Detta kan delvis bero på att studentmejlen klassificeras som skräppost av mottagarens spamfilter eller bedöms vara ovanlig av kommunens mejlsorteringssystem. Ord alternativ som ’möjligen’ och ’möjlighet’ kan bidra till att mejlet sorteras bort. Mottagarnas mailadresser läggs under ’hemlig kopia’ för att skydda konfidentialitet och minska risken att mejlet hamnar i skräpposten.

Mejlet inleds med en introduktion och sammanfattning, där uppsatsens syfte presenteras och nyttan med deltagande förklaras. Därefter presenteras enkäten, uppskattad svarstid och information om att den främst riktas till rektor eller verksamhetsledare, men kan delegeras till annan medarbetare eftersom svaret ska representera företagets eller grundskolans snarare än enskild individs uppfattningar och erfarenheter. Grundskolor och företag informerades att endast ett svar behövdes per enhet. Mejlet avslutas med information om att undersökningen följer Vetenskapsrådets forskningsetiska principer, och vilka rättigheter enkätdeltagaren har gällande konfidentialitet, samtycke och anonymitet.

Totalt skickades mejlet till 658 mottagare. Antalet skiljer sig från det faktiska antalet skolor och företag, eftersom vissa rektorer ansvarar för flera skolor och kontaktas därför endast en gång, med uppmaning att ge svar per skola eller delegera uppgiften. Under rubrikerna *Enkätundersökning*

riktad till uppdragsarkeologiska aktörer och *Enkätundersökning riktad till grundskolor* presenteras mejlutskicken och innehållet av enkäterna.

Valet att genomföra en samlad enkätundersökning grundas på flera skäl. Ett är tidsbrist och bristande engagemang, noterat både i tidigare forskning (se Carlie & Olsson 2005, Balić et al. 2015 och Dutra Leivas 2020) och min tidigare kandidatuppsats (Blidberg 2021). Många grundskolor saknar tid att delta i externa aktiviteter, såsom intervjuer, och i vissa fall även att besvara enkäter. Enkätundersökningar är ofta mer praktiska än intervjuer eftersom de inte kräver inbokade möten och kan besvaras på respondentens egna villkor.

Att rikta enkäterna till grundskolornas rektorer eller verksamhetsledare, påverkar till viss del vilken typ av svar enkäten kan generera. Möjligheten finns att rektorer och verksamhetsledare inte själva har kännedom om vad skolans lärare har för erfarenheter eller är intresserade av, vilket påverkar svaren som ges på enkäten. Däremot var enkäterna till grundskolorna menade att samla svar som visar kännedom, erfarenheter och intresse på skolnivå och inte på individnivå. Om enkäten delegerats till en lärare som respondent kan svaren också skilja sig från andra, möjligen bli mer personliga i svaren, detta är däremot också möjligt för rektorerna. För att försöka motarbeta detta förmedlades det i e-post utskicket att svaren ska representera skolan. Detta kan dock påverka svarsfrekvensen då det kan kräva mer tid och arbete att ge svar som ska representera skolans erfarenheter, kännedom och intresse i helhet.

Engagemang kan påverka urvalet. Vid intervjuer deltar ofta personer med större intresse för ämnet, medan de med svagare intresse avstår, särskilt om tidsbrist föreligger. Enkäter kan locka respondenter med skilda åsikter, eftersom de är snabbare att genomföra och kan besvaras vid valfri tidpunkt. I denna uppsats, där fokus ligger på skolors erfarenheter snarare än individer, minskar risken att personligt engagemang snedvrider resultaten, även om det inte helt kan uteslutas. Tid- och engagemangsproblemen förekommer även hos uppdragsarkeologiska företag, där ämnesval, tidsbegränsningar och personalbrist påverkar deltagandet. Liksom grundskolorna kan enkäterna locka svar genom att vara kortare än intervjuer och genomförbara efter eget schema.

Enkätresultat är även något effektivare att arbeta med då transkribering sällan krävs, vilket möjliggör större fokus på kodning och analys. Det ger dessutom en bredare kvantitativ överblick genom att fler kan delta. Om endast intervjuer hade genomförts skulle mängden insamlad data vara mindre och bearbetningen ta längre tid. Enkäterna insamlar även information om skolor och företag som vill delta i uppföljande intervjuer, förutsatt att tid finns.

Tillförlitlighet och trovärdighet

Enkätundersökningens syfte, frågeställningar och deltagarnas samtycke samt konfidentialitet presenteras tydligt för enkättagarna när de kontaktas. I syfte att motarbeta att enkätundersökningen känns eller uppfattas som ett prov eller förhör.

Frågeställningarna är formulerade på ett sådant sätt att de inte upplevs anklagande, kritiska eller negativa, de är neutralt formulerade utan att förlora sitt syfte. Ämnesvalet av uppsatsen kan direkt eller indirekt påverka vilka som väljer att svara på enkäten, vilket kan göra undersökningen vinklad i sitt resultat. För att motarbeta detta är deltagarnas svar representativa för de uppdragsarkeologiska

företagen och grundskolorna, att den delegerade personen som svarar gör så med medvetande om att svaret gett representerar företaget eller grundskolan. Utöver ämnesvalet och formulering av frågeställningar är även tidsskillnad mellan undersökningar en viktig variabel. En tidsskillnad mellan undersökningar kan leda till förändrade attityder och liknande ändringar i svarsresultatet. För denna undersökning kan det motiveras att inga större tidsskillnader påverkar då undersökningen utförs under perioden av ett par månader.

Reliabilitet i kvantitativa studier handlar om noggrannhet och repeterbarhet. Undersökningar med fasta svarsalternativ har oftast en högre reliabilitet och noggrannhet, medan repeterbarheten är lägre i studier baserade på frågor med öppna svar. Noggrannhet i kvalitativa studier bör vara hög i samband med hög validitet för att resultatet även ska få en högre trovärdighet (Trost 2001). En god kvalitativ analys ska kännetecknas av att ha en god inre logik, där olika delar och resultat kan relateras till en meningsfull helhet och slutresultat (Patel & Davidson 2003:105).

Då denna uppsats är av både kvalitativ och kvantitativ natur har den både frågor med fasta svarsalternativ och frågor med öppna svar. Ett samarbete mellan de två metoderna ger en god inre logik, där de kvantitativa frågorna ger både kvantitativ data och kan stödja de kvalitativa svaren samt att de kvalitativa frågorna kan relatera till en meningsfull helhet och ger en bild av den eventuella mångfald inom ämnesområdet.

Etiska ställningstaganden

Denna uppsats undersökning har genomförts i enlighet med Vetenskapsrådets (2024) forskningsetiska principer om information, samtycke, konfidentialitet och nyttjande. En grundläggande etisk utgångspunkt är att deltagare i forskning ska erhålla tillräcklig information om undersökningens syfte, genomförande och eventuella konsekvenser, samt ha möjlighet att ge ett informerat samtycke. Detta betraktas som en central skyddsmekanism och en förutsättning för att individens rätt till självbestämmande ska respekteras (Vetenskapsrådet 2024:62). I föreliggande undersökning var deltagande helt frivilligt och besvarandet av enkäten utgjorde samtycke till att insamlade svar fick användas inom ramen för uppsatsen. Deltagarna informerades dessutom om att de hade rätt att återkalla sitt samtycke fram till ett angivet datum, vilket motiverades av att eventuella ändringar i materialet efter detta datum skulle kunna påverka uppsatsens examination. Denna information tillhandahölls i det utskickade introduktionsmejlet.

Konfidentialitetsprincipen, som ingår i Vetenskapsrådets riktlinjer för publicering och kommunikation, inbär att insamlat material ska presenteras öppet, ärligt, transparent och korrekt, samtidigt som legitima krav på skydd av känsliga uppgifter ska tillgodoses (2024:77). Personliga uppgifter som respondenternas namn, roll inom företag eller skola, mailadress och telefonnummer hanteras på ett sätt så obehöriga inte kan ta del av dessa. Exempelvis genom att e-postutskick genomfördes med funktionen ”hemlig kopia”, vilket minskar risken för att mottagarlistor blev synliga och därmed bevarade deltagarnas konfidentialitet.

Enkätsvararna anonymiseras i analysen, vilket innebär att inga personligt identifierbara uppgifter gjordes tillgängliga vare sig för obehöriga eller för framtida forskning, utöver vad som uttryckligen

omfattades av deltagarnas samtycke. Detta säkerställer att insamlad data kan nyttjas för vetenskapliga ändamål utan att kompromettera enskilda deltagares integritet.

Bjørndal (2005) framhåller att etiskt förhållningssätt i vetenskapliga intervjuer och enkätundersökningar innebär att forskaren bär ett ansvar att undvika eller orsaka skada för den studerade gruppen eller kontexten. Syftet bör, antyder Bjørndal, i stället vara att generera kunskap som är till nytta för både den undersökta gruppen och forskarens egen professionella utveckling. Etiken i denna typ av interaktiv studie kräver att undersökaren agerar medvetet och proaktivt, snarare än reaktivt eller omedvetet (Bjørndal 2005:141). Såväl Bjørndal som Vetenskapsrådet understryker att respekt och hänsyn utgör viktiga värden vid genomförandet av vetenskapliga undersökningar.

Enkätundersökning riktad till uppdragsarkeologiska aktörer

Enkätundersökningen riktad till uppdragsarkeologiska aktörer består av 25 frågor, varav 14 är obligatoriska frågor och 11 valfria följdfrågor. Frågan om deltagande skickades till tio uppdragsarkeologiska företag aktiva i Västra Götalandsregion eller i hela landet. Företagen är: Arkea Kulturmiljö AB, Arkeologerna och Arkeologikonsult AB (arbetar med arkeologiska uppdrag i hela Sverige), Bohusläns museum, Göta Arkeologi AB, Göteborgs stadsmuseum, Kulturlandskapet, Lödöse museum, Picea Kulturarv och Rio Göteborg natur- och Kulturkooperativ.

Enkätens frågor sammanfattas i denna text, för de utskriva enkätfrågorna riktade till de uppdragsarkeologiska företagen se *Bilaga 1* (sida 83).

Enkäten inleds med fyra frågor om formalitet, som är menade att samla information om vilken person och vilket företag som besvarar enkäten, respondentens funktion inom företaget, företagets ungefärliga årsomsättning samt de kommuner inom Västra Götalandsregionen där företaget utför arkeologiska uppdrag.

Enkäten innehåller frågor om länsstyrelsens förfrågningsunderlag anger tydliga krav på utförandet av förmedlingsarbetet, om företaget har en etablerad handlingsplan eller process för att uppfylla dessa krav, samt hur ofta grundskolor kontaktas vid arkeologiska undersökningar oberoende av länsstyrelsens förmedlingskrav. Varje fråga följs av ett frivilligt moment att utveckla eller motivera svaret. Eftersom tidigare forskning och diskurs har berört att förfrågningsunderlagen är bristande i dess krav på förmedlandeinsatser, syftar frågan till att fastställa företagens inställning till om förfrågningsunderlagen är tydliga eller inte i sina krav på förmedlingsarbetet. Vidare ställs frågor om vilka förmedlingstjänster företagen erbjuder grundskolor, hur de informerar – eller inte informerar – grundskolor om dessa tjänster, samt om företaget har en handlingsplan för att nå ut till grundskolor inom sitt verksamhetsområde. Företagen ombeds också ange vilka grundskolor som får information om deras tjänster, där svarsalternativen bland annat är ”grundskolor i närområdet av undersökningar” eller ”grundskolor i hela landet”.

Enkäten innehåller även frågor om hinder och utmaningar i företagens förmedlingsarbete. Respondenten får ange om företaget har svårigheter som hindrar från att nå ut till grundskolor i önskad utsträckning. I anslutning till frågan om hinder ber en följdfråga att specificera dessa hinder, där enkätsvararen kan välja olika svarsalternativ, som ”tidsbrist” och ”budgetbrist” och ”Annat”, där det sistnämnda alternativet ger möjligheten att ange andra relevanta faktorer.

Avslutningsvis ställs en obligatorisk fråga om deltagaren kan tänka sig att medverka i ett eventuellt uppföljande samtal eller intervju, med svarsalternativen ”Ja, jag vill delta” och ”Nej, jag vill inte delta”. Denna fråga kompletteras med ett frivilligt fält där deltagaren kan ange e-postadress eller telefonnummer. Syftet med frågan är att möjliggöra en komplettering av enkätundersökningen om ytterligare uppgifter behövs, eller om det finns ett intresse och möjlighet att söka fördjupade svar på vissa frågor. Intervjuer utfördes slutligen inte i denna undersökning pågrund av tidsbrist.

Enkätundersökning riktad till grundskolor

Enkätundersökningen riktad till grundskolor består av 21 frågor, varav 12 är obligatoriska och 9 är frivilliga följdfrågor. I mejlet och enkätens inledande beskrivning presenteras syftet med undersökningen, målgruppen och den uppskattade svarstiden (fem till tio minuter).

Förfrågan om deltagande skickades till totalt 707 skolor i Västra Götalandsregionen, varav 620st är kommunala skolor och 96st är fristående skolor. Siffrorna inkluderar både anpassade kommunala och fristående grundskolor. Urvalet baseras på information från kommunernas webbplatser, där både kommunalt och i de flesta fall fristående skolor listas. Majoriteten av kommunerna publicerar även kontaktuppgifter till skolornas expedition och/eller rektorer. I de fall då sådan information saknas på webbplatsen kontaktas kommunernas kundcenter eller utbildningssektor för att få e-postadresser, eller för att be sektorn att vidarebefordra enkätförfrågan. För en fullständig lista över kontaktade skolor, se *Bilaga 3* (sida 113).

Frågorna i enkäten sammanfattas nedan. För den fullständiga frågelistan se *Bilaga* 2 (sida 90).

Enkäten inleds med fyra frågor om formalitet som insamlar information om vem och vilken grundskola som bevarar enkäten, vilken kommun skolan ligger i, respondentens funktion och det ungefärliga antalet elever i årskurs 1–9. Därefter följer frågor som kartlägger om skolan och dess personal har kännedom att arkeologiska företag erbjuder förmedlingstjänster riktade till grundskolor, om skolan besökt en arkeologisk utgrävning, om en arkeolog besökt skolan samt om grundskolan fått information om arkeologiska undersökningar i närområdet. Varje fråga kompletteras med frivilliga följdfrågor där respondenten kan utveckla sina svar, exempelvis om besöken var värdefulla för elevernas kunskapsinlärning och hur skolan fått kännedom om förmedlingstjänsterna. Dessa frågor ställs för att kartlägga grundskolornas tidigare deltagande och medverkan i arkeologiska tjänster, för att senare kunna analysera hur ofta grundskolor får möjlighet, kontakt och information.

Enkäten undersöker också vilka förmedlingstjänster grundskolorna är intresserade av. Bland svarsalternativen finns bland annat ”besöka en arkeologisk utgrävning” och ”en arkeolog besöker skolan”, samt ”inget intresse” och ”Annat” med möjlighet till fritextsvar. Frågan är relevant för att senare analysera om arkeologiska tjänster och kunskap är av intresse för skolorna att ta del av. Likt enkäten för de uppdragsarkeologiska företagen kartlägger även denna enkät vilka hinder och utmaningar skolorna upplever vid deltagande i arkeologiska tjänster eller andra externa aktiviteter. Svarsalternativen inkluderar exempelvis ”skolans lokalisering” och ”personalbrist”, samt alternativen ”inga utmaningar eller hinder” och ”Annat”.

En av frågorna ber respondenten att ange om intresset för arkeologi finns hos enskild personal eller på skolnivå (skolan som helhet). Det vill säga är det i skolans intresse att ta del av uppdragsarkeologisk

samverkan eller arkeologisk kunskap och tjänster, för att exempelvis främja sin utbildning om kulturarv och historia. Eller ligger detta intresse hos personal. Denna följs av en frivillig följdfråga där svaret kan utvecklas och motiveras.

Enkäten avslutas med en obligatorisk fråga om deltagaren kan tänka sig att medverka i ett uppföljande samtal eller intervju, med svarsalternativen ”Ja, jag vill delta” och ”Nej, jag vill inte delta”. Denna kompletteras med ett frivilligt fält där deltagaren kan ange e-postadress eller telefonnummer. Frågan är inkluderad för att möjliggöra kompletterande datainsamling efter enkätundersökningen, eller för att fördjupa undersökningen om tid och intresse finns. Intervjuer utfördes slutligen inte i denna undersökning pågrund av tidsbrist.

Analys av enkätdata

Enkätdata analyseras och bearbetas genom två huvudsakliga metoder: bortfallsanalys och innehållsanalys. En bortfallsanalys genomförs innan materialet bearbetas, såvida svarsfrekvensen är hög. Syftet med bortfallsanalysen är att bedöma om en låg svarsfrekvens riskerar att snedvrida resultatet. Trost och Hultåker (2016:147–148) framhåller att forskare bör vara försiktiga med slutsatserna om skillnaderna mellan den undersöka målgruppen och de inkomna svaren är stora. Även vid mindre skillnader rekommenderar de försiktighet.

Bortfallsanalysen belyser likheter och skillnader mellan den definierade målgruppen och de svar som faktiskt inkommit. Den gör det möjligt att jämföra svarsfördelning mellan urvalsgruppen och de som deltagit i undersökningen. Avsaknaden av skillnader i exempelvis skolors mottagande av uppdragsarkeologiska tjänster utesluter inte att skillnader kan finnas i andra variabler.

Enkätsvaren sammanställs i Microsoft Excel, där materialet presenteras både i stapel- och tabell form. Frågor med fritext redovisas intill varandra, vilket underlättar översiktlig granskning. Enkätdatan bearbetas därefter av en innehållsanalys, i detta fall en innehållsanalys med både kvantitativ och kvalitativ inriktning. Innehållsanalysen är flexibel och kan anpassas till olika analytiska tillvägagångssätt. Den kvalitativa innehållsanalysen fokuserar på språket som kommunikation, textens innehåll och dess kontextuella betydelse (Bergström & Boréus 2005:50). Svaren på enkätfrågorna granskas för att identifiera även små nyansskillnader. Enkätdatan kodas efter nyckelord och textsegment för att underlätta senare identifiering av centrala iakttagelser och uttalanden. Materialet kategoriseras därefter systematiskt för att skapa förutsättningar att även kvantifiera delar av resultatet (Kvale & Brinkman 2009:217).

Material, urvalsprocess, källkritik och avgränsning

Undersökningen använder två typer av material för att analysera hur uppdragsarkeologiska aktörer förmedlar till grundskolor. Det första materialet utgörs av lagar och styrdokument från regeringen, vilket reglerar hur det uppdragsarkeologiska arbetet ska genomföras. Här ingår även styrdokument för läroplanen, kulturmiljömålen och hållbarhetsmål. Dessa dokument redogörs i uppsatsens bakgrund och utgör en referensram för undersökningens frågeställningar, tolkningar och analyser.

En undersökning som enbart bygger på lagtexter och verkställighetsdokument skulle visa en idealiserad bild av hur en undersökning bör genomföras enligt riktlinjer och vägledning, men inte

nödvändigtvis hur det sker i praktiken. Av denna anledning utgörs det andra materialet av enkätdata, insamlad från både uppdragsarkeologiska företag och grundskolor i Västra Götalandsregionen.

Urvalet av grundskolor omfattar samtliga kommunala och fristående grundskolor inom regionen publicerade på kommunernas webbplatser samt grundskolor listade i EU-databasen *Skollisatan.eu*, med reservation för att denna databas inte alltid är uppdaterad. Ett krav för att delta i enkäten var att svaren skulle representera skolan som helhet. Den svarande behöver alltså inte ha en specifik mängd erfarenhet, vilket möjliggjorde att även slumpmässigt utvalda representanter kunde delta. Detta tillvägagångssätt ger en bredare bild av skolans samlade erfarenheter och gör det möjligt att identifiera generella trender i grundskolornas syn på uppdragsarkeologisk förmedling.

Urvalet av uppdragsarkeologiska företag omfattar aktörer som är verksamma inom Västra Götalandsregionen. Både företag med regional bas och aktörer med nationell verksamhet inkluderades, liksom både offentliga och privata utförare. Samtliga företag är medlemmar i Sveriges Uppdragsarkeologiska Branschorganisation (SUBo). Även här gällde kravet att svaren skulle representera hela organisationen, utan att respondenten behövde uppfylla specifika erfarenhetskrav. Undersökningen begränsas till företag som bedriver uppdragsbaserad arkeologi. Många uppdragsarkeologiska aktörer är en del av en museiverksamheter och bedriver där även pedagogiskt arbete, men denna uppsats undersökning fokuserar på det uppdragsarkeologiska arbetet – särskilt förmedlingsinsatser och samarbete mot grundskolor.

Snäva urvalskriterier kan leda till att svaren från grundskolor och uppdragsarkeologiska företag blir mer homogena. Detta är dock inte nödvändigtvis negativt. Om referensgruppen har varierad erfarenhet och kompetens kan likartade svar istället peka på tydliga trender.

Det är viktigt att betona att denna undersökning är liten i omfattning, särskilt i jämförelse med tidigare forskning inom förmedling och publik arkeologi. Eftersom jag som författare saknar praktiskt erfarenhet inom området fungerar undersökningen som en pilotstudie. Syftet är att bidra med ny information från relevanta aktörer, främst de grundskolor och uppdragsarkeologiska företag som deltagit i enkätundersökningen. Med tanke på att flera skolor avstod från att delta kommer svaren från både grundskolor och uppdragsarkeologiska företag att komplimenteras med annat material som tidigare forskning, bakgrundsmaterial och de teoretiska perspektiv som används i uppsatsen. Förhoppningen är att kombinationen ska kunna utgöra ett underlag för framtida arbeten om arkeologisk förmedling till skolor och allmänhet i stort.

4. Bakgrund och underlag

Detta kapitel presenterar det underlag och den bakgrund undersökningen utgår ifrån och delvis bygger vidare på. Kapitlet består av tre underkapitel. *Lagar och riktlinjer* redogör de lagar, riktlinjer och verkställighetsdokument som styr och vägleder uppdragsarkeologiskt arbete. *Statistik över Västra Götaland regions kommuner* ger en översikt av de undersökta kommunernas socioekonomiska förhållanden. Det tredje underkapitlet *Skolplaner och kommentarmaterial*, presenterar skol- och kursplanen i historia för årskurserna 1–9 samt tillhörande kommentarmaterial.

Lagar och riktlinjer

Arkeologer och arkeologiska företag, både inom uppdrags- och forskningsbaserat verksamhet, förhåller sig till ett flertal lagar samt verkställighets- och styrdokument. Nedan följer en sammanfattning av de lagar och riktlinjer som reglerar den uppdragsarkeologiska verksamheten, med särskilt fokus på förmedling till allmänheten och relevanta målgrupper.

Avsnittet introducerar Kulturmiljölagen (KML) och Statens kulturråds författarsamlingar (KRFS), samt Riksantikvarieämbetets (RAÄ) verkställighetsdokument för uppdragsarkeologin (KRFS 2017:1) och vägledningsdokumet. Avsnittet omfattar även en rapport om uppdraget att kartlägga kulturarbetets betydelse för skolväsendet och att främja samverkan mellan skola och kultursektor, det så kallade skoluppdraget. Därutöver presenteras riksdagens och RAÄ:s mål för kulturarbetet i samband med kulturmiljömålen.

Kulturmiljölagen 2 kap. Fornminnen och kulturrådets författningssamlingar

Kulturmiljölagen andra kapitlet reglerar de bestämmelser arkeologer följer vid hantering av fynd, undersökningar och inventering av fornlämningar. Paragraf 13 anger uppdragsarkeologins syfte:

> 13§ Som villkor för tillstånd enligt 12§ får länsstyrelsen ställa krav på: (1) arkeologisk undersökning för att dokumentera fornlämningen, ta till vara fornfynd och förmedla resultaten, eller (2) särskilda åtgärder för att bevara fornlämningen. (KML 1988:950 2 kap. 13§)

Att dokumentera, ta till vara fynd och förmedla utgör grunden för såväl forskande- som uppdragsarkeologi. Förmedling till allmänheten nämns bara i paragraf 13 i lagens andra kapitel.

I regeringens proposition 2012/13:96 *Kulturmiljöns mångfald* presenterades kulturmiljöarbetets framtidsfrågor och de då nya nationella målen för kulturmiljöarbetet. Propositionen föreslår att förmedling ska framgå tydligare i bland annat kulturmiljölagen och att länsstyrelserna ska kunna ställa vissa krav på förmedling av resultaten från en arkeologisk undersökning till allmänheten och samhället. Propositionens förslag på förmedlingens betydelse inom uppdragsarkeologin röstades igenom och skrivningen infördes i lagen (Regeringens Prop. 2012/13:96:62).

Kulturrådets författarsamlingar (KRFS 2017:1 8§) – och därmed Riksantikvarieämbetets föreskriver – betonar att förmedling är en del av en arkeologisk undersökning. I paragraf 29 beskrivs vilken typ av resultat från arkeologiska undersökningar som ska förmedlas:

> 29 § Resultat av betydelse från arkeologisk undersökning ska förmedlas. Med förmedling avses en populärvetenskaplig förmedling till allmänheten. För en arkeologisk undersökning ska en populärvetenskaplig sammanfattning framställas. Detta är inte behövligt om resultaten inte är av tillräcklig relevans för allmänheten. Vid undersökningar av hög relevans för allmänheten finns det skäl för länsstyrelsen att ställa krav på en populärvetenskaplig publikation (KRFS 2017:1 29§).

Vad som anses vara av ”tillräcklig relevans” för allmänheten definieras inte i lagtexten. Däremot framgår det att populärvetenskapliga sammanfattningar utgör den huvudsakliga förmedlingsformen. Lagtexten preciserar inte heller förmedlingens målgrupper eller vad förmedling innebär utöver den populärvetenskapliga samanställningen.

Vägledningar inom uppdragsarkeologin

Riksantikvarieämbetet (RAÄ) som ansvarig myndighet för uppdragsarkeologi har i uppdrag att författa vägledningsdokumet, för att underlätta tolkandet av lagar och verkställningsföreskrifter. Vägledningsdokumenten är inte bindande, vilket KRFS och KML är, utan vägledningar i hur arbetet bör utföras. I vägledningen *Uppdragsarkeologi: Det uppdragsarkeologiska systemet* (RAÄ 2024a) framhålls de olika aktörernas roller inom uppdragsarkeologin. Här betonas det att:

> ”[...] fornlämningar och kunskap från undersökningarna bevaras, används och utvecklas, liksom att människor har möjlighet att vara delaktiga. Resultaten från uppdragsarkeologin ska vara en källa till kunskap och upplevelser.” (RAÄ 2024a:5).

Uppdragsarkeologin utförs på uppdrag av det allmänna, vilket innebär att staten genom länsstyrelser bedömer behovet av undersökningar. Dessa är en del av samhällsbyggnadsprocessen och resultatet ska därav vara tillgängligt för myndigheter, forskare och allmänhet. RAÄ betonar att fornlämningar och arkeologiska resultat bör kunna användas, att människor ska kunna vara delaktiga och den kunskap undersökningarna ger bör bidra till bildning och upplevelser (RAÄ 2024a:5; RAÄ 2024d:23–24). Alla undersökningar ska hålla god vetenskaplig kvalitet och vara relevanta för fortsatt bruk, samt bevaras för framtiden och göras tillgängliga för sina målgrupper (RAÄ 2024a:26). Undersökningarna ger kunskap om historiens platser och människor och kan därigenom ge insikter om kulturlandskapets utveckling, förändringens betydelse och människas plats i det långa tidsperspektivet (RAÄ 2024a:6). Resultatet av en undersökning ska rapporteras och förmedlas i syfte att skapa kunskap av samhällelig relevans (RAÄ 2024a:25; KRFS 2017:1 8 §).

Förfrågningsunderlaget utgör grunden för undersökningens innehåll (RAÄ 2024b:5). I vägledningen *Uppdragsarkeologi: Förfrågningsunderlag och undersökningsplan* (RAÄ 2024b) presenteras riktlinjer för målgrupper, rapportering och förmedling. Målgrupper definieras utifrån undersökningens syfte och inriktning. För att länsstyrelsen ska kunna ange målgrupper krävs kunskap om hur dessa kan ta del av resultaten. Förmedling av utredningar och förundersökningar riktar sig vanligen till exploateringsföretag och myndigheter, medan andra målgrupper kan vara forskare, intresseorganisationer och allmänheten.

Vid utformning av undersökningens inriktning bör länsstyrelsen beakta vilka målgrupper som kan vara intresserade. Om resultaten ska riktas till allmänheten bör länsstyrelsen överväga om undersökningen kan tillgängliggöras för personer med funktionsnedsättning (RAÄ 2024b:14). Förfrågningsunderlaget ska tydligt ange aviseringar förmedlingens omfattning och utformning, inklusive vilken förmedling som ska ske utöver den populärvetenskapliga sammanfattningen (RAÄ 2024d:24). Förfrågningsunderlaget ska dessutom specificera vilken typ av rapportering som krävs – populärvetenskaplig sammanfattning, populärvetenskaplig publikation, annan skriftlig eller pedagogisk verksamheter såsom visningar (RAÄ 2024b:14). I undersökningsplanen kan det också ingå en strategi för förmedling och rapporteringsarbetet av undersökaren, kostnader för detta arbete ska ingå i undersökningsplanen. Förmedling utanför undersökningarna finansieras i regel av företaget (RAÄ 2024a:16–17).

Förmedlingen kan ske under både fält- och rapportarbetet, i analoga eller digitala former. Den är oftast muntlig eller skriftlig men kan även ta andra former, och i vissa fall finns det behov att tillgängliggöra förmedling genom tecken- eller syntolkning (RAÄ 2024d:24). RAÄ framhåller att

förmedlingen ska anpassas efter den enskilda undersökningens förutsättningar, där större undersökningar oftast motiverar särskilda förmedlingsinsatser. Vad som anses lämpligt måste avgöras i det enskilda fallet. Riksantikvarieämbetet menar att det i vissa fall finns en motivation till att ha ett direkt möte mellan arkeologer och exempelvis skolbarn (2024d:24). Dessutom kan särskild pedagogisk kompetens vara nödvändig för att nå en hög kvalitet i förmedlingen, och samarbete med museum kan ge god spridning av resultat (RAÄ 2024d:25).

Den populärvetenskapliga sammanfattningen betraktas som ett centralt verktyg för att nå ut i samhället, till allmänhet, kommun, skolor och vetenskapsjournalistik. Den kan distribueras till skolor och föreningar och bör fokusera på de huvudsakliga resultaten i historisk kontext, kompletterade med rikligt bildmaterial, ritningar och kartor. Hänvisningar till undersökningens övriga rapporter och vetenskapliga fördjupningar bör inkluderas. Vid större undersökningar kan länsstyrelsen kräva en mer omfattande populärvetenskaplig publikation (RAÄ 2024d:25–26).

Skoluppdraget – kulturarvsarbetets betydelse för skolväsendet

Åren 2018–2020 genomförde Riksantikvarieämbetet det så kallade skoluppdraget med syfte att kartlägga kulturarbetets betydelse för skolväsendet och att främja samverkan mellan skolor och kulturarvsinstitutionerna. Uppdraget utfördes av Riksarkivet, Statens kulturråd och Skolverket, med målet att diskutera hur denna samverkan fungerar samt hur den har utvecklats över tid. Resultaten ska ligga till grund för framtida förslag om hur samarbetet kan stärkas, exempelvis genom vägledningar från Riksantikvarieämbetet.

Efter uppdragets avslut har Riksantikvarieämbetet publicerat en rad resurser under websidan *Att arbeta med skolan* (RAÄ (u.å)). Här kan kulturarvsinstitutioner och intresserade allmänheten ta del av kartläggningar, arrangerade seminarier där deltagare delar kunskaper och erfarenhet, samt råd om digitala resurser riktade mot skolan. Under fliken *Lärarfortbildning – ett sätt att nå ut med kunskap* finns tillgång till lärarfortutbildning och flera vägledningar för kulturarvsinstitutioner som arbetar med skolan. Dessa ger konkreta råd och praktiska exempel på hur organisationer och institutionerna kan utforma sina förmedlingstjänster.

Skoluppdraget och tillhörande resurser riktar sig huvudsakligen till museum, arkiv och världsarv, med fokus på att möta skolans behov och stärka samverkan mellan dessa instruktioner och utbildningssektorn. För närvarande finns inga motsvarande tjänster eller riktlinjer särskilt anpassade för uppdragsarkeologiska eller forskningsarkeologiska aktörer.

Länsstyrelsen Västra Götaland tillämpar Riksantikvarieämbetets regelverk, styrdokument och vägledningar fullt ut i sitt arkeologiska arbete och vid utformning av förfrågningsunderlag och anbud för uppdragsarkeologiska undersökningar. Myndigheten har inga egna styrdokument utöver Riksantikvarieämbetets publikationer (E. Sjölander, Madeleine. 2025. Email 15 april).

Ökad tillgänglighet och kulturmiljömålen

År 2017 publicerar Riksantikvarieämbetet styrdokumentet *Vision för kulturmiljöarbetet till 2030*. Dokumentet beskriver hur myndigheten ser på det svenska kulturmiljöarbetet och dess önskade utveckling fram till år 2030. Visionen att skapa ett inkluderande samhälle där kulturmiljön och kulturarvet har en central och sammanbindande roll. Oavsett bakgrund ska alla kunna känna att det

kulturarv som format Sverige och dess historia är något de kan göra anspråk på (RAÄ 2017:2–3). Riksantikvarieämbetet framhåller kulturarvets roll i att knyta samman människor i ett förändrat demografiskt landskap, särskilt vid migration och pågående konflikter. Eftersom kulturarv kan användas både för att ena och splittra människors syn på historia och förhistoria, betonar styrdokumentet vikten av att aktivt arbeta för att motverka splittring och stärka gemensamma berättelser (RAÄ 2017:4).

Enligt Riksantikvarieämbetet ska kulturmiljöarbetet också bidra till att minska spänningar som uppstår i debatter om exempelvis miljöbelastning, brist eller överflöd på grupptillhörighet och ekonomiska ojämlikheter. Detta arbete är komplext, då det kräver att man navigerar mellan lokala erfarenheter och uppfattningar som dominerar den lokalt upplevda verkligheten och den upplevda verkligheten i exempelvis den ekonomiska eller politiska sfären (RAÄ 2017:7–8). Kulturmiljöarbetet ska här fungera som en bro mellan olika sfärer, där kunskap och förmedling av det förflutna bidrar till en hållbar samhällsutveckling. En brygga för att hjälpa människor att förstå varandras perspektiv och leda till givande möten och att se till att alla har samma möjligheter och tillgångar till kulturarvet, oavsett bakgrund (RAÄ 2017:8)

Digitaliseringen lyfts fram som ett centralt verktyg i detta arbete. I *Nationell strategi för digitalt kulturarv* formuleras visionen om ”[...] ett långsiktigt användbart och sammanlänkat digitalt kulturarv för dagens och framtidens användare.” (2024e:6). Kulturarvet ses vara starkt sammankopplat med samhällsutvecklingen, och digitalisering utgör ett sätt att bevara och dokumentera för framtida generationer men också ett medel för förmedling till olika intresserade målgrupper (RAÄ 2024e). De kulturpolitiska målen om ökad tillgänglighet har vuxit fram parallellt med krav på att kulturarvssektorn och forskningens information ska kunna användas i forskning, upplevelseindustri, tillväxtarbete och i lärande (RAÄ 2017:31–32).

Digitalisering av kulturarvet inom uppdragsarkeologin skapar möjligheter att nå ut till fler målgrupper än skolan. Samtidigt saknar många skolor idag budget, tid eller personal för att regelbundet besöka museer, upplevelsecentrum eller arkeologiska utgrävningar. Här erbjuder digitaliseringen av kulturarv och av arkeologisk information nya möjligheter för samverkan och förmedling till skolor och andra målgrupper som annars inte kan delta på plats.

Statistik över Västra Götaland regions kommuner

I detta avsnitt presenteras socioekonomiska statistik för de undersökta kommunerna, samt uppgifter om antalet grundskolor respektive fristående och kommunala grundskor per kommun. Statistiken fungerar som bakgrundsmaterial för uppsatsens tolkningar och diskussion om arkeologisk tillgänglighet och jämlik förmedling.

Västra Götalands län består av 49 kommuner. Kommunerna delas in i tre huvudgrupper: (A) Storstäder och nära storstads kommuner, (B) Större städer och kommuner nära större stad samt (C) Mindre städer/ tätorter och landsbygdskommuner. Inom huvudgrupperna finns olika kommungrupper som definierar kommunen (Sveriges Kommuner och Regioner 2022).

Inom huvudgrupp A fins grupperna:

- *A1. Storstäder* har minst 200 000 invånare i kommunens största tätort.
- *A2. Pendlingskommun nära storstads kommuner* har minst 40 procent utpendling till storstad eller storstadsnära kommun.

I huvudgrupp B finns:

- *B3. Större stad* är kommuner som har mellan 40 000 och 200 000 invånare i kommunens största tätort.
- *B4. Pendlingskommun nära större stad* har minst 40 procent utpendling till större stad.
- *B5. Lågpendlingskommun nära större stad* är definieras att ha 25 och 39 procent utpendling till nära större stad.

Den sista huvudgruppen C delas in i fyra kommungrupper. Dessa är:

- *C6. Mindre stad/tätort* har minst 15 000 och mindre än 40 000 invånare i kommunens största tätort.
- *C7. Pendlingskommun nära mindre tätort* definieras ha 30 procent i ut- eller inpendling till mindre stad/tätort.
- *C8. Landsbygdskommun* har mindre än 15 000 invånare i kommunens största tätort och ett lågt pendlingsmönster.
- *C9. Landsbygdskommun med besöksnäring* är kommuner som uppfyller minst två kriterier för besöksnäring.

Statistiska centralbyrån (SCB) och Boverkets webbaserade verktyg *Segregationsbarometern* delar in kommunerna i fem områdestyper utifrån socioekonomiska förutsättningar. *Områdestyp 1* – omfattar områden med stora socioekonomiska utmaningar, *typ 2* – områden med socioekonomiska utmaningar, *typ 3* – socioekonomiskt blandade områden, *typ 4* – områden med goda socioekonomiska förutsättningar och *typ 5* – områden med mycket goda socioekonomiska förutsättningar.

[Tabell 1: Tabell över antalet grundskolor (totalt, kommunala och fristående) i samt kommunsgruppindelning och socioekonomisk gruppindelning av kommunerna inom Västra Götalands region.]

Kommun	Antal grundskolor (kommunal · Fristående)	Kommuns-gruppindelning	Socioekonomisk gruppindelning
Ale	12 (11 · 1)	A2	Typ 4 (2 & 5)
Alingsås	21 (19 · 2)	A2	Typ 3 & 4 (2 & 5)
Bengtsfors	4 (4 · 0)	C8	Typ 3 (2 & 4)
Bollebygd	4 (3 · 1)	A2	Typ 4
Borås	46 (42 · 4)	B3	Typ 4 (1, 2, 3 & 5)
Dals-Ed	2 (2 · 0)	C7	Typ 3
Essunga	3 (3 · 0)	C7	Typ 3 & 4
Falköping	17 (16 · 1)	C6	Typ 3 & 4 (2)
Färgelanda	7 (5 · 2)	C7	Typ 3
Grästorp	2 (2 · 0)	B4	Typ 4
Gullspång	2 (2 · 0)	C7	Typ 3 (2)
Göteborg	177 (135 · 42)	A1	Typ 4 (1, 2, 3 & 5)
Götene	6 (6 · 0)	C7	Typ 4 (2 & 3)
Herrljunga	8 (8 · 0)	B4	Typ 4 (3)
Hjo	5 (5 · 0)	C7	Typ 4 (3)
Härryda	19 (19 · 0)	A2	Typ 4 (3 & 5)
Karlsborg	4 (3 · 1)	C7	Typ 3 & 4
Kungälv	21 (17 · 4)	A2	Typ 4 (3 & 5)
Lerum	19 (17 · 2)	A2	Typ 4 (3 & 5)
Lidköping	21 (19 · 2)	C6	Typ 4 (3 & 5)
Lilla Edet	5 (4 · 1)	A2	Typ 4 (3)
Lysekil	8 (8 · 0)	C8	Typ 4 (1)
Mariestad	14 (12 · 2)	C6	Typ 4 (3 & 5)
Mark	18 (16 · 2)	B4	Typ 4 (2 & 3)
Mellerud	6 (6 · 0)	C7	Typ 3 & 4 (1)
Munkedal	6 (6 · 0)	C7	Typ 3 & 4
Mölndal	23 (21 · 2)	A2	Typ 4 & 5 (3)
Orust	7 (4 · 3)	C7	Typ 4 (3)
Partille	13 (12 · 1)	A2	Typ 4 & 5 (2 & 3)
Skara	8 (7 · 1)	C7	Typ 4 (2 & 3)
Skövde	22 (20 · 2)	C6	Typ 4 (1, 3 & 5)
Sotenäs	6 (6 · 0)	C9	Typ 4
Stenungssund	9 (8 · 1)	A2	Typ 4 (2 & 5)
Strömstad	8 (8 · 0)	C9	Typ 4 (3)
Svenljunga	6 (6 · 0)	B4	Typ 3 (2 & 5)
Tanum	8 (7 · 1)	C9	Typ 4 (2)
Tibro	4 (4 · 0)	C7	Typ 4 (2 & 3)
Tidaholm	6 (6 · 0)	C7	Typ 4 (3)
Tjörn	7 (7 · 1)	C7	Typ 4 (3)
Tranemo	5 (5 · 0)	B5	Typ 3 (2 & 4)
Trollhättan	22 (18 · 4)	B3	Typ 4 (1, 2, 3 & 5)
Töreboda	6 (5 · 1)	C7	Typ 3 & 4 (2)
Uddevalla	21 (18 · 3)	B5	Typ 4 (1, 2, 3 & 5)
Ulricehamn	15 (13 · 2)	B5	Typ 4 (3)
Vara	11 (9 · 2)	C7	Typ 3 & 4 (2)
Vårgårda	7 (7 · 0)	C7	Typ 4 (2 & 3)
Vänersborg	21 (19 · 2)	B4	Typ 4 (1, 3 & 5)
Åmål	6 (4 · 2)	C7	Typ 3 (4)
Öckerö	8 (7 · 1)	A2	Typ 4 & 5

Klassificeringen mäter inte graden av segregation, utan enbart de socioekonomiska förutsättningarna i regionala statistikområden (Segregationsbarometern 2025). Flera kommuner innehåller olika områdestyper i skilda delar av kommunen.

Tabell 1 redovisar antalet grundskolor per kommun. I tillhörande spalt anger parentesen antalet kommunala respektive antalet fristående grundskolor. Tabellen visar även kommunens gruppindelning (A1-C8) samt socioekonomisk grupptyp. Eftersom många kommuner rymmer flera socioekonomiska typer redovisas den eller de vanligaste. Eventuella övriga typer anges inom tillhörande parentes. Dessa variationer förekommer ofta inom en och samma tätort, stad eller storstad. I analysen presenteras den socioekonomiska typ som samtliga deltagande skolor tillhör.

Skolplaner och kommentarmaterial

Läroplaner styr undervisningen i skolan och uppdateras regelbundet för att spegla de svenska skolväsendets uppdrag och värdegrund. Alla skolor i Sverige – kommunala, fristående och statliga – ska enligt lag (SFS 2010:800 11§) följa läroplanen för att säkerställa en likvärdig utbildning oavsett huvudman. I detta avsnitt presenteras den andra upplagan av *Läroplan för grundskolan, förskoleklassen och fritidshemmet - Lgr22* (Skolverket 2024) med ett fokus på hur arkeologi och kulturarv beskrivs i läroplanen, kursplaner och tillhörande kommentarmaterial. Kommentarmaterialet ger en fördjupad förståelse för de urval och ställningstaganden som ligger bakom texterna i kursplanerna.

Synnestvedt (2024) analyserar läroplanen och kommentarmaterialet för årskurserna 1–3 och noterar att orden ”arkeologi” och ”kulturarv” sällan används. I läroplanen används begreppet ”arkeologi” mycket sparsamt, medan ”kulturarv” förekommer oftare och i bredare sammanhang. Trotts denna begränsade terminologi innehåller läroplanen flera begrepp och moment som kan betraktas som arkeologiska eller som kan berikas av arkeologisk kunskap. Sådana begrepp i kursplanen för historia är exempelvis *tidslinjer*, *kulturmöten*, *rumsliga perspektiv* och *högkulturer*.

Under de senaste åren har forskare diskuterat vilka andra skolämnen än historia som arkeologi och arkeologisk kunskap kan bidra till (se bl.a. Dutra Leivas 2020; Högberg et al. 2021 och Synnestvedt 2024). Arkeologi relaterar även till bland annat geografi, religionsvetenskap och biologi. Forskningen om arkeologins bidrag till andra skolämnen än historia är något begränsad, även om flera studier uppmärksammar arkeologins användning i andra ämneskontexter (se bl.a. Dutra Leivas 2020 och Synnestvedt 2024).

Trots den breda ämnesrelevansen behandlar denna uppsats endast kursplanen och kommentarmaterialet för historia i årskurs 1–9, utifrån de kunskapsområden och centrala innehåll som presenteras i Lgr22. Efter genomgången analyseras kunskapsområdena, centrala innehållspunkter och kommentarmaterialet i relation till arkeologisk kunskap och praktik. Detta presenteras för att tydligt framföra hur arkeologi berör skolämnet historia, och därmed lägger grunden för att senare diskutera hur uppdragsarkeologi och skolan gynnas av varandras arbete.

Lgr22 kursplan och kommentarmaterialet för historia ämnet årskurs 1–9

I detta avsnitt presenteras syftet och innehållet i kunskapsområdena i kursplanen samt kommentarmaterialet för ämnet historia i årskurserna 1–3, 4–6 och 7–9. Kursplanerna anger undervisningens syfte, de kunskapsområden eleverna ska arbeta med samt de centrala innehållspunkter som varje område ska omfatta. Kommentarmaterialet kompletterar kursplanen genom att ge, utöver vägledning för bedömning och betygskriterier, en fördjupad förståelse för lärare och annan skolpersonal av de urval och ställningstaganden som ligger bakom läroplanen (inklusive kurs och ämnesplanerna).

För respektive årskurs redovisas kunskapsområden och centrala punkter. Dessa punkter sammanställs här i tabellform och klassificeras efter arkeologisk relevans. Med arkeologisk relevans avser jag i vilken utsträckning arkeologi och arkeologisk kunskap kan bidra till att förklara punkten eller vidga elevers förståelse av det aktuella innehållet. Klassificeringen sker på tre nivåer:

- **Ingen relevans** – punkten kan varken förklaras eller berikas med arkeologisk kunskap, eller är inte formulerad med historieämnet som primär utgångspunkt (se vidare i avsnitt *Historieundervisning i årskurs 1–3: Kunskapsområden och arkeologisk relevans*).
- **Svag relevans** – det finns vissa möjligheter att använda arkeologisk kunskap för att förklara eller fördjupa förståelsen av ämnet.
- **Relevant** – en tydlig koppling finns till arkeologi, och att relatera punkten till arkeologiska perspektiv ger en avsevärt fördjupad förståelse av ämnet.

Efter tabellen diskuteras och motiveras klassificeringen samt relateras till vad som framgår i kommentarmaterialet.

Undervisningen i historia syftar till att utveckla elevernas historiemedvetande och historia utbildning. Läroplanen anger att eleverna ska utveckla kunskaper om historiska förhållanden och begrepp, insikter i hur historia skapas genom källtolkningar, samt förståelse för hur historia kan användas i olika sammanhang. Undervisningen ska ge eleverna en historisk referensram och kronologisk överblick, bland annat över hur kvinnor och män genom tiderna har skapat och förändrat samhällen och kulturer. På så vis ska eleverna få förståelse för olika kulturella sammanhang och levnadssätt genom historien, inklusive förhistoriska skeenden som påverkat nutiden. Vidare betonar läroplanen vikten att bedöma människor i det förflutna utifrån deras samtid, snarare än dagens värderingar. Genom att belysa långa historiska linjer av relevans för nutiden – såsom levnadsvillkor, migration och maktförhållanden – ska undervisningen ge eleverna en fördjupad förståelse för hur historisk utveckling präglas av både kontinuitet och förändring (Skolverket 2024:180; Skolverket 2022:5–8).

Undervisningen ska också utveckla elevernas kunskaper om hur vi kan veta något om det förflutna genom att arbeta med historiskt källmaterial. Eleverna ska få möjligheten att formulera frågor till- och värdera källor, genom detta ska de utveckla förmågan att leva sig in i det förflutna. Läroplanen framhåller även vikten av att förstå hur historia används i samhället och i vardagen, samt hur bruket av historiska berättelser och referenser kan påverka människors identitet, värderingar och föreställningar (Skolverket 2024:180).

Historieundervisning i årskurs 1–3: Kunskapsområden och arkeologisk relevans

Det centrala innehållet i historieämnet för årskurs 1–3 omfattar fyra kunskapsområden: *Att leva tillsammans*, *Att leva i närområdet*, *Att leva i världen* och *Att undersöka verkligheten* (Skolverket 2024:181–182). Dessa fyra kunskapsområden, liksom de tillhörande centrala innehållspunkterna är gemensamma för de samhällorienteraden ämnena, det vill säga geografi, historia, religionskunskap och samhällskunskap.

	Centralpunkt	Ingen relevans	Svag relevans	Relevant
Att leva tillsammans	Migration inom ett land och mellan länder. Vad detta kan ha för orsaker och få för konsekvenser.			X
	Skildringar av människors levnadsvillkor förr i tiden, till exempel i barnlitteratur, sånger och filmer. Minnen berättade av människor som lever nu.			X
	Samtal om och reflektion över moraliska frågor och livsfrågor med betydelse för eleven, till exempel kamratskap, könsroller och döden.			X
	Samtal om och reflektion över normer och regler i elevens livsmiljöer, däribland i skolan och i digitala miljöer.	X		
	Trafikregler och hur man beter sig i trafiken på ett säkert sätt.	X		
Att leva i närområdet	Några utmärkande drag i närområdets natur- och kulturlandskap. Spår av den senaste istiden.			X
	Hemortens historia och vad närområdets platser, byggnader och vardagliga föremål kan berätta om livet där under olika tider			X
	Kristendomens roll i skolan och på hemorten förr i tiden.			X
	Centrala samhällsfunktioner, till exempel sjukvård, räddningstjänst och skola.	X		
	Yrken och verksamheter i närområdet.		X	
Att leva i världen	Miljöfrågor utifrån elevens vardag, till exempel frågor om trafik, energi och livsmedel.	X		
	Rumsliga förutsättningar i natur och miljö för befolkning och bebyggelse, till exempel mark, vatten och klimat.			X
	Namn och läge på världsdelarna och världshaven samt på länder och platser som är betydelsefulla för eleven.		X	
	Människans uppkomst, vandringar, samlande och jakt samt förändrade levnadsvillkor i samband med övergången till jordbruk.			X
	Norden befolkas. Människors levnadsvillkor under nordisk stenålder, bronsålder och järnålder.			X
	Berättelser i antik och nordisk mytologi samt i samisk religion.			X

	Några högtider, symboler och berättelser inom kristendom, islam och judendom. Några berättelser ur Bibeln och deras innebörder.		X	
	Mänskliga rättigheter inklusive alla människors lika värde och barnets rättigheter i enlighet med FN:s konvention om barnets rättigheter (barnkonventionen).	X		
	Grundläggande demokratiska principer. Vad åsikts- och yttrandefrihet samt majoritetsprincipen kan innebära i skolan och i samhället.	X		
	Pengars användning och värde. Olika exempel på betalningsformer och vad några vanliga varor och tjänster kan kosta.		X	
	Aktuella samhällsfrågor i olika medier.	X		
Att undersöka verkligheten	Metoder för att söka information, till exempel textläsning, intervjuer och observationer. Samtal om olika källors användbarhet och tillförlitlighet.		X	
	Jordgloben, analoga och digitala kartor samt storleksrelationer och väderstreck.		X	
	Mentala kartor, till exempel över närområdet, skolvägar eller andra platser som är betydelsefulla för eleven.		X	
	Tidslinjer och tidsbegreppen dåtid, nutid och framtid.			X

[*Tabell 2: Tabell över Lgr22 kursplans kunskapsområden och centrala undervisningspunkter för årskurs 1 till 3. Tabellen visar också kategorisering av central punkternas arkeologiska relevans, indelat i kategorierna "ingen relevans", "svag relevans" och "relevant".*]

I kommentarmaterialet framhålls de att kunskaper och förmågor som eleverna ska utveckla i årskurs 1–3 inom de samhällsorienterade ämnena är sammanvävda och därför samlade under samma kunskapsområden och punkter. Innehållet i de tre första kunskapsområdena är utformat för att möjliggöra en progression från det lilla och lokala till det stora och globala. Det "elevnära" behöver inte nödvändigtvis vara det som är nära i tid och rum, utan kan även vara omfatta händelser och företeelser som ligger långt borta både rumsligt och tidsmässigt. Det fjärde kunskapsområdet, *Att undersöka verkligheten*, introducerar specifika begrepp och redskap eleverna behöver för att utveckla sina kunskaper inom de SO relaterade ämnena (Skolverket 2022:10–11).

Eftersom kunskapsområdena och därmed de centrala punkterna för historieämnet i årskurs 1–3 är tätt sammanflätade, blir kategoriseringen av arkeologisk relevans mer komplex. I denna uppsats tolkas punkterna främst ur ett historiedidaktiskt perspektiv, även om vissa tydligt tillhör ett annat samhällsorienterat ämne och därmed svårare att placera. Exempelvis behandlar punkten om trafikregler nutida regler och beteenden i trafiken, dess ursprungliga syfte är inte att belysa detta ut ett historisk eller arkeologiskt perspektiv. Även om en sådan koppling är möjlig – exempelvis genom att undersöka äldre samhällens transportregler – väljs det här att inte tolka punkten på detta sätt.

Att leva tillsammans omfattar förutsättningar och villkor för umgänge med andra människor i familj, skolan och samhälle, med fokus på nära relationer (Skolverket 2022). Här behandlas migration, historiska levnadsvillkor, moraliska och existentiella frågor, normer och regler samt trafikregler.

- **Arkeologisk relevans**: ”*migration inom ett land och mellan länder […]*”, ”*skildringar av människors levnadsvillkor förr i tiden […]*” och ”*samtal om och reflektion över moraliska frågor och livsfrågor […]*”. Arkeologiskt material kan förklara hur migration sett ut och hur det påverkat dåtida samhällen likt dagens, samt illustrera genom fynd och lämningar att människor även i förhistorisk tid reflekterade över existentiella frågor, om exempelvis döden och könsroller.
- **Ingen arkeologisk relevans**: ”*samtal om och reflektion över normer och regler […]*” och ”*trafikregler och hur man beter sig i trafiken på ett säkert sätt*” har ingen arkeologisk relevans, då fokus ligger på nutid och elevernas egna erfarenhet. Punkterna är skrivna utifrån andra samhällsorienterade ämnen.

Att leva i närområdet behandlar företeelser och händelser i elevens eget närområde och omgivning (Skolverket 2022:13). Punkterna berör bland annat närområdets natur- och kulturlandskap, hemortens historia och centrala samhällsfunktioner.

- **Arkeologisk relevans**: ”*utmärkande drag i närområdets natur- och kulturlandskap […]*”, ”*hemortens historia och närområdets platser […]*” samt ”*kristendomens roll i skolan och hemorten förr i tiden*”. Här kan arkeologiska fynd, från exempelvis stenålder berätta och berika förståelsen för livet under andra tidsperioder, samt hur tidigare skeden format vårt nutida natur- och kulturlandskap. Arkeologiskt material kan även bidra till undervisning om både lokala och bredare historiska processer.
- **Svag arkeologisk relevans**: ”*yrken och verksamheter i närområdet*” anses ha en svag relevans, särskilt om arkeologi är representerat lokalt. Även allmän kännedom om arkeologi som yrke kan knytas till undervisning om förhistoria och lokalhistoria.
- **Ingen arkeologisk relevans**: Punkten om ”*centrala samhällsfunktioner […]*” tolkas inte ha en arkeologisk relevans, då fokus är på nutida kontext.

Kunskapsområdet *Att leva i världen* syftar till att ge eleverna en förståelse för hur lokala företeelser hänger samman med globala mönster och historiska processer (Skolverket 2022:15). Centralpunkterna berör bland annat miljö och hållbar utveckling, världsdelar och länder, människans uppkomst och utveckling, samt mänskliga rättigheter och aktuella samhällsfrågor.

- **Arkeologisk relevans**: ”r*umsliga frösättningar i natur och miljö för människor och bebyggelse*”, ”*människans uppkomst*”, ”*Norden befolkas*” och ”*berättelser i antik och nordisk mytologi samt samisk religion*” har en stark arkeologisk relevans. Arkeologisk forskning, fynd och dokumentering kan här konkretisera kulturmöten och förändringsprocesser.
- **Svag arkeologisk relevans**: ”*högtider, symboler och berättelser inom kristendom, islam och judendom*”, “*namn på världsdelar och viktiga platser för eleven*” och ”*pengars användning och värde*” har en svag arkeologisk relevans. Arkeologiskt material kan bidra till att exempelvis illustrera utvecklingen av religiösa traditioner och uppkomsten av monetära system.
- **Igen arkeologisk relevans**: ”*miljöfrågor utifrån elevens vardag*”, “*mänskliga rättigheter och alla människors lika värde*”, “*grundläggande demokratiska principer*” och “*aktuella samhällsfrågor och olika medier*” kategoriseras vara av ingen arkeologisk relevans, eftersom dessa främst relaterar till samtida samhällsfrågor.

Att undersöka verkligheten introducerar metoder och begrepp som används i forskning av innehållet i de tidigare nämnda kunskapsområdena (Skolverket 2022:20). Punkterna i kunskapsområdet berör metoder för att söka information, jordgloben, analoga och digitala kartor, mentala kartor, samt tidslinjer och tidsbegrepp.

- **Arkeologisk relevans**: "*tidslinjer och tidsbegrepp dåtid, nutid och framtid*". Arkeologi och arkeologiskt material kan bidra till att konkretisera tidsuppfattning och kronologiska samband. Platser och fysiska föremål kan göra det lättare för elever att förstå och koppla samman vad som är gammalt respektive yngre, något som kommentarmaterialet framhåller att yngre elever ofta har svårt med (Skolverket 2022:21).
- **Svag arkeologisk relevans**: "*metoder för att söka information*", "*jordgloben, analoga och digitala kartor*" och "*mentala kartor*" tolkas vara av svag arkeologisk relevans. Arkeologiska källor, dokumentation, filmer och kartor kan ge eleverna insikt i hur resultat dokumenteras och sammanställs samt hjälpa att koppla historiska lämningar till nutida landskap.

Historieundervisning i årskurs 4–6: Kunskapsområden och arkeologisk relevans

För årskurs 4–6 omfattar historieundervisningen enligt läroplanen tre övergripande kunskapsområden: *Kulturmöten och statsbildning i Norden, cirka 800–1500*, *Maktförhållanden och levnadsvillkor i Norden, cirka 1500–1800* och *Folkökning, ändrade maktförhållanden och emigration, cirka 1800–1900* (Skolverket 2024:182–183).

	Centralpunkt	Ingen relevans	Svag relevans	Relevant
Kulturmöten och statsbildning i Norden, cirka 800–1500	Nordens kulturmöten med andra delar av världen genom vikingars resor och medeltidens handelssystem.			X
	Statsbildning och kristendomens etablerande i Norden samt konsekvenser av dessa förändringar.			X
	Likheter och skillnader i levnadsvillkor för barn, kvinnor och män under tidsperioden.			X
	Vad historiska källor är, till exempel arkeologiska fynd, texter, muntliga berättelser och digitalt material, och hur de kan användas för att ge kunskaper om det förflutna.			X
	Historiebruk kopplat till tidsperioden, till exempel hur vikingar framställs i populärkulturen.			X
Maktförhållanden och levnadsvillkor i Norden, cirka 1500–1800	Kampen om den politiska makten i Norden. Reformationen och framväxten av en stark kungamakt i Sverige. Uppror och motstånd mot kungamakten.			X
	Det svenska Östersjöväldet. Orsaker till dess uppkomst och upplösning samt konsekvenser för människor runt Östersjön.			X
	Likheter och skillnader i levnadsvillkor mellan olika grupper i ståndssamhället.			X

	Vad historiska källor från tidsperioden, till exempel brev, dagböcker och kartor, kan berätta om det förflutna.			X
	Historiebruk kopplat till tidsperioden, till exempel i gatunamn, minnesmärken och reklam.			X
Folkökning, ändrade maktförhållanden och emigration, cirka 1800–1900	Nya maktförhållanden i Sverige och mellan länder i Norden.			X
	Jordbrukets omvandling och den stora folkökningen samt översiktligt om den tidiga industrialiseringen i Sverige. Olika konsekvenser av detta för barns, kvinnors och mäns levnadsvillkor.			X
	Olika orsaker till och konsekvenser av emigrationen från Sverige.			X
	Vad historiska källor från tidsperioden, till exempel kyrkböcker, fotografier och domstolsprotokoll, kan berätta om det förflutna.			X
	Historiebruk kopplat till tidsperioden, till exempel hur historiska händelser och aktörer framställs i böcker och på museer.			X

[*Tabell 3: Tabell över Lgr22 kursplans kunskapsområden och centrala undervisningspunkter för årskurs 4 till 6. Tabellen visar också kategorisering av central punkternas arkeologiska relevans, indelat i kategorierna "ingen relevans", "svag relevans" och "relevant".*]

Under årskurs 4–6 är innehållet av historieundervisningen kronologiskt avgränsade kunskapsområden och tidsperioder. Eleverna ska under dessa årskurser även utveckla kunskap om historiebruket kopplat till de tidsperioder kunskapsområdena berör. Därtill ska eleverna få kunskap om historievetenskapens sätt att dela in det förflutna i olika tidsperioder, genom att lära sig om historiska linjer som återkommer i flera kunskapsområden både för innehållet i årskurs 4–6 och årskurs 7–9. Dessa är historiska linjer om levnadsvillkor, migration och makt. I årskurs 4–6 går blicken från närområdet (det tidigare presenterade fokuset för årskurs 1–3) till Sverige och Norden (Skolverket 2022:22–23).

Det bör här påpekas att kursplanerna för årskurserna 4–6 och 7–9 i historia, till skillnad från kursplanen i årskurs 1–3, inte igår i en samlad struktur för de samhällsorienterade ämnena. Detta innebär att en större andel av punkterna inom respektive kunskapsområde i dessa årskurser uppvisar en tydligare arkeologisk relevans, då alla punkter är författade med historia ämnet i fokus.

Det första kunskapsområdet *Kulturmöten och statsbildning i Norden, cirka 800–1500* syftar till att ge eleverna en översiktlig förståelse för övergången mellan vikingatid och medeltid (Skolverket 2022:24). Kunskapsområdet behandlar bland annat kulturmöten, stadsbildning, kristendomens etablering, olika typer av källor och historiebruk till tidsperioden.

Samtliga punkter i området bedöms ha arkeologisk relevans. Arkeologisk forskning och källmaterial kan här bidra till att belysa levnadsvillkor, migration och maktförhållanden under perioden, samt ge en djupare förståelse för samtidens historiebruk. Fysiskt arkeologisk material kan bland annat ge ett visuellt exempel på hur vikingatidens människor kom i kontakt med kristendomen och hur nordisk religion förändras fram till 1500-talet. Särskilt framträdande är punkten "*vad historiska källor är, till exempel arkeologiska fynd, texter, muntliga berättelser och digitalt material, […]*", där arkeologin

direkt omnämns både i läroplan och kommentarmaterial. Arkeologiska fynd utgör här ett konkret och visuellt redskap för att förklara tidsperiodens kontext, förändringar i samhälle, levnadsvillkor och fysiska lämningar.

Maktförhållanden och levnadsvillkor i Norden, cirka 1500–1800 fokuserar på historiska skeenden som format många av de svenska nationella symboler och berättelser som fortfarande har kulturell betydelse idag. Centrala moment inkluderar stadsförvaltning, den svenska självbilden, Sveriges expansion, politisk makt, reformationen, kungamaktens utveckling, stormaktstiden, levnadsvillkor i samhället, historiska källor och historiebruk (Skolverket 2022:25).

Även här bedöms samtliga punkter ha arkeologisk relevans. Arkeologin kan bidra till att förklara nationella symbolers ursprung, koppla dessa till fornnordiska traditioner och materiella lämningar, samt belysa livsvillkor, maktstrukturer och migrationsmönster. Arkeologiska fynd, lämningar och dokumentation kan exempelvis hjälpa visualisera skillnader mellan hur livet såg ut för kvinnor och män från olika ståndssamhällen. Punkten ”*vad historiska källor från tidsperioden, till exempel brev, dagböcker och kartor, kan berätta om det förflutna*” nämner inte arkeologiska källor, men dessa kan ändå tillföra betydenade information. Det kan vara pedagogiskt värdefullt att lyfta hur olika källtyper kombineras inom arkeologisk forskning för att skapa en helhetsbild av perioden.

Det sista kunskapsområdet för årskurs 4–6 är *Folkökning, ändrade maktförhållanden och emigration, cirka 1800–1900* och behandlar en brytningstid kännetecknad av genomgripande förändringar i maktförhållanden i Sverige och i relation till andra länder. Liksom ökad livsmedelsproduktion, kraftig befolkningstillväxt, begynnande industrialisering och omfattande emigration (Skolverket 2022:27).

Alla punkter i detta kunskapsområde har bedömts ha tydlig arkeologisk relevans. Genom arkeologiska fynd och forskning kan undervisningen belysa jordbrukets omvandling och industrialiseringens inverkan på olika samhällsgrupper. Även om punkten ”*vad historiska källor från tidsperioden, […], kan berätta om det förflutna*” inte nämner arkeologiska källor direkt, kan dessa användas för att visualisera de förändringar som skildras i skriftliga källor. Särskilt intressant är punkten ”*historiebruk kopplat till tidsperioden […]*” eftersom det är under denna period som arkeologin etableras som vetenskaplig disciplin i Sverige, vilket i sig har påverkat samtidens historiebruk och kan användas för att illustrera förändringar i dåtidens världsbild samt självbilden av Sverige som kungarike, och i hur historiska aktörer framställs under perioden.

Historieundervisning i årskurs 7–9: Kunskapsområden och arkeologisk relevans

Undervisningen i historia för årskurs 7–9 omfattar tre kronologiskt avgränsade kunskapsområden: *Samhällsomvandlingar: framväxten av civilisationer och industrisamhällen*, *Imperialism och världskrig, cirka 1850–1950* och *Demokratisering och ökad globalisering, cirka 1900 till nutid* (Skolverket 2024:183–184). Likt årskurs 4–6 är det centrala innehållet uppbyggt efter tidsperioder, vilket kommentarmaterialet förklarar genom historievetenskapens tradition att dela in det förflutna i kronologiska epoker.

	Centralpunkt	Ingen relevans	Svag relevans	Relevant
Samhällsomvandlingar: framväxten av civilisationer och industrisamhällen	Framväxten av högkulturer i olika delar av världen, till exempel i Afrika, Amerika och Asien. Antiken, dess utmärkande drag som epok och dess betydelse för vår egen tid.			X
	Europeisk kolonisation och slavhandel. Konsekvenser av detta för människor och kulturer samt för det ökade globala handelsutbytet mellan Europa, Asien, Afrika och Amerika.			X
	Industrialiseringen i Europa och Sverige. Olika orsaker till industrialiseringen och konsekvenser av denna för människor och miljö.		X	
	Revolutioner och framväxten av nya idéer, samhällsklasser och politiska ideologier.		X	
	Tolkning av historiska källor från någon tidsperiod och granskning utifrån källkritiska kriterier. Värdering av källornas relevans utifrån historiska frågor.			X
	Analys av historiebruk kopplat till någon tidsperiod, till exempel hur olika aktörer använder historia för att skapa eller stärka nationella identiteter.			X
Imperialism och världskrig, cirka 1850–1950	Europeisk nationalism, imperialism och framväxten av olika former av demokrati och diktatur.		X	
	De båda världskrigen, deras orsaker och konsekvenser. Förtryck, folkfördrivningar och folkmord. Förintelsen och Gulag. Människors motstånd mot förtryck.		X	
	Tolkning av historiska källor från tidsperioden och granskning utifrån källkritiska kriterier. Värdering av källornas relevans utifrån historiska frågor.		X	
	Analys av historiebruk kopplat till tidsperioden, till exempel hur olika aktörer använder historia för att skapa opinion eller legitimera makt.			X
Demokratisering och ökad globalisering, cirka 1900 till nutid	Demokratiseringen i Sverige och framväxten av välfärdssamhället. Bildandet av politiska partier, nya folkrörelser, till exempel kvinnorörelsen, och kampen för allmän rösträtt för kvinnor och män. Kontinuitet och förändring i synen på kön, jämställdhet och sexualitet.		X	
	Kalla krigets konflikter samt nya maktförhållanden och utmaningar i världen efter det kalla krigets slut.		X	
	Kontinuitet och förändring med utgångspunkt i långa historiska linjer kring levnadsvillkor, migration och makt.			X
	Tolkning av historiska källor från tidsperioden och granskning utifrån källkritiska kriterier. Värdering av källornas relevans utifrån historiska frågor.			X
	Analys av historiebruk kopplat till tidsperioden, till exempel hur individer och grupper använder historia för att kritisera samtida fenomen och påverka våra föreställningar om framtiden.			X

[*Tabell 4: Tabell över Lgr22 kursplans kunskapsområden och centrala undervisningspunkter för årskurs 7 till 9. Tabellen visar också kategorisering av central punkternas arkeologiska relevans, indelat i kategorierna ”ingen relevans”, ”svag relevans” och ”relevant”.*]

Eleverna ska under dessa årskurser utveckla förståelse för historiebruk kopplat till de aktuella tidsperioderna och få kunskap om hur historiker strukturerar det förflutna genom återkommande historiska linjer: levnadsvillkor, migration och makt (Skolverket 2022:22–23). Fokus flyttar nu från Sverige och Norden till Europa och världen. Eftersom kursplanen för årskurs 7–9 är helt ämnesspecifik och inte integrerar med andra samhällsorienterande ämnen, har en majoritet av punkterna inom dessa kunskapsområden en tydligare och mer direkt arkeologisk relevans än i årskurs 1–3.

Samhällsomvandlingar: framväxten av civilisationer och industrisamhällen behandlar två processer som fundamentalt förändrat samhällen: civilisationens uppkomst och industrialiseringens framväxt (Skolverket 2022:29). Centrala punkter berör högkulturer, antiken, kolonisation och slavhandel, industrialisering, revolutioner, historiska källor och historiebruk kopplad till tidsperioden.

- **Arkeologisk relevant**: ”*framväxt av högkulturer i olika delar av världen […]*”, ”*europeisk kolonisation och slavhandel*”, ”*tolkning av historiska källor […]*” och ”*analys av historiebruk kopplat till någon tidsperiod […]*”. Här kan arkeologiskt material och forskning bidra med konkreta exempel, visuella illustrationer och materiella spår som underlättar förståelsen av bland annat samhällsorganisation och kulturell utveckling. Punkten ”*analys av historiebruk kopplat till någon tidsperiod […]*” kan diskuteras utifrån kontexten av hur arkeologisk forskning om Sveriges förhistoria har använts av såväl kungar som politiker för att både skapa och stärka nationella identiteter, både på gott och ont.
- **Svag arkeologisk relevans**: ”*industrialiseringen i Europa och Sverige*” och punkten ”*revolutioner och framväxten av nya idéer […]*” har en svagare arkeologisk koppling, men arkeologiska perspektiv kan ändå belysa materiella förändringar och sociala omvandlingar, inom exempelvis industrialiseringens framväxt och arkeologiska lämningar.

Kunskapsområdet *Imperialism och världskrig, cirka 1850–1950* behandlar maktkamper, konflikter, förtryck och motstånd samt samhällsorganisation under industrialiseringens epok (Skolverket 2022:33). Innehållet omfattar nationalism, imperialism, demokrati och diktatur, världskrigen, förtyck, folkfördrivningar och folkmord, historiska källor samt historiebruk kopplat till tidsperioden.

- **Arkeologisk relevant**: ”*analys av historiebruk kopplat till tidsperioden, till exempel hur olika aktörer använder historia för att skapa opinion eller legitimera makt*.” har tydligast arkeologisk relevans, där exempel kan hämtas från hur förhistoria och arkeologiska tolkningar användes i propagandasyften under världskrigen. Även samtidsarkeologin kan bidra med analyser av hur materiella lämnar och forskningspraxis formades under perioden.
- **Svag arkeologisk relevans**: ”e*uropeisk nationalism, imperialism och framväxten av olika former av demokrati och diktatur*”, ”*de båda världskrigen*” och ”*tolkning av historiska källor från tidsperioden*” har en svag arkeologisk relevans. Men punkterna kan belysas med exempel på forskningsutveckling och materiella spår från epoken, samtidsarkeologi kan aktivt hjälpa visualisera hur forskning kring dessa punkter ser ut idag.

Demokratisering och ökad globalisering, cirka 1900 till nutid behandlar både ett nationellt och ett globalt perspektiv (Skolverket 2022:35). Kunskapsområdet berör bland annat demokratisering och

välfärdssamhället, kalla kriget, nya maktförhållanden och utmaningar, kontinuitet och förändring, källor och historiebruk kopplat till tidsperioden.

- **Arkeologisk relevant**: ”*kontinuitet och förändring [...]*”, ”*tolkningar av historiska källor från tidsperioden*” och ”*analys av historiebruk kopplat till tidsperioden*”. Här kan arkeologi bidra till att binda samman olika tidsperioder och visa långsiktiga förändringar i levnadsvillkor, migration och maktutövning. Samtidsarkeologisk forskning kan även ge insikt i materiella spår av kalla kriget, urbanisering och globalisering. Samtidsarkeologi kan ställa frågan och få elever att fundera över hur samtidens bruk och kulturer kan komma att tolkas av framtida arkeologer och hur nutidens historiebruk är färgat av dagens värderingar.
- **Svag arkeologisk relevans**: ”d*emokratiseringen i Sverige och framväxten av välfärdssamhället*” och ”*kalla krigets konflikter och nya maktförhållanden*”. Dessa punkter har en svagare arkeologisk koppling, men arkeologiska perspektiv kan användas för att diskutera materiella uttryck för samhällsförändring, konflikter och maktutövning av olika slag.

5. Forskningsöversikt

Detta kapitel ger en översikt över forskningsområdet *Publik arkeologi* samt den forskning som behandlar arkeologisk förmedling till allmänheten och skolan. Här inkluderas även undersökningar om samverkan med skolor, uppdragsarkeologisk förmedling och olika former av samverkande arbete. Avsnittet om publik arkeologi följs av en forskningsöversikt, *Tidigare forskning*, som sammanfattar tidigare forskning inom samma eller närliggande ämnesområden som undersökts i denna uppsats. Syftet är att placera uppsatsens undersökning i ett vetenskapligt sammanhang och tydliggöra hur tidigare resultat och perspektiv har påverkat den teoretiska och metodologiska utgångspunkten.

Publik arkeologi

Arkeologi har alltid haft en nära relation med den intresserade allmänheten och det samhälle där den bedrivs. Arkeologer som Oscar Montelius och föreningar som Svenska Fornminnesföreningen publicerade tidskrifter och arrangerade öppna möten för den intresserade allmänheten att ta del av. Tidskrifter och möten skapar en kontakt mellan arkeologin och samhället (Baudou 2004).

Under den senare halvan av 1900-talet och det tidiga 2000-talet ökar intresset bland arkeologer för publika aspekter, förmedling och arkeologins roll i samhället. Både i Sverige och internationellt utvecklas fältet publik arkeologi, mer känt under den engelska termen *Community/Public Archaeology*. Forskningsfältet undersöker huvudsakligen relationen mellan arkeologin och dess publik. I Sverige fokuserar forskningen inom publik arkeologi på att analysera allmänhetens inflytande och deltagande i kulturarvet, utveckla metoder som stärker en demokratisering av arkeologin samt förbättrar förmedlingen till prioriterade målgrupper. Den publika arkeologins forskning har ofta en nära koppling till, och i överlappning med, diskussioner inom kulturarvspedagogik och kulturmiljöpedagogik.

När Charles McGimsey publicerar den första boken med titeln *Public Archaeology* år 1972, syftade begreppet ”publik” främst på staten och andra institutionella aktörer snarare än på allmänheten

(Moshenska 2017:7–8). Denna betydelse återspelas i svensk lagstiftning, där förmedling huvudsakligen riktas till målgrupper som länsstyrelser, exploatörer och arkeologer (RAÄ 2024d:24).

I engelskspråkig forskning omfattar *Public Archaeology* inte enbart presentation och beskrivning av publika insatser, utan även de kommunikativa aspekterna av det arkeologiska arbetet (Richardson & Almansa-Sánchez 2015; Moshenska 2017). Forskningsområdet syftar i grunden, oavsett nationell kontext, till att förbättra relationen mellan arkeologi och allmänhet (Matsuda & Okamura 2011:4). Publik arkeologi innefattar en mångfald av forskningsområden, exempelvis kampanjer för att skydda lokala kulturarv, produktion av tv-dokumentärer och undervisningsmaterial, analyser av besöksstatistik vid arkeologiska platser, skildringar av förhistoriska kvinnor i populärkultur samt samarbeten mellan arkeologer och skolor (Moshenska 2017:3).

De olika forskningsområdena med fokus på förmedling, kommunikation och lärande sammanfattas oftast i fyra inriktningar, vilka inte enbart undersöker *vad* och *hur* som förmedlas, utan även *varför* och *till vem* (Matsuda & Okamura 2011:6–7):

1. Den pedagogiska inriktningen fokuserar på lärande och förmedlar kunskap om arkeologi och det förflutna, med betoning på samarbete med skolor.
2. Den publika relationsinriktningen (PR) prioriterar kommunikativa insatser och mediala format för att stärka arkeologins roll och påverka allmänhetens och beslutsfattares bild av disciplinen.
3. Den kritiska inriktningen granskar vilka intressen som gynnas av arkeologiska tolkningar och synliggör begränsningar i förmedlingen.
4. Den multivokala inriktningen identifierar och analyserar hur olika intressegrupper tolkar arkeologiskt material och det förflutna.

Inom svensk uppdragsarkeologi dominerar den pedagogiska inriktningen och den publika relationsinriktningen, men det finns även ambitioner att inkludera de övriga två. Den pedagogiska praktiken tar sig uttryck i publika möten, fältvisningar, skolprogram, utställningar, föredrag och populärvetenskapliga publikationer, vilka ofta är lagstadgade.

Men varför utgör förmedling och kontakt med skolan en så central del av det publika arbetet? Arkeologisk forskning och kunskap bidrar med omfattande insikter om det mänskliga tillståndet och människors erfarenheter genom historien. Gabriel Moshenska framhåller att utbildningssektorn behöver arkeologin för att kunna vidareförmedla denna kunskap, samtidigt som arkeologin behöver utbildningssektorn för att dess resultat ska bli en integrerad del av samhällets förståelse av det förflutna (2017:44–45, 48–49).

Den pedagogiska inriktningen inom publik arkeologi bygger i hög grad på kulturarvspedagogik och utbildningsteori (Matsuda & Okamura 2011; Moshenska 2017:46). Ur detta sammanhang växer samskapande arkeologi fram – ett arbetssätt med tydlig demokratisk dimension där arkeologer och allmänhet samarbetar på lika villkor. De tidigaste exemplen på samskapande arkeologiska projekt i Sverige återfinns i samarbeten mellan arkeologer och hembygdsföreningar inom den så kallade ’amatörarkeologin’ (Ljungberg 1983; 1986). Idag tillämpas samskapande i en minoritet av arkeologiska undersökningar, både forskningsbaserade och uppdragsarkeologiska (Se bl.a. Karlsson 2004; Synnestvedt 2008; 2024; Persson 2014; Dutra Leivas 2020).

Uppdragsarkeologin har varierande erfarenheter av samarbete med skolor och av att använda samskapande metoder. Större projekt innefattar ofta skolprogram och samskapande inslag, såsom E22-projektet i Kalmar och undersökningarna i Motala år 2011 (Angelin Holmén 2013; Arnberg & Gruber 2013). Vid medelstora och mindre undersökningar är denna typ av förmedlingsarbete mer sällsynt, främst eftersom det ofta kräver en lång och resurskrävande process att säkerställa budget för sådana insatser (Moshenska 2017:49f; Karlén 2023).

Tidigare forskning

Publik arkeologi är ett relativt ungt forskningsområde. Under tidigt 2000-tal, och innan, har forskare diskuterat hur arkeologi förmedlas till allmänheten, vilket lett till ny forskning och förändring i lagstiftningen i flera länder såväl som Sverige. Detta kapitel presenterar en forskningsöversikt över arkeologiska projekt, böcker, artiklar och studier som undersöker hur arkeologin arbetar förmedlande och samverkande med andra sektorer samt den intresserade allmänheten. Forskning inom publik arkeologi, med fokus på uppdragsarkeologisk förmedling med skolor, utgör en utgångspunkt för frågeställningarna som denna uppsats avser att undersöka och diskutera.

Anders Högberg argumenterar för en ökad satsning på publik arkeologi inom forsknings- och uppdragsbaserad arkeologi. Mycket av hans forskning och publikationer fokuserar på integration, kunskapsuppbyggnad, kunskapsförmedling, demokrati, samhällets delaktighet i arkeologi och ansvarstagande för fornlämningar och andra kulturhistoriska lämningar i närområden. I flera arbeten problematiserar Högberg hur kunskap förmedlas och hur uppdragsarkeologin kan bidra till att främja sådan kunskap (Högberg 2008; 2013).

I rapporten *Förmedlingens möjligheter* (2013:50) konstaterar Högberg att länsstyrelsernas formuleringar om förmedling under tidigt 2010-tal var vaga, otillräckliga och otydliga. Han föreslår att förmedling bör utgöra en större del av uppdragsarkeologin, och att möjligheterna för förmedling ska utvärderas noggrant och planeras i ett tidigt skede (Högberg 2013:67–68). Sedan rapporten publicerats har delar av det förmedlande arbetet utvecklats, men utvecklingen varierar mellan länsstyrelser. Vissa specificerar detaljerade kriterier för förmedling redan i planeringsstadiet av undersökningar, medan andra lämnar det öppet för undersökaren att avgöra (RAÄ 2022:27).

Hur uppdragsarkeologi i Sverige kan och bör utvecklas är en pågående diskussion, särskilt i relation till hållbarhetsmålen. I artikeln ”Uppdragsarkeologiska möjligheter” diskuterar flera arkeologer, pedagoger och antikvarier hur uppdragsarkeologi kan stärka sitt samhällsengagemang genom att skapa nya områden och bidra kunskap samt expertis till befintliga områden inom samhällsrelevans, utöver att enbart sprida resultat. Artikeln ger konkreta förslag, baserade på arkeologiska undersökningar, på hur uppdragsarkeologin kan samverka med andra sektorer för ett mer hållbart samhälle och en långsiktig hållbar samhällsutveckling (Högberg et al. 2021). Författarna betonar att många av dessa förändringar kräver justeringar och förtydligande i kulturmiljölagen.

Hösten 2005 startade Riksantikvarieämbetet utvecklingsprojektet ”Arkeologi i skolan”. Projektet syfta till att identifiera utvecklingsområden som möjliggör en integrering av arkeologi i skolundervisning och läromedel. Projektet utvärderar arkeologins roll i samtida läromedlen och undersöker lärarnas syn på brister och problem med dessa, samt lyfts önskemål och utvecklingsmöjligheter som finns för undervisning, skolmaterial och samarbete (Carlie & Olsson

2005:7). Projektet påvisar att många lärare önskar möjligheter att besöka arkeologiska utgrävningar i skolans närområde, eller – om detta är inte är möjligt – föredrar fiktiva grävningar på skolan, då dessa kan öka möjligheter till integrering i undervisningen och samarbete med andra ämnen. Lärarna uppfattar arkeologi främst som ett pedagogiskt redskap för att synliggöra kunskapsprocesser och stimulera elevernas tankesätt (Carlie & Olsson 2005:13).

I projektet ”Arkeologi i skolan” belyser författarna Carlie och Olsson (2005) att läroböckerna i historia och andra SO-relaterande ämnen återspeglar inte alltid modern forskning. Hur läroböcker framställer förhistoria, historia och arkeologi undersöker Lena Almqvist Nilsen (2014; 2025) och Isabella Foldøy (2023). Båda argumenterar att undervisningsmaterial ofta förmedlar en bild av forntiden som inte helt överensstämmer med aktuell forskning och är något utdaterad. Almqvist Nilsen och Foldøy menar att arkeologi bör motverka spridningen av felaktig information.

I sin avhandling analyserar Foldøy (2023) hur stenålderns jägare- och samlare samhällen avbildas i termer av stereotyper, avhumanisering, essentialism, stabilitet och könsroller i läroböcker. Almqvist Nilsen (2014; 2025) visar, likt Foldøy, att läroböckerna och arkeologisk forskning påverkas av samhälleliga tender och att samma berättelser ofta upprepas i samband med sociala förändringar. Båda forskarna påvisar att undervisningsmaterialet generellt följer den arkeologiska forskningen, men att skildringen av kvinnor och män ofta präglas av traditionella könsroller. Almqvist Nilsen uppmanar att arkeologi och kulturarv ska fungera som resurser i undervisningen och inte enbart som ett komplement, men utvecklar inte hur detta konkret ska genomföras från arkeologernas och skolornas sida.

Museum har oftast mest kontakt med grundskolor inom kulturarvssektorn, och elever utgör en av deras främsta målgrupper. Kalmar Läns Museum är tidigt ute med att utveckla och testa olika förmedlingsmetoder riktade mot barn, främst genom ’tidsresor’ till rekonstruerade byar från specifika tidsperioder. Museets initiativ att använda pedagogiska verktyg och upplevelsebaserade metoder spreds i Sverige och har utvecklats sedan dess (Angelin Holmén 2013:10). Forntidsbyar och andra former av kunskaps- och upplevelsecentrum blir i början av 2000-talet ett populärt besöksmål för många grundskolor. Flera skolklasser, inklusive min egen, besökte exempelvis Ekehagens forntidsby där sten-, brons- och järnåldern förklaras och levandegörs genom interaktivt lärande och rekonstruktion, där besökarna bland annat får prova mat lagad i kokgrop och att arbeta med flinta.

Med tiden har skolornas budget, regler samt läroplaner förändrats, vilket gjort att personal generellt har mindre tid att avsätta för utomstående aktiviteter. Vilket gör det svårare och begränsar möjligheten att exempelvis ta varje årsklass till olika former av externa aktiviteter.

Mycket av den publika arkeologiska forskningen fokuserar på hur kontakt med arkeologi gynnar allmänheten och skolor. Anita Synnestvedt (2008) instämmer i detta men argumenterar att det även gynnar arkeologer och antikvarier att ha en dialog och relation med allmänheten utanför artiklar och populärvetenskapliga publikationer. Hon delar denna uppfattning med Marianne Lönn (2006), som belyser att den kunskap och erfarenhet som fältarkeologer besitter inte alltid går att förmedla i skriftlig form. Därför är det viktigt att samtal, föredrag och andra former av förmedling riktas inte bara till forskare och kollegor, utan också till allmänheten och besökare.

Synnestvedt bygger vidare på Lönns tankar om arkeologens roll i förmedlingen till allmänheten. I sin avhandling (2008) visar hon genom fallstudier hur arkeologer kan samarbeta med naturvetenskapliga, samhällsvetenskapliga och humanistiska discipliner för att levandegöra kulturmiljön. Trots dessa försök att arbeta utåtriktat, integrerat och gränsöverskridande finns det ingen etablerad tradition inom kulturmiljövården att agera så förmedlande. Synnestvedt menar att detta tydligt visar att kulturarvsarbetet och dess aktörer behöver bli mer synliga i samhället (2008:389).

Synnestvedt fortsätter att arbeta för att integrera arkeologi i samhället genom projekt som undersöker människors koppling till kulturlämningar, hur mindre lämningar kan uppmärksammas och hur dessa kan fungera som aktivitetscentrum. Med sin senaste publikation *Arkeologi och kulturarv i skolan* (2024) skapar Synnestvedt en handbok för både arkeologer och pedagoger om hur arkeologi, fornlämningar och andra kulturarv kan användas i skolundervisningen. Boken syftar till att göra kulturarvsarbetet samt arkeologin mer synlig, lättillgänglig och möjlig att integrera i flera olika kunskapsområden.

I sin avhandling *Stadsarkeologi, Förmedling och Skolan: Bortom historieämnets horisont* (2020) konstaterar Ivonne Dutra Leivas, likt Synnestvedt, att arkeologins roll i samhället och dess potential inom undervisning och lärande om förhistoria, historia och kulturarv ännu inte är realiserat. Dutra Leivas fokuserar på hur samarbeten mellan uppdragsarkeologi och skolsektorn gynnar både arkeologin och skolorna, samt dess pedagoger och elever. Hon påpekar att arkeologi ofta kopplas till historieämnet och andra samhällsorienterade ämnen, men att arkeologins metoder, såsom utgrävning, provtagning och fyndhantering, även kan användas som för flera ämnen, årskurser och skolformer.

Dutra Leivas betonar att förmedlingens syfte och mål inom uppdragsarkeologin bör tillgodose skolans behov (2020:15–16). Utifrån sina resultat diskuterar hon att en ny modell och didaktik behövs för att utveckla uppdragsarkeologins förmedling, främst till skolan men även till allmänheten. Och att denna arkeodidaktik bör införas i arkeologisk utbildning och kulturarvs utbildning. Dutra Leivas delar denna syn med Foldøy, som är kritisk till att en historiedidaktik är tillräcklig för att analysera arkeologiska framställningar och berättelser om det förflutna, eftersom fältet inte har utvecklats i ett arkeologiskt sammanhang (Foldøy 2023:262–263).

Skolan kontaktar främst uppdragsarkeologin i utbildningssyfte (Dutra Leivas 2020:140). Detta är naturligt då uppdragsarkeologiska undersökningar ofta utgör den mest synliga delen av arkeologin och den första kontakten många har med ämnet. Därför bör förmedlingen vara genomtänkt och anpassas till olika målgrupper.

Dutra Leivas (2020), Högberg (2013), Foldøy (2023) och Synnestvedt (2008; 2025) framhåller att det i dag saknas en tydlig praxis för hur förmedlande arkeologiskt arbete ska utföras. Då förmedlingskrav skiljer mellan länsstyrelserna (RAÄ 2022:27) och tydliga definitioner saknas i både lagstiftning och i KRFS. Mycket återstår fortfarande att undersökas om hur uppdragsarkeologiska och arkeologiska aktörer kan samarbeta med andra sektorer och företag i förmedlande syfte.

6. Resultat

Detta kapitel innehåller resultatet av bortfallsanalysen samt enkätundersökningarna. Kapitlet börjar med att presentera resultatet av bortfallsanalysen, vilket visar svarsfrekvensen för enkätundersökningarna. Därefter redovisas resultaten och svaren från respektive enkätundersökning: den riktad mot de uppdragsarkeologiska företagen och den riktad mot grundskolorna. Resultaten av enkäterna till uppdragsarkeologiska företagen presenteras först och därefter enkätresultaten för grundskolorna. För respektive enkät presenteras enkätfrågorna och dess följdfrågor i separata avsnitt.

Bortfallsanalys

Enkäterna samlar endast in registervariabler, som namn och roll på företag eller grundskola, för att fastställa vilka som deltar i enkätundersökningarna. Dessa registervariabler är inte relevanta för bortfallsanalysen, då denna uppsats inte syftar till att visa exempelvis hur svarsandelen ser ut hos kvinnor respektive män eller hur svarsandelen skiljer sig mellan rektorer och icke-rektorer. Bortfallsanalysen redovisar svarsandelen som antal svar för båda enkäterna samt andelen procent som inte svarar. Bortfallsanalysen för enkätundersökningen riktad mot grundskolorna visar också svarsandel per kommun, per skoltyp (dvs. kommunala och fristående), skolor indelade efter undervisade årskurser samt hur många av de deltagande grundskolorna som är belägna i landsbygd eller stadsbygd.

Enkäten riktad mot uppdragsarkeologiska företag skickades till tio företag verksamma inom Västra Götalandsregionen. Vid den första påminnelsen meddelade Arkeologi Konsult att de inte längre är verksamma inom regionen och kan därför inte delta i undersökningen. För den fortsatta analysen exkluderas Arkeologi Konsult från bortfallsanalysen, som istället baseras på de återstående nio uppdragsarkeologiska företagen.

Svarsfrekvensen för enkäten riktad mot uppdragsarkeologiska företag uppgick till 67 procent (6 av 9 företag). Inflödet av svar var mest aktivt vid det första utskicket samt vid påminnelserna. Detta kan betraktas som en relativt normal svarsandel, och i vissa fall något över genomsnittet. Enligt enkätundersökningar utförda av etablerade statistikinsamlare, såsom Statistiska centralbyrån, är det vanligt med en något högre svarsfrekvens, ofta omkring 70 procent. Studier utförda av studenter tenderar däremot att ha lägre svarsfrekvens, vilket vanligtvis leder till ett större bortfall i den slutliga datan.

Urvalsgrupp	Antal i urval	Antal svar	Svarsfrekvens (%)
Totalt	9	6	66,7

[Tabell 5: Tabell över svarsfrekvens från urvalsgruppen uppdragsarkeologiska företag verksamma inom Västra Götalands region.]

Statskontoret (2015) noterar att det idag finns en tydlig trend att det blir allt svårare att uppnå hög svarsfrekvens vid enkätundersökningar, oavsett om det är undersökningar utförda av företag eller av studenter. Detta gäller särskilt undersökningar riktade mot allmänheten och där deltagande är frivilligt eller där svaren inte ersätts med någon form av arvode, såsom kuponger, biobiljetter eller pengar. Denna trend är även tydligt i denna uppsats enkätundersökning riktad mot grundskolor.

Enkäten till grundskolor i västra Götalandsregionen skickades till totalt 707 grundskolor, svarsfrekvensen uppgick till 9,9 procent. Detta betraktas som en mycket lågt svarsfrekvens. Vilket var förväntat då undersökningar riktade mot grundskolor uppvisar generellt lägre svarsfrekvens (se ex. Carlie & Olsson 2005). Inflödet av svar var mest aktivt efter utskick och påminnelser.

Det finns flera olika orsaker till bortfall i enkätundersökningar. Det kan handla om en generell ovilja att delta i undersökningen, eller om yttre faktorer som påverkar individers möjligheter att svara. Ett exempel på detta är tidsbrist, respondenten kanske inte kan lägga tiden att svara på enkäterna de mottar.

Urvalsgrupp	Antal i urval	Antal svar	Svarsfrekvens (%)
Totalt	707	70	9,9

[Tabell 6: Tabell över svarsfrekvens från urvalgruppen grundskolor inom Västra Götalands region.]

Svarsfrekvensen skiljer sig mellan de kommunala och fristående grundskolorna. De kommunala grundskolorna svarsfrekvens uppnår 9,5 procent (611 grundskolor) medan fristående grundskolor i denna uppsats undersökning har en svarsfrekvens som uppnår 12,5 procent (96 grundskolor).

Urvalsgrupp	Antal i urval	Antal i svar	Svarsfrekvens (%)
Kommunal grundskola	611	58	9,5
Fristående grundskola	96	12	12,5

[Tabell 7: Tabell visar svarsfrekvensen mellan urvalsgrupperna för antalet fristående grundskolor samt kommunala grundskolor inom Västra Götalands region.]

Utöver enkätdeltagande grundskolor meddelade sammanlagt sju grundskolor att de inte kunde eller ville delta. Av dessa sju är fem kommunala grundskolor, en kommunal anpassad grundskola och en fristående grundskola. Anledningar till att dessa sju skolor inte deltog varierade; en av skolorna angav hög arbetsbelastning som skäl, medan en annan uppgav att de får för många enkäter och därför valde att avstå från att besvara denna.

I *Tabell 8* redovisas svarsfrekvensen för respektive urvalsgrupp, där grupperna är indelade efter antal svar per grundskola i kommun. Tabellen omfattar endast kommuner där grundskolor faktiskt deltog i undersökningen. De 19 kommuner som inte står med i tabellen saknade deltagande helt och har därmed svarsfrekvens på 0 procent. Svarsfrekvensen bland deltagande grundskolor i de olika kommunerna är generellt låg, med majoriteten under 20 procent. Några kommuner uppvisar dock en något högre svarsfrekvens, exempelvis Bollebygd kommun med 50 procent (4 skolor), Gullspång kommun med 50 procent (2 skolor) och Tanum kommun med 37,5 procent (8 skolor).

Urvalsgrupp	Antal i urval	Antal svar	Svarsfrekvens (%)
Ale	12	1	8,3
Alingsås	21	4	19
Bollebygd	4	2	50
Borås	46	6	13
Falköping	17	2	11,8
Färgelanda	7	2	28,6
Gullspång	2	1	50
Göteborg	177	11	6,2

Götene	6	1	16,7
Herrljunga	8	1	12,5
Hjo	5	1	20
Härryda	19	4	21
Lerum	19	1	5,3
Lidköping	21	2	9,5
Lilla Edet	5	1	20
Lysekil	8	1	12,5
Mariestad	14	5	35,7
Mark	18	2	11,1
Mölndal	23	5	21,7
Orust	7	1	14,3
Partille	13	1	7,7
Skövde	22	1	4,5
Sotenäs	6	1	16,7
Stenungssund	9	2	22,2
Strömstad	8	1	12,5
Tanum	8	3	37,5
Tranemo	5	1	20
Trollhättan	22	2	9
Uddevalla	21	3	14,3
Vänersborg	21	1	4,8

[Tabell 8: Tabell visar antalet svarsfrekvens för grundskolor per kommun inom Västra Götalands region.] [Kommentar: Tabellen visar endast kommuner med grundskolor som svarat. Övriga kommuner som inte är med i tabellen är: Bengtsfors, Dals-Ed, Essunga, Grästorp, Karlsborg, Kungälv, Mellerud, Munkedal, Skara, Svenljunga, Tibro, Tidaholm, Tjörn, Töreboda, Ulricehamns, Vara, Vårgårda, Åmål och Öckerö.]

Deltagande grundskolor undervisar olika årskurser, exempelvis från förskoleklass till sjätte klass eller från sjunde klass till nionde klass. *Tabell 9* visar svarsfrekvensen hos grundskolor som undervisar olika årskurser. Grundskolor som undervisar förskoleklass till sjätte klass (F–6) och förskoleklass till nionde klass (F–9) är de två mest förekommande i urvalgruppen. Grundskolor som undervisar årkurs 7–9, F–6 och F–9 har över 10 procent i svarsfrekvens, urvalsgruppen 7–9 visar högst svarsfrekvens med uppåt 13,7 procent (73 grundskolor).

Urvalsgrupp	Antal i urval	Antal i svar	Svarsfrekvens (%)
1–9	17	1	5,9
4–9	23	1	4,3
7–9	73	10	13,7
F–3	68	5	7,1
F–5	26	2	7,7
F–6	337	36	11
F–9	117	15	12,8
Övrigt	46	0	0

[Tabell 9: Tabellen visar svarsfrekvensen för svarsfrekvens per årskurs.] [Kommentar: Inom urvalsgruppen övrigt finns sammanlagt cirka 15 grundskolor som undervisar årskurserna 1–6, 3–6, 3–9, 4–5, 4–6, 4–7, 5–9, 6–9, F–2, F–4 och F–8.]

I *Tabell 10* visas andelen av de grundskolor som svarat på enkäten som ligger i stad/tätort och de som är belägna i landsbygds byar och områden. Landsbygdsbyar och områden definieras som ett samhällen med en befolkning på mindre än 3000 invånare, grundskolorna som delas in i denna kategori ligger i områden eller samhällen där befolkningen är mindre än 3000. Tätortsområden och stad definieras vara områden med en befolkning som bestiger 3000 invånare. Majoriteten, 81 procent av 70, av de deltagande grundskolorna ligger i tätort/stadsområden.

Urvalsgrupp	Antal grundskolor
Skolor i landsbygd	13
Skolor i tätort/stad	57

[Tabell 10: Tabellen visar antalet deltagande grundskolor som är belägna i landsbygdsbyar och områden samt antalet deltagande grundskolor belägna i tätort eller stad.]

Enkätundersökning riktad till uppdragsarkeologiska aktörer

Av de nio uppdragsarkeologiska företagen svarade sex företag på enkäten: Kulturlandskapet, Picea kulturarv, Stiftelsen Bohusläns museum, Arkeologerna, Göteborgs stadsmuseum och Lödöse museum. I enkäten samlades registervariabler om företagens ungefärliga årsomsättning och verksamma kommuner.

Kulturlandskapet har en ungefärlig årsomsättning på cirka 2,6 miljoner kronor och är verksamma inom kommunerna Ale, Dals-Ed, Färgelanda, Grästorp, Härryda, Kungälv, Lysekil, Mariestad, Munkedal, Orust, Sotenäs, Stenungssund, Strömstad, Tanum, Tjörn, Uddevalla och Vänersborg.

Picea Kulturarv har en uppskattad årsomsättning på 4,5 miljoner kronor och är verksam i samtliga 49 kommuner inom Västra Götalands regionen.

Stiftelsen Bohusläns museums årsomsättning uppgår till cirka 50 miljoner kronor, och företaget är verksamt i kommunerna Färgelanda, Götene, Kungälv, Lysekil, Mellerud, Munkedal, Mölndal, Orust, Partille, Stenungssund, Strömstad, Tanum, Tjörn, Trollhättan, Uddevalla, Vänersborg och Åmål.

Arkeologernas verksamhet har en ungefärlig årsomsättning på 120 miljoner kronor och företaget är verksamt i samtliga 49 kommuner inom Västra Götalands regionen.

Göteborgs stadsmuseum har en uppskattad årsomsättning på cirka 3 miljoner kronor för sitt arkeologiska arbete och är enbart verksam inom Göteborgs stad.

Lödöse museum valde att inte besvara frågan om företagets årsomsättning, men är verksamt i samtliga 49 kommuner inom Västra Götalands regionen.

Länsstyrelsen förmedlingskrav i förfrågningsunderlaget

I fråga 5 ”*Tycker du att Länsstyrelsens förfrågningsunderlag anger tydliga krav på utförandet av förmedlingsarbetet?*” svarar hälften av de sex deltagande företagen att kraven är tydliga, medan den andra hälften anser att de inte är tydligt. Den frivilliga följdfrågan (fråga 6) syftar till att samla in utvecklade svar, motiveringar och kommentarer till fråga 5. Fem av de sex deltagande företagen lämna kommentarer: tre av dessa företagen har svarat ”Ja” och två har svarat ”Nej”.

Företagen som svarat ”Ja” på fråga fem inkluderar flera noteringar att förfrågnings-underlagen innehåller ”tydliga krav” på förmedlingsinsatser i varje underlag. Samtidigt framhåller vissa att det ofta saknas krav på vidare förmedling till andra än Länsstyrelsen och exploatören. De påpekar att förmedlingskraven är tydligare i större undersökningar, medan mindre undersökningar som företagen oftast genomför sällan omnämner förmedling eller innehåller mer omfattande krav.

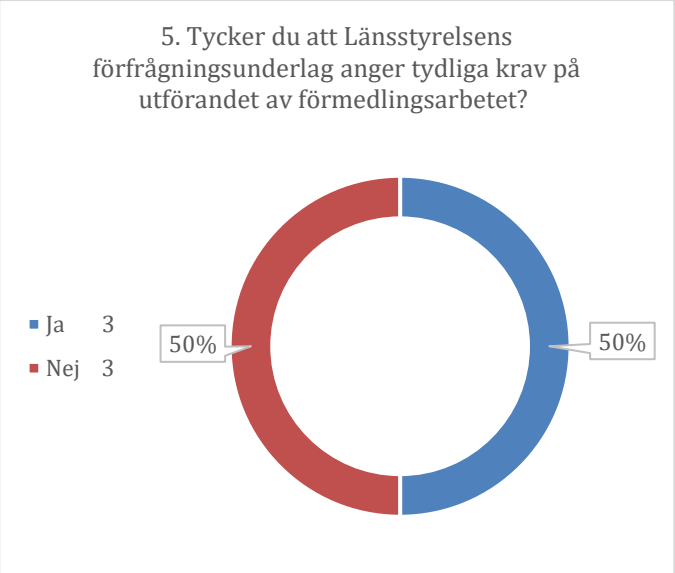

[Diagram 1: Visar svarsresultatet om uppdragsarkeologiska företagen anser att Länsstyrelsens förfrågningsunderlag anger tydliga förmedlingskrav.]

Företag som svarade ”Nej” på fråga fem noterar bland annat att det ”beror på handläggare”, att de ”främsta målgrupperna vid utredningar och undersökningar är Länsstyrelsen och exploatören” och att det är ”mycket allmänna anvisningar i förfrågningsunderlaget, oftast en typ av mallformulering”. Likt de företag som svarar ”Ja” konstaterar även dessa att förmedlingskraven är tydligare i förfrågningsunderlag för större undersökningar. Vid utredningar, förundersökningar och mindre undersökningar anges dock inte allmänheten som mottagare av förmedlingen.

Företagens handlingsplaner för att uppfylla länsstyrelsens förmedlingskrav

Fråga 7 ”*Har ni en etablerad process, strategi eller handlingsplan för att uppfylla Länsstyrelsens förmedlingskrav?”* och den frivilliga följdfrågan (fråga 8) är menad att samla information om hur de uppdragsarkeologiska företagen arbetar förmedlande när förmedling är ett krav och om företagen har en handlingsplan som styr arbetet eller inte. Fråga 8 syftar till att fånga upp deltagarnas motiveringar och vidareutvecklingar av sina svar på fråga 7. Fem av de sex företagen väljer att utveckla och motivera sina svar.

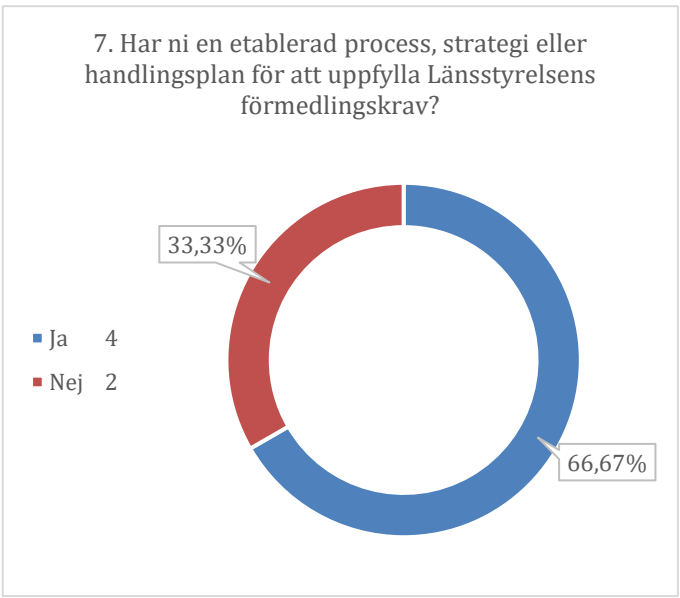

[Diagram 2: Visar svarsresultatet över om uppdragsarkeologiska företagen har en strategi eller handlingsplan för att uppfylla Länsstyrelsens förmedlingskrav.]

Av de sex deltagande företagen svarar fyra (66 procent av 9 företag) att de har en etablerad handlingsplan eller process för att genomföra förmedlingsarbetet, medan två företag (33 procent av 9 företag) svarar att de saknar en sådan plan eller process.

Formuleringar och utformning av strategier och handlingsplaner varierar, men samtliga företag som svarar ”Ja” noterar att förmedlingsinsatserna anpassas efter undersökningens storlek och tillgänglighet. Exempelvis anger Arkeologerna att om en undersökning genomförs inom en stängd arbetsplats, styr handlingsplanen mot att den

publika förmedlingen sker genom webbkanaler, populärvetenskapliga texter, föredrag eller utställningar på bland annat museum, bibliotek, skolor och universitet.

Företag som svarar ”nej” på fråga sju uppger att de saknar strategi delvis eftersom de enbart utför mindre uppdrag där förmedling sällan ingår, eller att de genomför vissa insatser, såsom visningar på plats eller filmer, men utan en fastställd handlingsplan.

Förmedlingstjänster riktade mot skolor

Fråga 9 ”*Vilka av följande förmedlingstjänster erbjuder ert företag till grundskolor?*” samlar information om vilka olika typer av förmedlingstjänster de uppdragsarkeologiska företagen erbjuder samt om förmedlingen erbjuds av företagens museiverksamhet eller uppdragsarkeologiska verksamhet. Frågan innehåller flera svarsalternativ för olika förmedlingstjänster, där respondenterna kan kryssa i flera alternativ. Företagen kan även markera att tjänsterna erbjuds genom företagets museiverksamhet, att förmedlingstjänster inte ingår i verksamheten, eller ange egna alternativ under ”Annat”.

I fråga 10 ges möjligheten att frivilligt utvärdera och kommentera svaret på fråga 9. Tre av företagen väljer att lämna kommentarer i fråga tio.

Kulturlandskapet anger att de markerade alternativen motsvarar förmedlingstjänster som företaget har utfört, men att de är öppna för att erbjuda fler tjänster vid förfrågan. Företaget påpekar även att de för närvarande saknar en upparbetad kontakt med skolor inom verksamhetsområdet. Picea kulturarv erbjuder flera av förmedlingstjänsterna, med undantag för publicering av populärvetenskapliga texter och skolmaterial. Enkätsvararen framhåller att pedagogik och arkeologisk förmedling utgör ett av företagets verksamhetsben och att detta är något de aktivt arbetar med utanför sina länsstyrelseuppdrag.

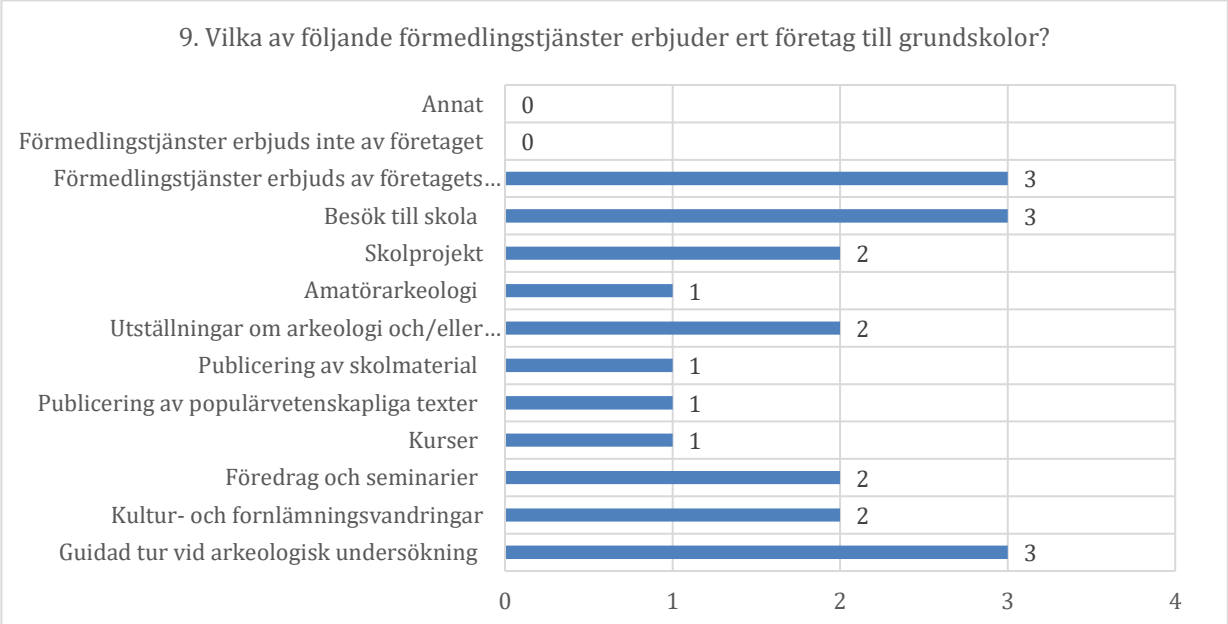

[Diagram 3: Visar svarsresultatet för förmedlingstjänster de uppdragsarkeologiska företagen utför. Tabellen visar inte förmedlingstjänster som utförs av företags museiverksamhet.]

Arkeologerna erbjuder majoriteten av alternativen, med undantagen kultur- och fornlämnings-vandringar, kurser och amatörarkeologi. Respondenten lämnar ingen kommentar eller utveckling till fråga nio.

Företag som huvudsakligen bedriver förmedlingstjänster genom sin museiverksamhet är Bohusläns museum, Göteborgs stadsmuseum och Lödöse museum. Bohusläns museum utför nästan alla förmedlingstjänster, med undantag för amatörarkeologi och kurser, och lämnar ingen kommentar. Göteborgs stadsmuseum erbjuder ett flertal förmedlingstjänster, huvudsakligen genom museiverksamheten. Tjänsterna omfattar guidade visningar vid arkeologiska undersökningar, kultur- och fornlämningsvandringar, föredrag och seminarier, utställningar (på skolor och andra lokaler skolor kan besöka) samt publicering av populärvetenskapliga texter. Ingen kommentar lämnas till fråga nio.

Lödöse museum erbjuder förmedlingstjänster huvudsakligen genom museiverksamheten. Dessa innefattar publicering av populärvetenskapliga texter, utställningar (på skolor och andra lokaler skolor kan besöka), skolprojekt (det vill säga samarbeten med skolor och elever), skolbesök samt museilektioner (noterade under ”Annat”). Företaget kommenterar att den publika verksamheten riktad mot skolor är välutvecklad och utgör en central del av deras pedagogiska verksamhet. Uppdragsverksamheten spelar en mindre roll, främst eftersom få undersökningar med allmänheten eller vetenskapen som målgrupper genomförs.

Metoder och medium för information och marknadsföring

Fråga 11 ”*Hur informerar ni grundskolor om de förmedlingstjänster företaget erbjuder?*” kartlägger hur och genom vilka metoder och medium de uppdragsarkeologiska aktörerna informerar eller marknadsför sina förmedlingstjänster till grundskolor. Det frågan också är ute efter att kartlägga är om företagen informerar och marknadsför, eller inte. Frågan är en flervalsfråga med möjlighet att ange andra metoder och informationskanaler under alternativet ”Annat”. Det finns ingen uppföljningsfråga för motivering eller kommentarer.

Majoriteten av företagen använder främst företagets hemsida för att informera om förmedlingstjänster. Dessa företag kompletterar också med andra kanaler, såsom sociala medier, e-postutskick, broschyrer och annan tryckt information, samt traditionell media (tidningar, radio och TV). Picea kulturarv anger under ”Annat” att de även är representerade i Kulturkatalogen Västra Götaland.

Två företag uppger att de inte marknadsför eller aktivt sprider information om sina förmedlingstjänster: Kulturlandskapet och Bohusläns museum.

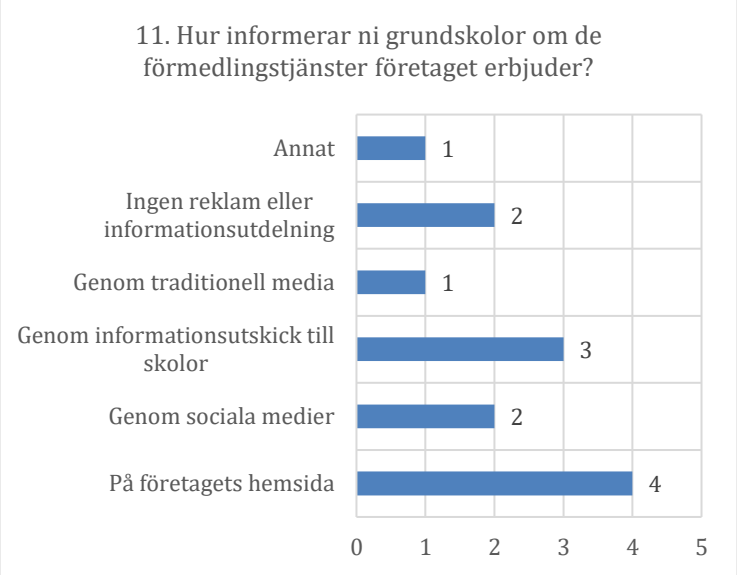

[Diagram 4: Visar vilka sätt uppdragsarkeologiska företag informerar grundskolor om sina förmedlingstjänster.]

Kontakt med grundskolor vid undersökningar

Undersökningen syftar även till att kartlägga hur ofta företagen kontaktar grundskolor i närområdet vid arkeologiska undersökningar, oberoende av förmedlingskrav ställda av Länsstyrelsen. Fråga 12 ”*Hur ofta vid arkeologiska undersökningar kontaktar företaget grundskolor i undersökningens närområde, oavsett förmedlingskrav från Länsstyrelsen?*” är en envalsfråga där enkätdeltagaren väljer mellan alternativen ”Varje gång”, ”Ibland”, ”Sällan”, ”Endast vid krav” och ”Aldrig”. Fråga 12 följs även av frivillig fråga där enkätsvararen får möjligheten att kommentera, utveckla eller motivera sitt svar.

Svaren varierar mellan de uppdragsarkeologiska företagen. Det mest frekventa svaret är ”Ibland”, som två företag anger. Resultaten indikerar att det är vanligare att företagen tar viss kontakt med grundskolor – om än inte vid varje undersökning – än att de helt avstår.

Fyra företag lämnar kommentarer till sitt svar: Göteborgs stadsmuseum, Kulturlandskapet, Arkeologerna och Lödöse museum.

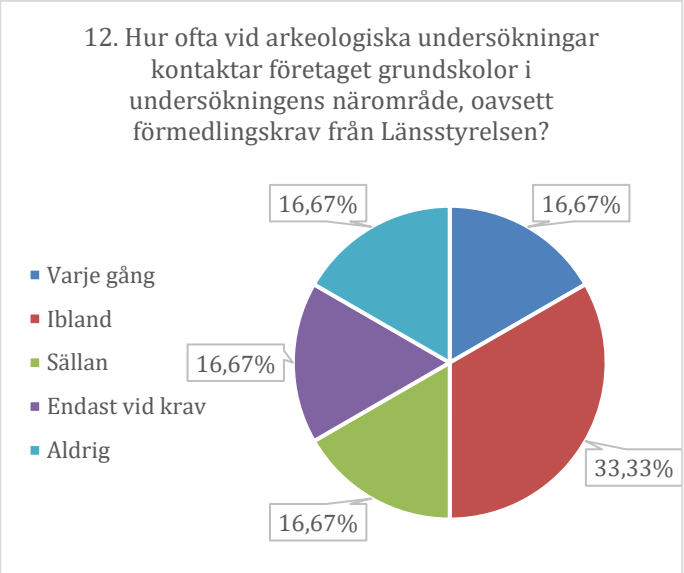

[Diagram 5: Visar hur svarsresultatet för ofta uppdragsarkeologiska företag kontaktar grundskolor i närområdet av en undersökning, oavsett förmedlingskrav från Länsstyrelsen.]

Kulturlandskapet svarar ”Ibland” men noterar att om en undersökning äger rum i anslutning till ett samhälle, är lättillgänglig, sker under skoltid och lämpar sig för besökare, så kontaktar de alltid en skola. Arkeologerna anger också ”Ibland” och kommenterar att kontakten främst avgörs av undersökningens omfattning, läge och pedagogiska förutsättningar.

Göteborgs Stadsmuseum svarar att de ”Sällan” kontaktar grundskolor i en undersöknings närområde, med hänvisning till att många av deras undersökningar, särskilt i Göteborgs innerstad, inte lämpar sig för förmedling och ofta sker inom områden med säkerhetsrestriktioner från byggherren. Lödöse museum anger ”Endast vid krav” och motiverar detta med att uppdragsverksamheten utgör en liten del av den publika verksamheten. Företaget genomför sällan undersökningar där allmänhet eller vetenskap är huvudmålgrupper, och kontaktar därför grundskolor endast när förfrågningsunderlaget kräver det.

Handlingsplaner för kontakt med grundskolor

Fråga 14 ”*Har företaget en handlingsplan för att nå ut till skolor inom företagets verksamhets område?*” syftar till att få en djupare förståelse för hur företagen arbetar för att nå ut och skapa kontakt med grundskolor inom deras verksamhetsområde. Denna fråga är även utformad för att samla information om företagen har en aktiv handlingsplan de arbetar utefter, eller inte. Frågan besvaras med ”Ja” eller ”Nej”. Företag som anger ”Ja” uppmanas i fråga 15 att kortfattat beskriva sin handlingsplan. Fråga 15 är frivillig.

Tre av de deltagande företagen har en handlingsplan eller strategi för att nå ut till och ta kontakt med skolor inom verksamhetsområdet: Picea kulturarv, Göteborgs stadsmuseum och Lödöse museum.

Picea kulturarvs handlingsplan bygger på företagets aktiva medverkan i Kulturkatalogen Västra Götaland. Företaget söker även medel för egna projekt och kontaktar regelbundet skolor inom verksamhetsområdet.

Göteborgs stadsmuseum anger att museets enhet *Publika möten* har detta som sin huvudverksamhet och arbetar utifrån en handlingsplan. Däremot saknar den uppdrags-arkeologiska verksamheten en motsvarande plan och hanterar förmedlingsfrågor mer från fall till fall.

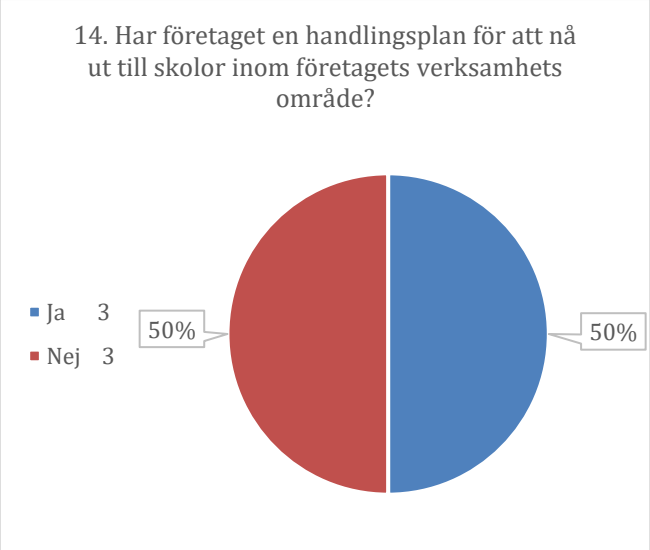

[Diagram 6: Visar svarsresultatet om de uppdragsarkeologiska företagen har en handlingsplan för att kontakta grundskolor inom företagets verksamhetsområde.]

Lödöse museum har en handlingsplan där skapa kontakt och nå ut till skolor är en integrerad del av verksamhetens pedagogiska och publika verksamhet, samt ingår i museets uppdrag. Planeringen och upprättandet av årshjul sker varje höst, och en tertial uppföljning av årets aktiviteter genomförs.

Vilka grundskolor får information

För att bygga vidare på fråga 12 och 14 syftar fråga 16 ”*Vilka grundskolor får information om ert företags förmedlingstjänster?*” på att kartlägga vilken typ av grundskolor eller geografiskt vilka grundskolor som får information om företagens förmedlingstjänster. Företagen kan välja flera svarsalternativ: ”Grundskolor i närområdet av arkeologiska undersökningar”, ”Grundskolor i företagets verksamhetsområde”, ”Grundskolor i hela landet”, ”Utvalda grundskolor (till exempel grundskolor valda efter vissa krav, kriterier eller avgränsningar)”, ”Grundskolor som uttryckt att de vill bli informerade” och ”Inga grundskolor får information om företagets förmedlingstjänster”.

Frågan följs av två icke-obligatoriska uppföljningar: fråga 17, som ger möjlighet att utveckla och kommentera svaret på fråga 16. Samt fråga 18, där företag som informerar *utvalda grundskolor* ombeds att beskriva urvalskriterierna.

Kulturlandskapet anger att de informerar grundskolor i närområdet av arkeologiska undersökningar. I fråga 17 noterar företaget att om en undersökning äger rum nära ett samhälle dit elever lätt kan ta sig, under skoltid och på en plats som är lämplig för besök, kontaktas alltid en skola. Någon generell eller allmän informationsinsats genomförs dock inte.

Picea kulturarv och Göteborgs stadsmuseum anger att de informerar grundskolor i företagets verksamhetsområde, utan att lämna ytterligare kommentarer. Lödöse museum anger samma alternativ och utvecklar att de informerar grundskolor inom Västra Götalandsregionen, med särskilt fokus på kommuner i närområdet av en undersökning.

Bohusläns museum anger att de informerar grundskolor i närområdet av arkeologiska undersökningar och lämnar ingen ytterligare kommentar. Arkeologerna anger att de informerar både grundskolor i närområdet av arkeologiska undersökningar och grundskolor som uttryckt att de vill bli informerade.

Jämlik förmedling, informering och samverkan

Då undersökningen försöker svara på om tillgång till arkeologisk kunskap och uppdragsarkeologiska förmedlingstjänster finns jämlikt tillgängligt för grundskolor i regionen, bör frågan ställas till de uppdragsarkeologiska företagen. Genom fråga 19 ”*Anser du att ert företag informerar och samverkar med grundskolor på ett jämlikt sätt?*” kan företagen svara på om de anser att de jämlikt informerar och samverkar med grundskolor. Frågan följs av en icke-obligatorisk möjlighet att utveckla eller kommentera svaret. Samtliga sex företag svarade att de informerar och samverkar jämlikt, varav fyra lämnade kommentarer.

Kulturlandskapet noterar att de saknar upparbetade kontakter med skolor och att de inte skickar ut generell information om sitt potentiella utbud till grundskolor. Respondenten framhåller att om företaget skulle behöva välja mellan två skolor – en i ett välbeställt område och en i ett socioekonomiskt utsatt område – skulle de sannolikt prioritera den senare.

Picea kulturarv kommenterar att de har ett pågående arbete för att öka inkluderingen i pedagogiska projekt. Företaget arbetar utifrån mottot ”*Allas historia*” och involverar olika samhällsgrupper. Inkludering främjas bland annat genom utbildning i förmedling riktad till personer med fysiska eller neuropsykiatriska funktionsnedsättningar. Picea kulturarv har inga urvalskriterier vid kontakt med skolor inom ett undersökningsområde. Även om företaget för närvarande saknar pågående grundskoleprojekt, arbetar de med ett arkeologiprojekt riktat till kvinnor som studerar vid SFI (Svenska för invandrare).

Arkeologerna uppger att de når ut till grundskolor, men noterar att det i praktiken ofta är de skolor som själva uttrycker intresse som tar emot information och samverkan, vilket påverkar urvalet. Göteborgs stadsmuseum anger att de följer Göteborgs stads riktlinjer för jämlikhet och värdegrund i sin verksamhet.

Utmaningar och hinder

I fråga 21 ”*Finns det några utmaningar som hindrar företaget att nå ut till grundskolor i den utsträckning ni skulle vilja?”* kan företagen välja mellan svarsalternativen ”Ja” och ”Nej”. Frågan följdes av fråga 22 där företagen har möjligheten att välja flera alternativ, och var inte obligatorisk att besvara. Fråga 23 gav möjlighet att utveckla svaret på fråga 21. Frågorna är menade att samla information om hinder eller utmaningar företagen upplever vid samverkan och förmedling till grundskolor.

Samtliga sex deltagande företag uppgav att de har utmaningar som begränsar deras arbete med förmedling och samverkan med grundskolor. Budgetbrist och tidsbrist framträdde som de mest frekvent förekommande hindren. Två företag valde att utveckla sina svar i fråga 23.

Picea kulturarv anger att de har utmaningar kopplade till budget samt svårigheter att nå ut med information till intresserade målgrupper. Företaget kommenterar att de är medvetna om att skolor ofta saknar ekonomiska resurser för att anlita kulturaktörer, och att befintliga medel i många fall är öronmärkta för skapande kultur, exempelvis konst, vilket hindrar användningen av medel för kulturhistoriska projekt.

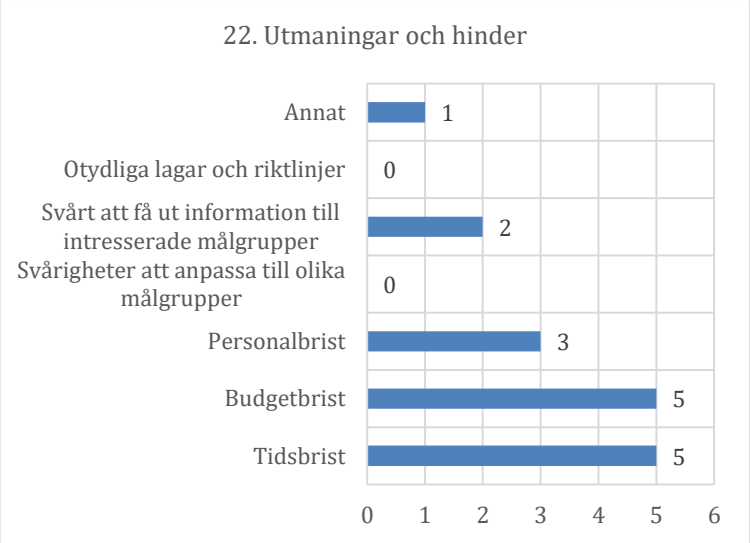

[Diagram 7: Visar svarsresultatet för utmaningar och hinder de uppdragsarkeologiska företagen upplever vid förmedling och samverkan med grundskolor.]

Arkeologerna noterar både tidsbrist och budgetbrist som centrala hinder. Under alternativet ”Annat” framhåller de att graden av kontakt och samverkan ofta beror på enskilda individers engagemang eller intresse – ofta från rektorer, lärare eller arkeologer själva. Göteborgs stadsmuseum lyfter tids- och resursbrist som de huvudsakliga utmaningarna, och understryker att dessa brister är återkommande problem, särskilt inom kommunal verksamhet.

Enkätundersökning riktad till grundskolor

Av de 707 grundskolor som kontaktades inom Västra Götalands regionen för deltagande i enkätundersökningen, svarade 70 grundskolor från 30 olika kommuner (se *Tabell 6* samt *Tabell 8*). Av dessa var 58 kommunala grundskolor och 12 fristående grundskolor.

De deltagande grundskolorna representerar kommuner och kommundelar med varierande socioekonomiska förutsättningar. Skolorna skiljer sig även åt i storlek och antal elever. Den minsta skolan, Frölundaskolan Bräcke (anpassad grundskola) i Göteborgs stad, har 45 elever, medan den största, Tranängskolan i Tranemo kommun, har 950 elever. Majoriteten av de deltagande grundskolorna har mellan 100 och 400 elever. Modalvärdet för elevantalet bland de deltagande grundskolorna är 180.

Kännedom om arkeologiskförmedling och tjänster

Enkätfråga 5 ”*Har personalen på skolan kännedom om att arkeologiska företag erbjuder tjänster riktade mot grundskolor?*” syftar till att kartlägga skolorna och dess personals kännedom. Detta görs för att senare kunna analysera om en skoltyp eller skolor i ett visst område har mer kännedom. Resultaten från frågan kan även sättas in i kontexten av resultaten från de uppdragsarkeologiska företagens svar om hur de informerar och når ut till grundskolor. Frågan uppföljdes av en frivillig följdfråga (fråga 6) där de grundskolor som svarade ”Ja” på fråga 5 kunde ange vilka företag de kände till som erbjuder dessa tjänster.

Av de 70 deltagande grundskolorna svarade 66 stycken (94 procent) att skolans personal inte har någon kännedom om uppdragsarkeologiska företags förmedlingstjänster riktade mot grundskolor. Endast fyra skolor (6 procent av 70 skolor) uppgav att de har viss kännedom om erbjudna tjänster.

I den uppföljande frågan (fråga 6), där skolorna kunde specificera vilka arkeologiska företag de kände till, lämnade totalt sex skolor svar. Av dessa hade fyra skolor svarat ”Ja” på fråga 5, medan två skolor svarat ”Nej”.

Grundskolorna Sommarhemsskolan (kommunal) i Uddevalla kommun samt Lurs skola (kommunal) och Backa skola (kommunal) i Tanums kommun uppgav Vitlycke museum i fråga 6. Bergsgårdsskolan (kommunal) i Göteborgs stad uppgav både Ekehagens forntidsby och Ale vikingaby i fråga 6.

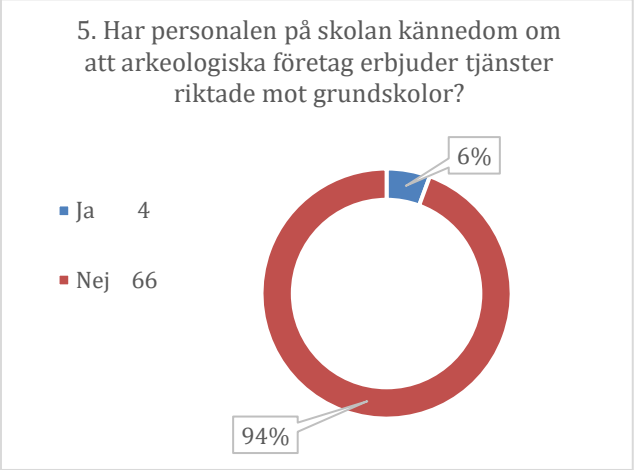

[Diagram 8: Visar svarsresultatet över grundskolsperonalens kännedom om arkeologiska företags tjänster riktade till grundskolor.]

Valemyr skolan (kommunal) i Strömstad kommun noterar att e-postmeddelanden från företag vidarebefordras till lärare, som sedan avgör om erbjudanden är intressanta. Skolan noterar dock att personalen i praktiken inte har kännedom om vilka tjänster de arkeologiska företagen erbjuder.

Likt Valemyr skolan uppgav Frölundaskolan Bräcke (anpassad kommunal grundskola) att lärarna inte har kännedom om arkeologiska förmedlingstjänster. Skolan kommenterade vidare i fråga 6 att det är mycket sannolikt att ingen av personalen har kunskap om vilka tjänster som erbjuds till grundskolor.

Besök till arkeologiska utgrävningar

För att bygga vidare på fråga 5 ställs fråga 7 ”*Har klasser på er grundskola vid något tillfälle under de senaste 10 åren besökt en arkeologisk utgrävning?*”. Denna fråga gör det även möjligt att kartlägga hur många skolor som har tagit del av uppdragsarkeologiska förmedlingstjänster. Frågan följs av två icke obligatoriska uppföljande frågor: fråga 8, som uppmanade de skolor som svarat ”Ja” på fråga 7 att ange om besöket bedömdes som värdefullt för elevernas kunskapsinlärning, och fråga 9, där enkätsvararen kunde lämna kommentarer eller utveckla sina svar på fråga 7 och 8.

Av de 70 deltagande grundskolorna uppgav 59 skolor (84 procent) att deras klasser på grundskolan inte har besökt arkeologiska utgrävningar och undersökningar under de senaste tio åren. Endast 11 skolor (16 procent av 70 skolor) svarade att deras klasser har genomfört sådana besök. Samtliga elva skolor som svarade ja på fråga 7 svarade även ”Ja” på fråga 8, vilket indikerar att besöken anses värdefulla för elevernas kunskapsinlärning.

Fråga 9 besvarades av 16 grundskolor, varav tio skolor svarat ”Ja” på fråga 7 och sex skolor svarat ”Nej”. Kommentarerna varierade mellan grundskolorna. Tre skolor uppgav att de inte hade

ytterligare information eller kännedom om besök till arkeologiska utgrävningar under de senaste tio åren.

Varekils skola (kommunal, Orust kommun) lyfte att besök vid arkeologiska utgrävningar möjliggör att eleverna får se sin närmiljö och förstå hur både natur och miljö formas av klimat och mänsklig påverkan. Bergsgårdsskolan (kommunal, Göteborgs stad) framhöll att eleverna genom besöken får en bättre bild av hur platser i deras närområde sett ut vid olika tidpunkter. Käpplundaskolan (kommunal, Skövde kommun) noterade att eleverna besökt utgrävningar i Varnhem.

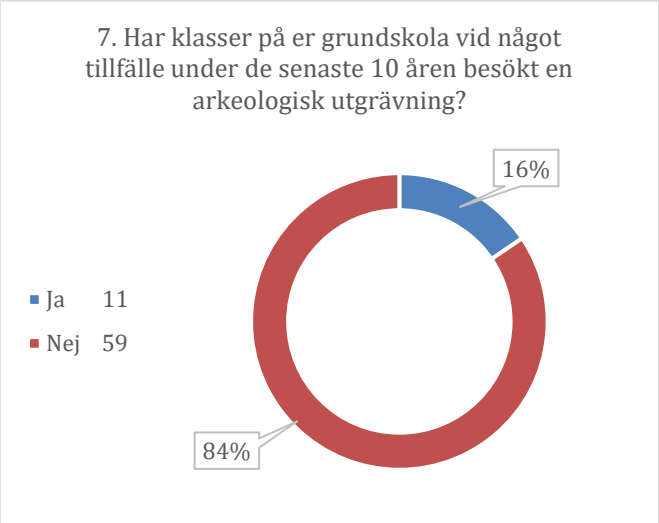

[Diagram 9: Visar svarsresultaten för om grundskolorna har besökt en arkeologisk utgrävning under de senaste tio åren.]

Vindängensskolan (kommunal, Falköpings kommun) kommenterade att skolan är omgiven av fornminnen, både på landsbygd och i stadsmiljö. Området har tidigare haft flera arkeologiska undersökningar, men de senaste utgrävningarna i centrala Falköping genomfördes för ett par år sedan. Skolan har ett pågående samarbete med Falbygdens museum och Ekehagens forntidsby, vilket ger eleverna möjlighet att träffa arkeologer vid studiebesök.

Flera skolor nämnde Ekehagens forntidsby och Vitlyckes museum i sina kommentarer på fråga 9. Nya skolan (fristående, Lilla Edets kommun) och Stommenskolan (kommunal, Marks kommun) uppgav att deras elever besöker forntidsbyn, medan Lurs skola, Backa skola och Tanumsskolan (alla kommunala, Tanums kommun) noterade att deras klasser, ofta årskurs 3, besöker Vitlycke museum.

Skolorna Stenporten skola (kommunal, Lidköpings kommun), Stenungssunds montessoriskola (fristående, Stenungssunds kommun) och Estrid Ericsoskolan (kommunal, Hjo kommun) uppgav att de inte besökt arkeologiska utgrävningar under de senaste tio åren. Stenporten skola påpekade i fråga 9 att det är oklart var, när och hur ett sådant besök skulle kunna genomföras. Stenungssunds montessoriskola lyfte att de mycket sällan får erbjudanden om arkeologi eller arkeologiska tjänster. Estrid Ericsoskolan kommenterade att de inte varit medvetna om möjligheter till besök vid arkeologiska utgrävningar.

Skolbesök

Enkätundersökningen riktad till grundskolorna sökte även att kartlägga om grundskolorna haft arkeologer på besök, hur de fått kännedom om att arkeologer kan besöka skolan, samt om dessa besök bedömdes som värdefulla för elevernas kunskapsinlärning. Fråga 10 ”*Har en arkeolog besökt er grundskola för att berätta om arkeologi, förhistoria och/eller kulturarv under de senaste 10 åren?*” är obligatorisk och följdes av två icke obligatoriska uppföljande frågor: fråga 11, där skolor som svarat ja på fråga 10 kunde beskriva hur de fått kännedom om att arkeologer kan besöka skolan, samt fråga 12, som uppmanade enkätsvararna att bedöma om besöket varit värdefullt för elevernas

kunskapsinlärning. Vidare kunde enkätsvararna i fråga 13 utveckla, motivera och kommentera sina svar på fråga 10 och 12.

Av de 70 deltagande grundskolorna uppgav 67 skolor (96 procent) att arkeologer inte besökt deras skola under de senaste tio åren. Endast tre skolor (4 procent av 70 skolor) rapporterade att de haft arkeologer på besök: Varekils skola (kommunal, Orust kommun), Lurs skola och Backa skola (båda kommunala, Tanums kommun). Samtliga tre skolor som svarade ”Ja” på fråga 10 bedömde även i fråga 12 att besöket varit värdefullt för elevernas kunskapsinlärning.

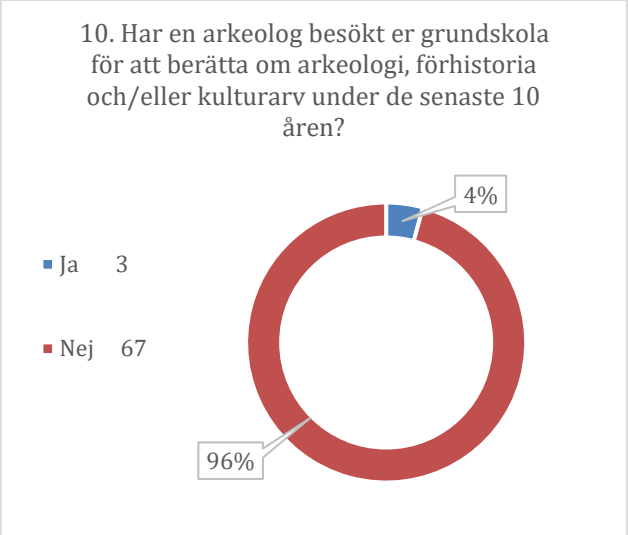

[Diagram 10: Svarsresultat över om grundskolorna har haft en arkeolog på besök för att berätta om arkeologi, förhistoria eller kulturarv under de senaste tio åren.]

Fyra grundskolor svarade på fråga 11 trots att tre grundskolor svarade ”Ja” på fråga 10. De tre grundskolorna som svarade ”Ja” på fråga 10 noterar två olika sätt de fick kännedom om att arkeologer kan besöka skolor. Varekil skola svara att en arkeolog tog kontakt och ”bjöd in sig själv” till skolan. Lurs skola och Backa skola hade en pedagog från Vitlycke museum kontakta skolorna om besök. Den fjärde skolan är Valemyr skola (kommunal), skolan svara nej på fråga 10 och noterar i fråga 11 att de gärna vill ha arkeologer på besök i skolan för att prata om arkeologi, förhistoria och kulturarv.

Tre skolor utvecklade sina svar i fråga 13. Två av dessa hade tidigare svarat ”Nej” på fråga 10, medan en hade svarat ”Ja”. Varekils skola (kommunal, Orust kommun) som svarade ”Ja” på fråga 10 kommenterade att den besökande arkeologen gjorde historien levande genom att berätta om elevernas närmiljö och hur den sett ut under olika tidsperioder, samt hur människor levt i området. Frölundaskolan Bräcke (anpassad grundskola, kommunal) uppgav att det är oklart om arkeologer besökt skolan under de senaste tio åren. Tanumsskolan (kommunal, Tanums kommun) betonade behovet av en närmare relation mellan arkeologer och skola och framhöll att ”arkeologernas kunskaper skulle kunna bidra till att levandegöra undervisning i SO i högre grad än vad som sker idag”.

Arkeologiska undersökningar i skolans närområde

I fråga 14 ”*Har er skola fått information om en arkeologisk undersökning i skolans närområde?*” vill jag samla information om huruvida grundskolorna får information från uppdragsarkeologiska företag eller andra medier om undersökningar genomförda i skolans närområde. Frågan är obligatorisk och följs av fråga 15, som inte är obligatorisk, där skolor som svarar ”Ja” på fråga 14 uppmanas att ange vilket eller vilka företag som förmedlar informationen om de arkeologiska undersökningarna.

Enkätresultatet visar att 97 procent (68 av 70 skolor) inte får information om arkeologiska undersökningar i skolans närhet. Endast två grundskolor (3 procent av 70 skolor) uppger att de får sådan information. De skolor som svarar ”Ja” på fråga 14 är Varekils skola (kommunal, Orust kommun) och Vindängens skola (kommunal, Falköpings kommun). Båda skolorna svarar även på fråga 15 och anger hur de får information om arkeologiska undersökningar. Varekils skola uppger att det är byggbolaget som kontaktar skolan och informerar om pågående undersökningar, medan Vindängens skola får informationen via Falköpings tidning.

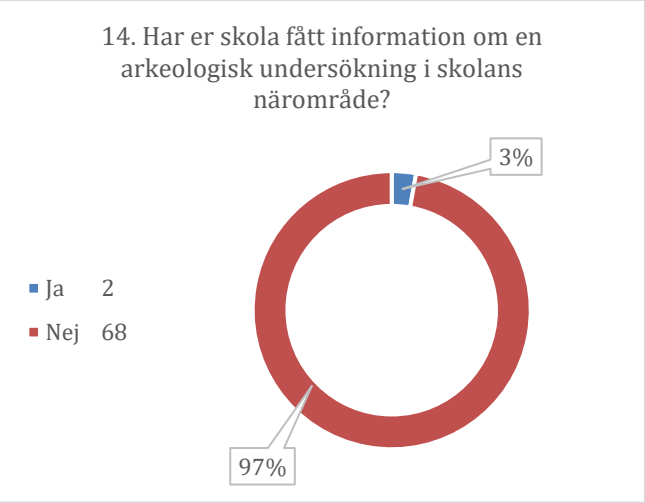

[Diagram 11: Visar svarsresultaten över om grundskolorna fått information om en arkeologisk undersökning i skolans närområde.]

Arkeologiska tjänster, information och intresse

Då denna uppsats undersökning vill kartlägga om grundskolorna har ett intresse för uppdragsarkeologisk information och tjänster ställs fråga 16 ”*Kryssa i vilka av följande aktiviteter eller information er personal och skola är intresserade av*”. Skolor som har ett intresse kan i denna fråga välja ett eller flera alternativ av de typ av tjänster de är intresserade av. Frågan är obligatorisk, och enkätsvararna kan välja flera alternativ. De tillgängliga alternativen är: ”Besöka en arkeologisk undersökning”, ”Arkeologiskola”, ”Utflykt med arkeolog till närområdets forn- och kulturlämningar”, ”Information om arkeologiska undersökningar i skolans närområde tillgängligt på nätet”, ”Arkeolog besöker skolan”, ”Skapa skolmaterial om närliggande forn- och kulturlämningar tillsammans med arkeologer” och ”Visa fynd kopplat till undervisningsämnet i klassrummet”.

Enkätdeltagarna kan även välja alternativet ”annat” för att ange tjänster som inte finns med i listan, samt alternativet ”inget intresse” för att visa att skolan eller dess personal inte har intresse av att ta del av eller investera i olika uppdragsarkeologiska förmedlingstjänster.

Resultaten, redovisade i *Diagram 12*, visar att majoriteten av grundskolorna uttrycker intresse för de angivna alternativen. Endast åtta grundskolor (11,4 procent av 70 skolor) svarar att de inte har något intresse. Intresset för de olika alternativen varierar, men det mest populära är utflykter med arkeologer till forn- och kulturlämningar inom skolans närområde, där 48 av 70 skolor uppger intresse. Det alternativ som uppvisar lägst intresse är ”skapa skolmaterial tillsammans med arkeologer”, där 25 av 70 skolor (36 procent av 70 skolor) markerar intresse.

Fyra grundskolor fyller i egna svar under alternativet ”annat”, och alla fyra väljer att endast ange detta alternativ. Stadsskogenskolan (kommunal, Alingsås kommun) uppger att de i dagsläget inte vet vilka tjänster skolan eller dess personal är intresserad av. Noltorpsskolan (kommunal, Alingsås kommun) framhåller att det är svårt att ge ett konkret svar, då skolan och personalen generellt är intresserade av det mesta, förutsatt att det är lättillgängligt. Tummarpskolan (kommunal, Borås kommun) noterar att skolan befinner sig i en flyttprocess och därför inte kan svara på frågan i nuläget. Högelidsskolan

(kommunal, Mariestad kommun) anger att frågan är något som måste avgöras av lärarna, och kan därför inte besvaras på enkätsvararens nivå.

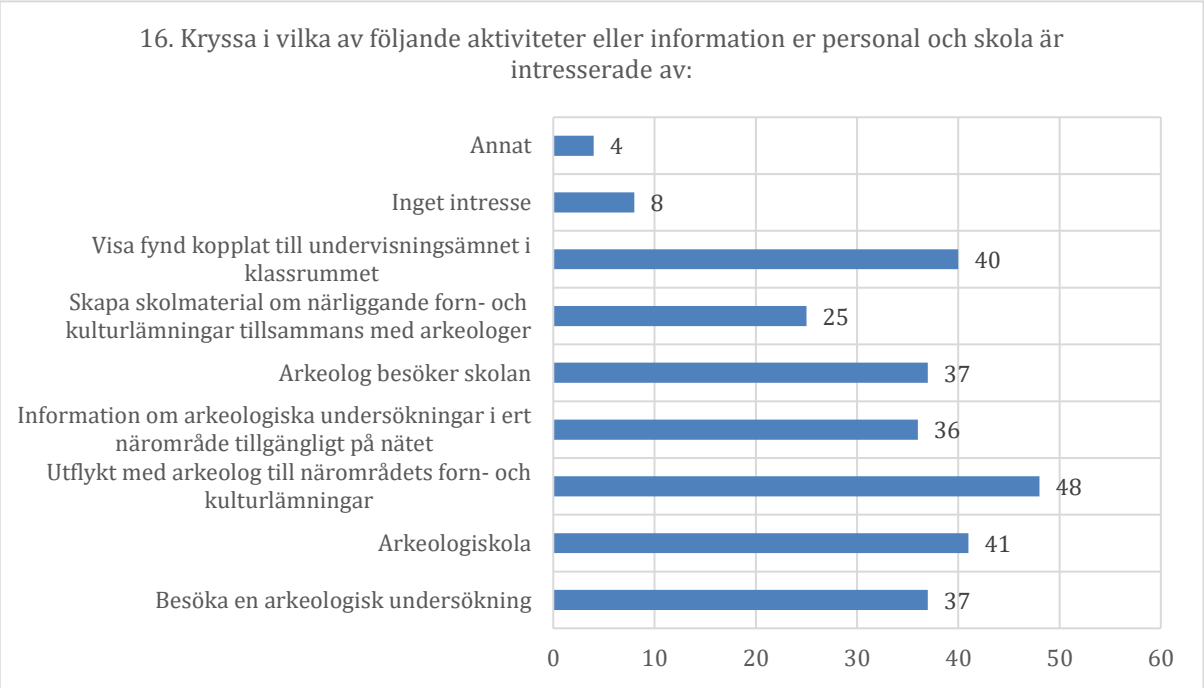

[Diagram 12: Visar vilka aktiviteter eller information som grundskolorna och dess personal är intresserade av.]

Utmaningar och hinder

Det näst sista området enkäten kartlägger avser hinder och utmaningar som grundskolorna möter vid deltagande i arkeologiska tjänster och andra likartade utomstående aktiviteter. Fråga 17 ”*Vilka är de vanligaste utmaningarna för er skola och personal vid deltagande av arkeologiska tjänster eller andra utomstående aktiviteter?*” är obligatorisk och utformats som en flervalsfråga med flera förbestämda alternativ som enkätdeltagarna kan välja. Alternativen är: ”Skolans lokalisering”, ”Budgetbrist”, ”Tidsbrist”, ”Personalbrist”, ”Svåråtkomlig information – exempelvis om tillgängliga förmedlingstjänster och arkeologisk information” och ”Dålig informering av tjänster riktade mot skolor”.

Grundskolorna kan även välja alternativet ”annat” för att ange hinder eller utmaningar som inte täcks av de förbestämda alternativen. Alternativet ”inga utmaningar eller hinder” kan väljas av skolor som inte upplever några hinder vid deltagande i utomstående aktiviteter eller arkeologiska tjänster.

Resultaten visar att 53 procent (37 av 70 skolor) anger att bristande informering om tjänster riktade mot skolor är den vanligaste utmaningen. Näst vanligast är budgetbrist, som markerades av 46 procent (32 av 70 skolor). Alternativen tidsbrist och skolans lokalisering valdes av 33 procent (23 av 70 skolor). Tio procent (7 av 70 skolor) uppger att de inte har några utmaningar eller hinder.

Montessoriskolan Trilobiten (fristående, Trollhättans kommun) markerar att informeringen av tjänster är dålig, men noterar samtidigt att de inte upplever några hinder.

Sex grundskolor väljer alternativet ”annat” och lämnar egna kommentarer; fyra av dessa valde enbart ”annat”, två av grundskolorna valde ”annat” samt andra alternativ.

Communityskolan Tynnered (fristående, Göteborgs kommun) väljer alternativet tidsbrist och skriver under ”annat” att det är svårt att planera utomstående aktiviteter och studiebesök i schemat, till stor del på grund av lagstadgade krav på undervisningstid. Bergsgårdsskolan (kommunal, Göteborgs kommun) markerar flera hinder, som skolans lokalisering, budgetbrist, personalbrist, tidsbrist och dålig informering om tjänster riktade mot skolor. Skolan noterar även under ”annat” att elevgrupper påverkar möjligheten att delta i utomstående aktiviteter.

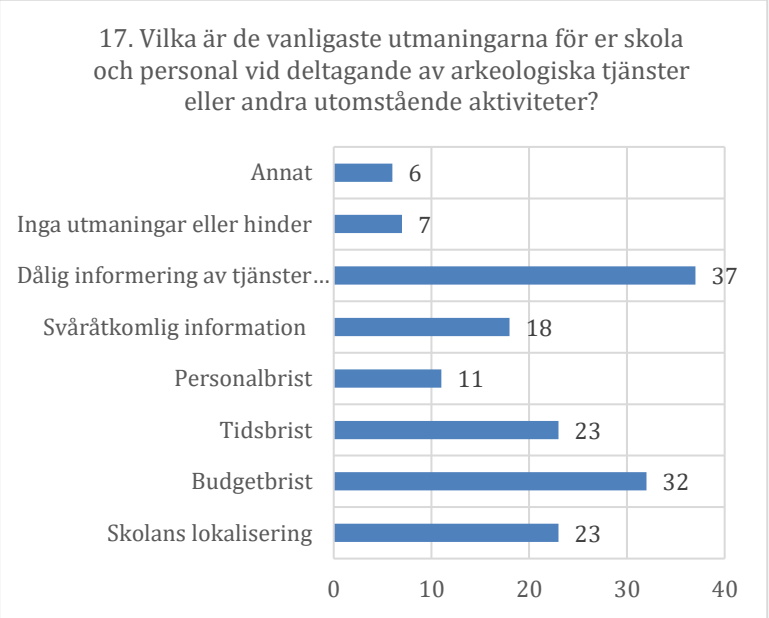

[Diagram 13: Visar svarsresultaten över vilka utmaningar och hinder grundskolan och dess personal har vid deltagande av arkeologiska tjänster eller andra utomstående aktiviteter.]

Göteborgs Högre Samskola (fristående, Göteborgs kommun) framhåller under ”annat” att skolans största utmaning är att följa styrdokumenten, vilket anger centralt innehåll i undervisningen. Eftersom skolan undervisar årskurserna 7–9 samt gymnasiet begränsar läroplanen exempelvis möjligheterna att göra exkursioner till arkeologiska utgrävningar eller bjuda in arkeologer. Gullmarsskolan (kommunal, Lysekils kommun) anger under ”annat” att prioritering av undervisningstid utgör ett hinder.

Slutligen anger Stadsskogenskolan (kommunal, Alingsås kommun) och Högadalsskolan (kommunal, Härryda kommun) under ”annat” att de för närvarande inte vet vilka hinder eller utmaningar skolorna möter vid deltagande i utomstående aktiviteter.

Arkeologiskt intresse och kontakter

Fråga 18 ”*Har skolan och personalen i helhet ett intresse för arkeologiska kontakter eller ligger intresset hos enskild personal?*” bygger vidare på fråga 16 och utgör den sista huvudfrågan i enkäten (med undantag för den efterföljande frågan om eventuell uppföljande intervju). Frågan är utformad för att se om det eventuella arkeologiska intresset är på skolnivå eller om det ligger hos personal. Frågan var obligatorisk att besvara och följdes av en icke-obligatorisk uppföljande fråga, fråga 19, som gav enkätsvararna möjlighet att utveckla, motivera eller kommentera sitt svar på fråga 18.

Resultatet visar att majoriteten av skolorna, 65 procent (46 av 70 skolor), anser att intresset för arkeologiska kontakter ligger hos enskild personal snarare än på skolnivå (skolan i sin helhet). Resterande 24 grundskolor, 35 procent, svarade att intresset ligger hos både skolan och personalen i helhet.

För fråga 18 fanns inget alternativ för ”vet inte”, vilket syftade till att motivera enkätsvararna att ta ställning och ge ett svar som representerar skolans övergripande inställning till arkeologiska kontakter. Frågan fokuserade på huruvida skolan har ett aktivt intresse eller agenda för att etablera kontakter med arkeologer. Detta innebär dock att vissa svarande kan ha upplevt svårigheter att ge ett entydigt svar, vilket motiverar den uppföljande frågan (fråga 19) som möjliggör kommentarer och motiveringar.

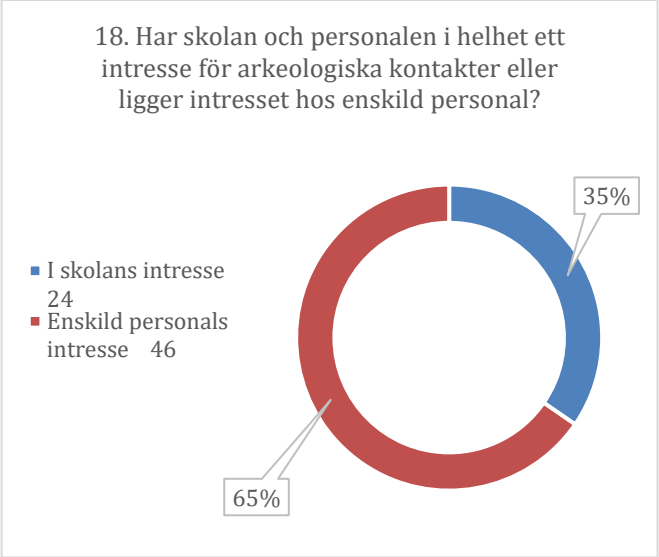

[Diagram 14: Visar svarsresultaten över om grundskolorna och dess personal i helhet är intresserade av arkeologiska kontakter eller om intresset ligger hos enskild personal.]

Av de 46 skolor som svarade att intresset ligger hos enskild personal valde 23 skolor att lämna kommentarer. Exempelvis noterar Högelidsskolan (kommunal, Mariestads kommun) och Valemyrskolan (kommunal, Strömstads kommun) att de aktivt inte vet eller att frågan bör besvaras av lärarna själva. Flera skolor uppger att intresset är koncentrerat till enskilda lärare, ofta de som undervisar i SO- eller NO-ämnen, och att diskussioner eller samtal om kontakt med arkeologer sällan uppstår på skolnivå.

Stenungssunds Montessoriskola (fristående, Stenungssunds kommun) lyfter att enskilda ämneslärare planerar och genomför undervisningen, men att det är avgörande att information och erbjudanden rörande ämnet når lärarna för att skapa ett intresse och möjliggöra utomstående kontakter och deltagande i arkeologiska tjänster.

Rosendalsskolan (kommunal, Göteborgs kommun) svarar att intresset ligger hos enskild personal och kommenterar att skolan har möjlighet att delta i museilektioner och guidade turer utan kostnad, bland annat vid Göteborgs stadsmuseum, Universum, Röhsska museet och Göteborgs konstmuseum. Estrid Ericsonskolan (kommunal, Hjo kommun) noterar att skolans intresse för arkeologiska kontakter sällan diskuteras, men att personliga intressen hos enskild personal förekommer.

Av de 24 grundskolor som svarar att intresset ligger hos skolan och personalen i helhet väljer 13 att utveckla sitt svar i fråga 19. Flera skolor framhåller att intresset är gemensamt och att skolan aktivt stödjer eller arbetar för att skapa kontakter med bland annat arkeologer och museer. Flera av dessa skolor betonar också vikten av att använda lokala resurser i undervisningen för att stärka elevernas förståelse och engagemang. Blåsut skola (kommunal, Vänersborgs kommun) noterar att arkeologi utgör ett väsentligt läroplansbaserat innehåll och att skolan har en stark motivation att integrera detta i undervisningen.

Tranängskolan (kommunal, Tranemo kommun) påpekar att frågan om arkeologiska kontakter sällan lyfts i interna samtal, men att skolan engagerar sig aktivt i det omkringliggande företags- och kulturlivet, vilket skapar ett naturligt intresse för arkeologiska aktiviteter. På liknande sätt skriver Nödingeskolan (kommunal, Ale kommun) att personalen generellt är positiv till att delta i externa

aktiviteter och kulturutbud, och att både skolan och personalen helhetsmässigt stöttar kontakter med arkeologer.

Bollebygdskolan (kommunal, Bollebygds kommun) lyfter behovet av regelbunden kontakt med arkeologer och kulturmiljöer för att säkerställa en likvärdig undervisning, exempelvis att alla elever i årskurs 3 får möjlighet att besöka forn- eller kulturlämningar i närområdet. Lurs skola och Backa skola (båda kommunala, Tanums kommun) framhåller att skolorna ska vara aktiva och utvecklande, vilket innebär att arkeologiska kontakter och externa kulturaktiviteter är en del av skolornas pedagogiska strategi.

Tanumsskolan (kommunal, Tanums kommun) kommenterar att mer information behövs och att tjänster samt möjligheter bör göras lättillgängliga för lärarna, så att de i förväg kan planera undervisning med ämnesövergripande inslag av arkeologi. Frölundaskolan Bräcke (kommunal, anpassad grundskola, Göteborgs kommun) framhåller att tillgång till arkeologi och relevant information även måste anpassas till elever med lindrig till mycket svår intellektuell funktionsnedsättning (IF), för att alla elever ska ha möjlighet att ta del av och, i mån av möjlighet, delta i aktiviteter.

7. Analys

Resultatet från bortfallsanalysen visar att svarsfrekvensen bland uppdragsarkeologiska företag ligger på en normal nivå eller till och med hög nivå (67 procent av 9 företag). Svarsfrekvensen bland grundskolorna är däremot mycket låg (9,9 procent av 707 grundskolor). Den låga svarsfrekvensen innebär att enkätsvaren för grundskolor inte kan ligga till grund för statistisk säkra slutsatser. Därför använder jag grundskoleenkäten för att identifiera trender och tendenser.

Under genomförandet noterar jag att flera frågor i enkäterna, både till uppdragsarkeologiska företag och grundskolor, kunde formuleras tydligare. Fler följdfrågor som hade kunnat fördjupa förståelsen saknas. I analysen av resultat uppstår dessutom nya frågor, bland annat om grundskolor önskar arkeologiska kontakter och mer arkeologi i undervisningen. Enkätfrågorna hade även behövts omformuleras för att kunna fånga uppsatsens syfte och frågeställningar mer ordentligt.

Kontakten med undersökningsgrupperna kan också förbättras, särskilt gentemot grundskolorna, för att öka svarsfrekvensen. Att utskicket skedde strax före påskhelgen påverkar sannolikt antalet svar negativt, eftersom många rektorer är upptagna före och efter helgen. En mer långsiktig insats med telefonkontakt och brevutskick hade kunnat öka svarsfrekvensen, men detta var svårt att hinna med inom uppsatsens begränsade tidsram.

Respondenten från Högelidsskolan (kommunal, Mariestads kommun) noterade i enkätresultaten att frågan om arkeologiska tjänster inte är något som hen kan svara på, då det är något som avgörs av lärarna. Det är en möjlig nackdel med att rikta undersökningen till rektorer och verksamhetsledare, då de kanske inte vet vad skolans lärare är intresserade av. Däremot så är undersökningen inte riktad till enskilda individers intresse, utan det är skolornas erfarenheter och agenda undersökningen försöker samla. I mailutskicket av enkäten borde jag förmedlat tydligare vad det är

enkätundersökningen är ute efter, att de som tog sig tiden att svara är representant för sin skola och svaret som ges ska representera skolan i sin helhet.

I detta kapitel analyseras enkätresultatet i relation till bortfallsanalysen, tidigare forskning och bakgrund. Kapitlet är uppdelat i fyra avsnitt: det första behandlar förmedlingstjänster och informering, det andra intresse för arkeologiska kontakter och kännedom, det tredje berör utmaningar och hinder, och det fjärde behandlar samverkan och utvecklingsområden.

Förmedlingstjänster och informering

Förmedling är en integrerad del av det uppdragsarkeologiska arbetet, och länsstyrelsernas förfrågningsunderlag ska innehålla beskrivningar av detta moment vid arkeologiska undersökningar. Dessa underlag fastställer vilken typ av rapportering och förmedling som ska genomföras – exempelvis populärvetenskapliga sammanfattningar eller andra pedagogiska verksamheter som visningar – samt definiera målgrupper för förmedlingsinsatser (RAÄ 2024b:14). Forskare och fältverksamma arkeologer framhåller att lagar och riktlinjer behöver revideras och utvecklas för att möjliggöra ett mer förmedlande och samverkande arbetssätt gentemot både allmänhet och andra myndigheter (se Högberg et al. 2021; Dutra Leivas 2020; Foldøy 2023).

I enkäten frågar jag de uppdragsarkeologiska företagen om de anser att länsstyrelsens förfrågningsunderlag ställer tydliga krav på hur förmedlingsarbetet ska utföras vid undersökningar. De sex deltagande företagen lämnar splittrade svar: hälften uppger att kraven är tydliga, medan den andra hälften anser att formuleringarna är oklara. Picea kulturarv påpekar att kraven på förmedling vid större uppdrag är mer utförliga, medan mindre undersökningar sällan nämner förmedling. Göteborgs stadsmuseum framhåller att förfrågningsunderlagen i regel är tydliga, men att det ofta saknar på att rikta förmedling till andra målgrupper än länsstyrelser och exploatören (Se enkätfråga 5 för uppdragsarkeologiska företag).

I Kulturmiljölagens 2. Kapitel anges det inte vilka målgrupper förmedlingsarbetet ska riktas till. Detsamma gäller Riksantikvarieämbetets riktlinjer och vägledningar, där målgrupperna inte preciseras. Resultaten från arkeologiska undersökningar bör göras användbara för de målgrupper eller intressenter som undersökningen riktar sig mot (RAÄ 2024a:26), och undersökningens syfte och inriktning bör bestämma målgrupperna (RAÄ 2024b). När och hur en viss målgrupp kan ta del av förmedlingsarbetet definieras dock inte. Förmedlingen ska nå länsstyrelsen och exploatören, men forskare, allmänhet och skolor är inte tydligt reglerade som målgrupper.

Majoriteten av företagen (66 procent av 6 företag) uppger att de har en handlingsplan eller strategi för hur de uppfyller länsstyrelsens krav på förmedling vid undersökningar. Dessa planer omfattar rutiner för kontakt, ansökan om medel samt protokoll för hur publika aktiviteter genomförs. Företagen anpassar dock förmedlingsarbetet från fall till fall. De erbjuder olika typer av tjänster till grundskolor, exempelvis guidade turer vid undersökningar och skolbesök (se *Figur 1* för fler). Företagen som ingår i museiverksamheter erbjuder huvudsakligen sina tjänster genom sin museiverksamhet.

Flera företag uttrycker intresse för att utöka sitt förmedlingstjänst utbud om de får förfrågningar (se enkätfråga 9 för uppdragsarkeologiska företag). Kulturlandskapet är ett exempel på en aktör som kan

tänka sig att erbjuda fler tjänster, men som saknar etablerade kontakter med grundskolor i sitt verksamhetsområde och inte aktivt informerar om sitt utbud. Detta väcker frågan om hur företaget kan utöka sin förmedlingsverksamhet när skolorna inte känner till att tjänsterna finns.

Tidigare forskning (bl.a. Högberg et al. 2021, Högberg 2013; Dutra Leivas 2020; Synnestvedt 2008 och Carlie & Olsson 2005) samt min egen kandidatuppsats (Blidberg 2021) visar tydligt att information om uppdragsarkeologiska förmedlingstjänster sällan når skolor. Företagen sprider information om sina förmedlingstjänster på olika sätt, där den vanligaste kanalen är den egna webbplatsen. De använder även sociala medier, traditionella medier som tidningar, TV och radio, samt tryckt material i form av broschyrer och informationsblad (se enkätfråga 11 för uppdragsarkeologiska företag).

De flesta företag informerar främst grundskolor inom det egna verksamhetsområdet eller i närheten av pågående arkeologiska undersökningar. Hur ofta företagen kontaktar grundskolor vid arkeologiska undersökningar varierar: ett företag kontaktar grundskolor varje gång, två kontaktar ibland, ett företag kontaktar sällan grundskolor, ett företag kontaktar endast vid krav och ett företag tar aldrig kontakt med grundskolor oavsett länsstyrelsens förmedlingskrav. Kontakten beror i hög grad på undersökningens karaktär och om den anses lämplig för förmedling (se enkätfråga 16 för uppdragsarkeologiska företag).

Picea Kulturarv är verksam i hela regionen, men ingen av de 70 deltagande grundskolorna uppger kännedom om företaget. Även om det är möjligt att Picea Kulturarv har kontakt med skolor som inte besvarat enkäten, indikerar resultatet hur sällan uppdragsarkeologiska aktörer faktiskt når skolorna. När grundskolorna får ange arkeologiska aktörer de känner till, nämner de uteslutande museer och upplevelsecentrum. De vanligaste är Vitlycke museum och Falbygdens museum, som är museum utan uppdragsarkeologisk eller aktiv forskningsverksamhet, samt Ekehagens forntidsby och Ale vikingaby vilka är nöjes och upplevelsecentrum.

Samtliga sex uppdragsarkeologiska företag som deltog i enkäten om förmedling och samverkan anger att de informerar och samverkar med grundskolor på jämlika villkor inom ramen för sina verksamhetsparametrar (se enkätfråga 19 för uppdragsarkeologiska företag). I enkätresultaten framgår det att det inte är en större skillnad mellan de kommunala och fristående grundskolornas, kännedom och deltagande i tjänster som tidigare besök till arkeologiska undersökningar och skolbesök är relativt låg hos samtliga skolor (se enkätfråga 5–14 för grundskolor). Skillnaderna i deltagande och kännedom är något tydligare mellan grundskolornas kommunsgruppindelningar och socioekonomiska typer.

De deltagande grundskolorna representerar olika kommunsgruppindelningar. Den största andelen tillhör kommungruppen A2 (*pendlingskommun nära storstad*) med 29 procent (20 av 70 skolor), följt av A1 (*storstad*) med 16 procent (11 av 70 skolor) och C6 (*mindre stad/tätort*) med 14 procent (10 av 70 skolor). Minst en skola från varje kommungrupp deltar i undersökningen, vilket ger ett relativt brett geografiskt underlag, men att det på grund av låg svarsfrekvens fortfarande endast kan visa tendenser och trender. Den socioekonomiska fördelningen är mindre varierad. Majoriteten, 64 procent (45 av 70 skolor), är belägna i områdestyp 4 (*områden med goda socioekonomiska förutsättningar*), medan 20 procent (14 av 70 skolor) finns i områdestyp 3 (*socioekonomiskt blandade områden*). Denna fördelning ger dock inte en heltäckande bild, eftersom elever från andra

socioekonomiska områden kan gå i skolor som ligger i områden med högre eller lägre socioekonomisk status beroende på skolans lokalisering.

Enkätresultaten kan ge oss en överblick över vilka grundskolor – utifrån kommungrupp och socioekonomisk indelning – som känner till förmedlingstjänster, har besökt undersökningsplatser, haft arkeologbesök eller fått information om undersökningar i närområdet. Resultaten indikerar även tendenser och trender i frågan om uppdragsarkeologisk förmedling är jämlik ur grundskolornas perspektiv.

Av de elva grundskolor som svarat ”Ja” till att besökt en eller flera arkeologiska undersökningar är fyra från socioekonomisk områdestyp 4 (36 procent av 11 skolor), fyra från områdestyp 3 (36 procent av 11 skolor), två från områdestyp 2, *område med socioekonomiska utmaningar*, (19 procent av 11 skolor) och en från områdestyp 1 (9 procent av 11 skolor). Kommunsgruppindelningen bland dessa elva skolor är varierad, med störst andel från C9 (3 av 11 skolor) och C6 (2 av 11 skolor). Två av de elva skolorna är fristående grundskolor, resterande är kommunala.

Tre grundskolor – Backa skola, Lurs skola och Varekils skola – har haft en arkeolog på besök. Samtliga är kommunala och ligger i socioekonomisk områdes typ 4. Backa skolan och Lurs skola tillhör kommungrupp C9, medan Varekils skola är från C7 (*pendlingskommun nära mindre tätort*). Endast två skolor har fått information om arkeologiska undersökningar inom skolans närområde: Varekils skola och Vindängens skola. Varekils skola ligger i kommungrupp C7 och socioekonomisk områdestyp 4, medan Vindängens skola ligger i kommungrupp C6 och socioekonomisk områdestyp 3.

Resultatet visar att av de deltagande grundskolorna är 13 (19 procent av 70 skolor) belägna i landsbygd eller tätortsnära landsbygd (<3 000 invånare). Samtliga är även kommunala grundskolor. De återstående 57 grundskolorna (81 procent av 70 skolor) är belägna i tätorter, större städer och storstäder (>3 000 invånare). För en fullständig förteckning över dessa, se *Bilaga 3*.

De fyra grundskolor – Backa skola, Lurs skola, Gustaf Dalénskolan och Hogstorps skola – som uppger kännedom om arkeologiska förmedlingstjänster är belägna i ”*landsbygd och tätortsnära landsbygd*”. Bland de skolor som har besökt en arkeologisk utgrävning ligger fyra (36 procent av 11 skolor) i ”*landsbygd och tätortsnära landsbygd*” och sju (64 procent av 11 skolor) i ”*tätorter, större städer och storstäder*”. Av de tre grundskolor som har haft arkeologbesök, ligger två i ”*landsbygd och tätortsnära landsbygd”* och en i ”*tätorter, städer och storstäder*”. De två skolor som fått information om en arkeologisk undersökning i närområdet är båda belägna i ”*tätorter, större städer och storstäder*”.

Intresset för arkeologiska kontakter och kännedom

Trots den begränsade andelen grundskolor med kännedom om uppdragsarkeologiska förmedlingstjänster och som tagit del av dessa, visar enkätresultatet en tydlig trend av intresse för arkeologiska kontakter i skolan. Intresset återfinns främst hos personalen (65 procent av 70 skolor), och då i synnerhet hos lärare inom SO- och NO-ämnen (se enkätfråga 18 för grundskolor). Även om intresset inte alltid är starkt på skolnivå, framkommer det att vissa skolor vill ge möjlighet för enskilda lärare att ta del av externa tjänster och i vissa fall aktivt uppmuntrar detta.

De grundskolor där intresset finns på skolnivå visar att lärarnas engagemang stöds av skolledningen och att det finns en ambition att integrera arkeologi och arkeologisk kunskap i undervisningen (se enkätfråga 18 för grundskolor). Tanumsskolan (kommunal) framhåller behovet av lättillgänglig information om tjänster och möjligheter, så lärare kan planera och inkludera dem i undervisningen. Frölundaskolan Bräcke (kommunal anpassad grundskola) lyfter behovet av material anpassat för elever med intellektuell funktionsnedsättning (IF) för att dessa skolor enkelt ska kunna ta del av och använda arkeologiska kunskap i utbildningen.

Intresset för arkeologiska kontakter och förmedlingstjänster framgår tydlig i svaren på enkätfråga 16, där skolorna kunde ange vilka tjänster de är intresserade av att ta del av (se *Diagram 12*). Önskemålen varierar beroende på skolornas behov: vissa föredrar tjänster som kan genomföras i skolan eller närområdet, andra vill delta i aktiviteter på plats, såsom arkeologiskola eller besök vid en arkeologisk undersökning, medan några skolor vill ta del av alla tillgängliga former av tjänster. De tre mest efterfrågande alternativen är: ”Utflykter med arkeolog till forn- och kulturlämningar i skolans närområde”, ”Arkeologiskola eller amatörarkeologi” och ”Möjlighet att visa arkeologiska fynd eller repliker kopplade till undervisningsämnet i klassrummet”.

Kultur- och fornlämningsvandringar erbjuds av två uppdragsarkeologiska företag som inte bedriver förmedling via museiverksamhet, samt av två av företagen som gör det. Amatörarkeologi erbjuds av endast två företag, varav det ena inte bedriver förmedling genom musikverksamhet och det andra gör det. Samtliga sex deltagande uppdragsarkeologiska företag erbjuder besök till grundskolor. Arkeologer – och sannolikt även museipedagoger – kan skapa kontakt med klasser både digitalt och på plats, för att berätta om arkeologi, historiska tidsperioder och i vissa fall visa upp fynd i klassrummet. Att få se arkeologiska fynd i samband med undervisningen framstod som ett oväntat populärt alternativ bland grundskolorna.

Utmaningar och hinder

De uppdragsarkeologiska företagen identifierar två huvudsakliga utmaningar i sitt arbete med förmedling och samverkan med grundskolor: tidsbrist och budgetbrist (se enkätfråga 21 för uppdragsarkeologiska företag). Picea Kulturarv påpekar att företaget är väl medvetet om att många skolor saknar budget för att ta del av olika kulturaktörers tjänster, inklusive uppdragsarkeologi, museiverksamhet och andra kulturutbud. Företaget framhåller även att befintliga medel ofta är öronmärkta för Skapande skola långsiktigt i undervisningen, vilket medför att det sällan återstår resurser för att finansiera andra kulturhistoriska projekt eller uppdragsarkeologiska förmedlingstjänster.

Resurser och tid är generellt en bristvara inom kommunal verksamhet. Utifrån Picea Kulturarvs kommentar och tidigare forskning (se exempelvis Högberg et al. 2021 och Synnestvedt 2008) kunde man förvänta sig att budgetbrist och tidsbrist skulle vara de mest frekventa svarsalternativen hos grundskolorna. Även om dessa är vanliga, visar det sig att de mest förekommande hinder som grundskolorna anger (med 53 procent av 70 skolor) är bristfällig information om tjänster riktade mot skolor.

Detta pekar på en tydlig frånkoppling mellan de uppdragsarkeologiska företagen och grundskolorna. Enkätresultaten från företagen visar att de sällan lägger betydande tid på att informera eller

marknadsföra sina tjänster till skolorna. Företagen verkar utgå ifrån att skolorna känner till deras förmedlingstjänster och vad de kan erbjuda.

Trots att resultatet från skolorna är begränsade och endast möjliggör identifiering av tendenser, framgår det att mycket få grundskolor i regionen känner till att uppdragsarkeologiska företag – och även museer – erbjuder arkeologiska förmedlingstjänster som kan användas i undervisningen. Den näst valda utmaningen som grundskolorna anger är budgetbrist, vilket 46 procent (av 70 skolor) upplever som ett hinder vid deltagande i externa aktiviteter. Därefter följer tidsbrist och skolans geografiska läge, båda med 33 procent. Några skolor lyfter även svårigheten att få in externa aktiviteter i schemat och undervisningen. Lagar om undervisningstid, läroplanens krav och prioriteringar i undervisningsinnehållet kan i flera fall försvåra möjligheterna till samverkan eller deltagande i arkeologiska förmedlingstjänster. Det ska även betonas att utmaningarna som skolorna anger kan gå in i varandra, skolor som upplever problem med sitt geografiska läge kan även ha problem med budget och kostnadsfrågan att resa till platser.

Utmaningarna skiljer sig något mellan fristående och kommunala grundskolor. För de fristående skolorna är bristfällig information om tjänster det vanligaste hindret (66 procent av 12 skolor). För de kommunala grundskolorna är både bristfällig information och budgetbrist de vanligaste svaren, båda valda av 29 grundskolor (50 procent av 58 skolor). Budgetbrist är mindre förekommande hos de fristående grundskolorna (25 procent av 12 skolor). Färre fristående grundskolor anger skolans geografiska läge som ett hinder, till skillnad från de 34 procent (av 58 skolor) av de kommunala skolorna som upplever detta som en utmaning. Bland de fristående grundskolorna är tidsbrist (42 procent av 12 skolor) och svåråtkomlig information (33 procent av 12 skolor) de näst vanligaste hindren. Hos de kommunala skolorna anger 31 procent (av 58 skolor) tidsbrist som ett hinder vid externa aktiviteter.

Samverkan och utvecklingsområden

Relationer över institutionella gränser innebär ofta särskilda utmaningar för att etablera förtroende i samverkande relationer (Kolleck 2023:1378). Detta gäller även för relationer mellan uppdragsarkeologiska aktörer och grundskolor. Enkätundersökningen visar att samverkan mellan uppdatsarkeologiska företag och grundskolor oftast är kortvarig och berör begränsad andel grundskolor. Tvärsektoriell samverkan syftar dock inte enbart till att hantera resursbrister, utan även till att skapa möjligheter för gemensam problemlösning. Förespråkare för tvärsektoriell samverkan framhåller ambitionen att ramverket kan förbättra skolors kvalitet genom att kombinera statliga och privata aktörer kapacitet, resurser och sakkunskap (Davies & Hentschke 2006; Patrinos et al. 2009).

För att samverkan mellan aktörer från olika sektorer ska få goda förutsättningar behöver tillit och ömsesidighet etableras (Kolleck 2023; Brinkerhoff 2002). Grundskolor och uppdragsarkeologiska företag har mål och uppdrag som delvis sammanfaller. Uppdragsarkeologiska företag ska förmedla resultat (KML 1988:950 2 kap. 13§) och bör fungera som en källa till kunskap och upplevelser (RAÄ 2024a:5). Utbildningssektorn är i sin tur beroende av arkeologin för att förmedla historisk kunskap, samtidigt som arkeologin är beroende av utbildningssektorn för att resultat ska bli en integrerad del av samhällets förståelse av det förflutna (Moshenska 2017:44–45, 48–49).

Dessa mål utgör en del av aktörernas organisatoriska identitet och kärnvärden. Samverkan mellan aktörer som delar mål, uppdrag eller kärnvärden har lätt till att skapa engagemang för sina uppgifter och komparativa fördelar inom ett samarbete, och leder ofta till en professionell tillhörget mellan aktörerna vilket ökar förtroende (Brinkerhoff 2002:23; Kolleck 2023:1332–1333). Ömsesidighet (se Brinkerhoff 2002) och tillit (se Kolleck 2023) blir därmed avgörande för att garantera att en samverkan är hållbar och gynnsam. Kolleck (2023) och Yemini (2017) visar på att skolor dock sällan hyser fullt förtroende för partnerskap med externa aktörer, eftersom de ofta blir den svagare parten och i vissa fall tvingas kompromissa med sina organisatoriska värderingar och metoder. Kolleck (2023) understryker att förtroende och tillit är en central mekanism för kapacitetsuppbyggnad i tvärsektoriella samarbeten, speciellt i samverkan med skolor.

Förtroende utvecklas successivt över tid. Grundskolor och uppdragsarkeologiska företag delar redan en professionell närhet, genom likande mål och värderingar. Dessutom är båda aktörer bundna till regionala dimensioner, överlappningar kan då lättare uppstå och professionella kopplingar genom geografisk förankring kan hjälpa att stärka förutsättningar för förtroende. Samtidigt kan skolors individuella attityder (se Kolleck 2023) utgöra både ett hinder och möjlighet för samverkan. Om intresset för arkeologisk kunskap finns på organisationsnivå, ökar sannolikheten för samarbete, även om skolan har begränsad erfarenhet och kännedom av förmedlingsinsatser. Om intresset däremot enbart finns hos enskilda lärare blir det betydligt svårare att etablera långsiktig samverkan, då hela organisationens stöd är avgörande.

Många utbildningssystem motverkar ofta socialt utbyte och samverkan över institutionsgränser (Vangrieken et al. 2015). Orsakerna varierar, men ett återkommande problem är att resurser förväntas användas jämlikt, vilket skolor kan uppleva som orättvist då deras reda begränsade resurser delas med externa parter. I denna uppsats undersöks inte skolornas attityder till tvåvägssamarbeten, där båda aktörer bidrar med resurser för att uppnå gemensamma mål. Både grundskolor och uppdragsarkeologiska företag har ofta begränsade ekonomiska och organisatoriska resurser. Är det däremot uppdragsarkeologins uppgift att kompensera för grundskolornas resursbrist, eller är det grundskolornas uppgift att kompensera för uppdragsarkeologins resursbrist? Ingen av aktörerna kan i praktiken bära den andras resursansvar. Risken blir att samverkan utvecklas till ett obalanserat partnerskap, där resursfördelningen fungerar som strukturell makt (se Kolleck 2023), vilket kan underminera ömsesidig respekt och skapa otillit.

Möjligheten att etablera ickeresurskrävande samarbete är svårare att besvara. Utbildningssektorn står inför flera utmaningar, däribland utdaterat skolmaterial (Foldøy 2023). Detta kan vara en motivation för intresse för kulturarvstjänster som kan komplettera eller utöka undervisningen. Efter coronapandemin har dessutom efterfrågan på digitala tjänster ökat, eftersom dessa minskar behovet av transport och andra resurskrävande insatser (Dutra Leivas 2020; Blidberg 2021)

Resursproblematiken kan hanteras på olika sett beroende kontext. Ett alternativ är att grundskolor söker bidrag, exempelvis genom Skapande Skola, för att möjliggöra samarbete med uppdragsarkeologiska företag. Företagen kan också ansöka om medel. Resurserna kan användas för kortsiktiga insatser som exempelvis skolbesök eller kulturvandringar, eller långsiktiga projekt såsom exempelvis digitalt undervisningsmaterial (som filmer, information och arbetsmaterial) om utvalda lämningar inom en region eller kommun. En annan möjlighet är att fler skolor samverkar med ett

eller flera företag inom samma region eller kommun för att minska de individuella kostnaderna, alternativt att en tredje part är involverad i samarbetet som exempelvis museer och upplevelsecentrum. Att utveckla mer detaljerade lösningar på dessa organisatoriska och ekonomiska frågor ligger dock utanför uppsatsens ramar, och utanför min nuvarande förmåga.

Genom ömsesidigt engagemang (se Wenger 1998) och en viljan att bygga tillit (se Kolleck 2023) är det möjligt för grundskolor och uppdragsarkeologiska företag att uppnå sina gemensamma mål om kunskapsuppbyggnad. Med tiden behöver aktörerna utveckla en gemensam repertoar (se Wenger 1998) av rutiner, metoder och praxis om kommunikation, förhandlingar och samarbete.

8. Slutsats

Denna uppsats syftar till att undersöka hur uppdragsarkeologiska aktörer arbetar med förmedling och samverkan gentemot grundskolor, samt om tillgången till dessa insatser uppvisar jämlikhet och likvärdighet i spridningen av arkeologisk kunskap. Med detta arbete vill jag bygga vidare på tidigare forskning av bland andra Dutra Leivas, Synnestvedt och Högberg. För att besvara syftet har enkätundersökningar avvänts i uppsatsen för att besvara fem frågeställningar som rör hur uppdragsarkeologiska aktörer arbetar med förmedling och samverkan gentemot grundskolor, hur intresset för arkeologiska kontakter ser ut bland skolorna, vilka hinder som uppstår vid samverkan och förmedling för båda aktörerna, samt om tillgången till uppdragsarkeologiska insatser uppvisar jämlikhet och likvärdighet i spridningen av arkeologisk kunskap.

Resultatet för frågeställningen *Vilka former av förmedling och samverkan erbjuder uppdragsarkeologiska aktörer grundskolor, och på vilket sätt kommuniceras dessa tjänster?* visar vissa variationer mellan de samtliga företagen. Ingen av de uppdragsarkeologiska aktörerna begränsar sina tjänster till en specifik typ av grundskola, utan de erbjuds till alla skolor inom respektive verksamhetsområde eller i anslutning till en arkeologisk undersökning. Fyra av de sex deltagande företagen har lättillgänglig information om sina tjänster på sina webbplatser och informerar dessutom genom andra kanaler. Endast två företag avstår från att marknadsföra eller skicka ut information om sina förmedlings- och samverkstjänster.

Tjänsteutbudet varierar mellan företagen. I hälften av fallen tillhandahålls förmedlings- och samverksinsatser av museiverksamheten snarare än den uppdragsarkeologiska delen av företaget. Samtliga företag som utför förmedling i egen regi erbjuder exempelvis guidade visningar vid pågående undersökningar. Därutöver förekommer även tjänster som inte kräver koppling till aktiva undersökningar, exempelvis skolbesök och föredrag.

Undersökningen visar att förmedlings- och samverkansinsatserna inte fullt ut når fram till grundskolorna i regionen. Till frågeställningen *I vilken grad har olika grundskolor kännedom om dessa förmedlingstjänster?* indikerar resultatet att skolorna har begränsad kännedom om både uppdragsarkeologiska aktörer och deras tjänsteutbud. Då enkätresultaten om kännedom, är såpass låg är det inte rätt att dra några tydliga resultat om tendenser beroende på områdestyper eller socioekonomiska områden. Detta speglar dock inte graden av intresse. Flera skolor i undersökningen uttrycker ett tydligt intresse för arkeologisk kunskap och möjligheten att ta del av

förmedlingstjänster. Endast 16 procent av de fristående grundskolorna och 10 procent av de kommunala uppger att de saknar intresse.

Enligt Riksantikvarieämbetets kartläggningar över vilka lärare som tar del av museernas verksamhet (*Att arbeta med skolan* u.å) framgår det att ett intresse för kulturarvstjänster finns hos flera lärare i landet. Jag tror det är mycket uppskattat av lärare och skolor att kulturarvs tjänster – både digitala och på plats – (och därigenom arkeologiska tjänster) finns för skolorna att bruka och ta del av. Interaktiva, aktiva och upplevande moment i skolan ger elever positiva undervisande moment och kan hjälpa i att förklara exempelvis långa tidsperspektiv (Dutra Leivas 2020; Blidberg 2021).

Kommer intresset för samverkan med arkeologiska aktörer från skolnivå eller från enskild personal? resultatet visar en trend att intresset i huvudsak, 65 procent, kommer från enskild personal snarare än från skolnivå. Skillnaden mellan skoltyperna är marginell: 25 procent av de fristående och 34 procent av de kommunala skolorna uppger att de har ett intresse för arkeologisk kunskap på skolnivå. Överlag finns ingen större skillnad mellan fristående och kommunala grundskolor när det gäller intresse eller uppmuntran för att ta del av arkeologiska tjänster.

En mindre andel av skolorna uppger att de tidigare deltagit i uppdragsarkeologiska förmedlingstjänster. Endast fyra av de 70 deltagande grundskorna anger vilka uppdragsarkeologiska eller arkeologiska företag de känner till. Dessa hänvisar dock inte till uppdragsarkeologiska aktörer, utan till upplevelsecentrum och museer med pedagogiskt fokus, som inte genomför uppdragsarkeologiska undersökningar.

Denna trend indikerar att uppdragsarkeologiska företags förmedling till grundskolor, och de tjänster de erbjuder, i liten utsträckning når den avsedda målgruppen. Uppsatsens undersökning, i ljuset av tidigare forskning, visar att kontakt och samverkan mellan uppdragsarkeologiska aktörer och grundskolor huvudsakligen sker inom ramen för specifika undersökningar – ofta större projekt, utgrävningar med personal som aktivt arbetar med förmedling, eller projekt där förmedling är ett uttalat krav av länsstyrelsen. Utanför dessa ramar är kontakten, samverkan och informationsspridningen mot grundskolor mycket begränsad.

Frågeställningen V*ilka hinder och utmaningar upplever båda parter i samband med uppdragsarkeologisk förmedling samverkan?* syftar till att identifiera gemensamma och skilda utmaningar. Svaret på frågan var något oväntat. I enkäten till grundskolor ingick svarsalternativet – informering av tjänster riktade till grundskolor är bristande – som blev det mest valda alternativet. Detta pekar på en kommunikationsklyfta mellan aktörerna, en klyfta som 53 procent av skolorna uppfattar som ett hinder och ett utvecklingsområde. Utöver detta är tidsbrist och budgetbrist de mest frekventa nämnda hindren av respektive aktörsgrupp.

I uppsatsen undersöker jag om uppdragsarkeologisk förmedling och samverkan erbjuds till alla grundskolor på ett jämlikt sätt. De uppdragsarkeologiska företagen uppger att de gör sina tjänster tillgängliga för alla grundskolor inom sitt verksamhetsområde och i närheten av undersökningsområden. Majoriteten publicerar dessutom sina tjänster och arkeologisk kunskapsmaterial på sina webbplatser, öppet och tillgängligt för alla skolor som vill ta del av tjänsterna eller kontakta företagen.

Trots detta visar resultaten trenden att majoriteten av grundskolorna, även de med viss kännedom om arkeologiska tjänster, saknar kunskap om uppdragsarkeologiska förmedlingsinsatser. Detta försvårar en tydlig bedömning av frågeställningen *Erbjuds arkeologisk förmedling och samverkan på ett jämlikt sätt till samtliga grundskolor?* då få grundskolor känner till vad som erbjuds, är det svårt att ge ett svar till frågan. De uppdragsarkeologiska aktörer arbetar på olika sätt för att främja jämlik förmedling och samverkan (se fråga 14, 15, 19 och 20 för uppdragsarkeologisk företag).

Resultaten av enkätstudierna visar ingen större skillnad i tillgång och deltagande i tidigare uppdragsarkeologiska tjänster mellan kommunala och fristående grundskolor. Enkätsvaren visar en svag trend att grundskolor i kommungrupp C9 – *landsbyggdkommun med besöksnäring* (i dessa fall kopplad till kulturarv eller arkeologisk forskning) – oftare har kontakt, kännedom eller erfarenhet av arkeologisk förmedling. Däremot framgår det att det inte är arkeologiska bolag som når ut, utan snare museer och upplevelsecentrum. Av de skolor som svarat ”Ja” till att besökt en arkeologisk undersökning är andelen lika stor bland fristående och kommunala grundskolor, 16 procent vardera. Det krävs ytterligare undersökning av skolornas kännedom och faktiska deltagande för att kunna ge ett svar, eftersom det nuvarande underlaget främst pekar ut trender snarare än fastställda mönster.

Arkeologisk forskning och kunskap bidrar med omfattande insikter om det mänskliga tillståndet och människors erfarenheter genom historien. Detta är en av de primära anledningarna till att skolan kan anses vara arkeologins främsta målgrupp vid sidan av exploatörer, länsstyrelser och forskningsgrupper. Som Gabriel Moshenska framhåller behöver utbildningssektorn arkeologin för att kunna vidareförmedla denna kunskap, samtidigt som arkeologin behöver utbildningssektorn för att dess resultat ska bli en integrerad del av samhällets förståelse av det förflutna (2017:44–45, 48–49). Detta är en av de drivande utgångspunkterna till varför arkeologi som ämne kan gynna undervisning av ämnen som historia men även i andra skolämnen, vilket bland annat Dutra Leivas (2020) och Synnestvedt (2008;2024) lyfter vid flera tillfällen.

I denna uppsats har jag presenterat skol- och läroplanen för historieämnet för årskurserna 1–9. Det framgår tydligt att arkeologiskt dokumentation, fynd, metoder, tekniker och teorier kan användas för att fördjupa samt utöka undervisningen av historia ämnet. Men ändringar i läroplanen för att inkludera mer arkeologi, förhistoria och kulturarv kräver tid och arbete och sker sannolikt inte utan omfattande initiativ. Däremot kan mer givande förmedlingsinsatser och etablerad kontakt mellan uppdragsarkeologin och skolsektorn ge elever, skolor och pedagoger värdefulla erfarenheter, kunskap och upplevelser. Denna kunskapsöverföring mellan sektorerna uppfyller inte enbart uppdragsarkeologins mål att sprida arkeologisk kunskap och skolans mål att undervisa i historia och kulturarv med fokus på jämlik utbildning, utan även *Vision för kulturmiljöarbetet till 2030*, som fastslår att kulturarvet tillhör alla och ska vara tillgängligt för alla.

Ett återkommande tema i tidigare forskning är behovet att förtydliga lagar och styrdokument kring det förmedlande arbetets innebörd, omfattning och riktlinjer för genomförande. Dessa dokument har successivt uppdaterats och utvecklats. I denna uppsats förkommer dock ett tillägg som bör införas i Riksantikvarieämbetets vägledningar. I verkställighetsdokumentet *Uppdragsarkeologi: rapportering, förmedling och arkeologiskt dokumentationsmaterial: vägledning för tillämpning av kulturmiljölagen* (RAÄ 2024d) anges att resultaten från en undersökning *kan* göras tillgängliga för personer med funktionsnedsättning. Enkätsvaren från Frölundaskolan Bräcke, en anpassad

grundskola, visar emellertid att material och resurser för elever med intellektuell funktionsnedsättning är bristfälliga. För att dessa skolor ska ha möjlighet att ta del av arkeologisk kunskap och upplevelser inom utbildningen bör detta behov tydligt framgå i styrdokumenten, och resultaten från undersökningar ska ha möjligheten att anpassas och tillgängliggöras för personer med intellektuell funktionsnedsättning och andra funktionsnedsättningar. En sådan anpassning stärker möjligheterna för anpassade grundskolor att ta del av arkeologiska resurser och bidra till att uppdragsarkeologin, länsstyrelserna och Riksantikvarieämbetet uppfyller målen i *Vision för kulturmiljöarbetet till 2030*.

Dutra Leivas skriver: ”Om man vill utveckla uppdragsarkeologins möjligheter att bidra till skolans ändamål, en ökad samverkan mellan uppdragsarkeologi och skolan, behöver både skolan och uppdragsarkeologin få bättre kunskaper om varandras verksamheter och om hur det kan göras.” (2020:120). Hon lyfter metoder som dialog och kontakt inom ramen för arkeologiska undersökningar. Dessa metoder utgör ett steg framåt men innebär främst kortvariga samarbeten som begränsas av undersökningens tid och geografiskt läge, vilket gör att förmedlingen får ett slutdatum och endast når en begränsad målgrupp för de som önskar möjligheten att delta i mer interaktiva förmedlingsinitiativ.

I nuläget finns det ingen fastställd nationell eller regional samverkan mellan uppdragsarkeologiska företag och skolor. Den samverkan som förekommer är ofta kortvarig och platsbunden, vanligen kopplad till specifika arkeologiska undersökningar. Flera av de företag som deltog i enkäten erbjuder dock tjänster som kan genomföras både i anslutning till och oberoende av undersökningar. Den finns potential för kontinuerlig kontakt och långvariga samarbeten med grundskolor i och med intresset som finns.

Om arkeologi ska fungera som ett verktyg för hållbarsamhällsutveckling, eller som en kanal för att förmedla kunskap till en intresserad allmänhet, måste kontakten med de målgrupper som uppdragsarkeologin avser att nå först etableras. Trotts att uppdragsarkeologin publicerar material som är användbar i utbildningssyfte, når de ofta inte skolorna (se Synnestvedt 2008; 2024; Skyllberg 2013; Dutra Leivas 2020; Blidberg 2021).

Det behövs en dialog, som Dutra Leivas (2020) och Synnestvedt (2008) framhåller, samt en plan för långsiktig samverkan med grundskolor för att säkerställa jämlik förmedling. För närvarande finns begränsad tillit mellan grundskolor och uppdragsarkeologiska aktörer, men det finns en grund att bygga vidare på. Båda sektorerna har likande syn på kunskap och lärande, organisatorisk struktur och värderingar. Deras mål, såsom förmedling och utbildning, överlappar och kan förstärkas av regionala och rumsliga dimensioner (se *Multiplexitet och regionalitet* Kolleck 2023:1374–1375).

Brinkerhoffs (2002) och Kollecks (2023) modeller för samarbete och partnerskap visar att långsiktig samverkan mellan grundskolor och uppdragsarkeologiska aktörer berör flera faktorer som kan bidra till ett framgångsrikt partnerskap med ömsesidig nytta. Risken för att en part dominerar eller behöver kompromissa med sin identitet är relativt låg. Samtidigt kan hinder uppstå, som tidsbrist, individuella attityder och geografiska skillnader. Avsaknaden av etablerad tillit innebär att kontinuerlig kommunikation blir avgörande för att bygga en hållbar relation utan att inskränka på respektive aktörs identitet samt tjänster.

Utifrån Wagners (1998) tre dimensioner framgår det att uppdragsarkeologins och grundskolornas uppdrag skiljer sig åt, men att de har ett starkt ömsesidigt beroende genom sina gemensamma mål: utbildning, förmedling och en hållbar utveckling mot ett jämlikt samhälle och förbättrad miljö. En strukturerad samverkan kan ge uppdragsarkeologiska företag möjlighet att samla kunskap om en av sina målgrupper, effektivt förmedla till denna målgrupp och bidra till målen för hållbar samhällsutveckling och framtida kulturmiljöarbete. Samtidigt får skolorna enklare tillgång till arkeologisk kunskap och praktiska resurser för undervisning i bland annat förhistoria, kulturarv och vetenskapliga metoder, vilket kan stärka både det pedagogiska innehållet och elevernas engagemang genom bland annat praktiska och visuella moment i utbildningen.

9. Avslutande diskussion

Synnestvedt, Högberg och Dutra Leivas, för att nämna några, påpekar att verkställighetsföreskrifterna inte tar hänsyn till forskning- och uppdragsarkeologins potential att bidra till grundutbildningen i landet. I dagsläget saknar uppdragsarkeologiska företag ofta ekonomiska medel, tid och personal för att arbeta aktivt och långsiktigt med förmedling och samverkan med grundskolor. Att vid varje undersökning avsätta resurser som tid, budget och personal på att förmedla är inte hanterbart, och ordentliga förmedlingsinsatser ser vi huvudsakligen bara vid storskaliga arkeologiska undersökningar eller vid projekt där resurser och engagemang möjliggör ett mer förmedlande arbete.

Grundskolornas kunskap om vad arkeologi är, och deras inställning till att ta emot förmedling, påverkar hur uppdragsarkeologiska aktörer kan arbeta med samverkan. Om skolorna saknar kännedom om vilka tjänster olika arkeologiska aktörer erbjuder, hur ska de då kunna ta del av dessa?

Förmedlingens roll inom uppdragsarkeologin förtjänar närmare analys. För vissa företag och arkeologer är förmedling en självklar del av arbetet och en naturlig kontaktväg till allmänheten och skolorna. För andra framstår förmedling som en påtvingad uppgift – ett sidoprojekt som tar tid och resurser från kärnverksamheten. Många företag befinner sig sannolikt mellan dessa ytterligheter, och variationer inom organisationer förväntas.

Både tidigare forskning (se bl. a Högberg et al. 2021; Dutra Leivas 2020, Synnestvedt 2008; 2024; Foldøy 2023) och uppdragskareologiska företag (egen enkät) framhåller att en mer förmedlande och samverkande uppdragsarkeologi kräver justeringar i Kulturmiljölagen och i verkställighetsdokumenten. Då förmedling begränsas av att uppdragen inte omfattar eller prioriterar lärande. För att förmedling till landets skolor ska ske jämlikt och konsekvent kärvs tydligare föreskrifter – för både mottagarnas och företagens skull.

Uppdragsarkeologisk förmedling och samverkan med grundskolor möter flera hinder. Historiskt har samverkan ofta skett i samband med museer eller upplevelsecentrum under pågående undersökningar. Denna grund kan utvecklas vidare genom regelbundna skolbesök, tillgängliga läromedel såsom filmer och böcker, digitala resurser och organiserade utflykter.

Vi missar däremot en viktig fråga i diskussionen om uppdragsarkeologins roll i förmedling och samverkan med skolsektorn. Hur stor plats bör förmedling ha inom uppdragsarkeologin? Min egen uppfattning är att den bör ha en aktiv och integrerad roll. Nuvarande regelverk begränsar förmedling

och förmedlingsarbete. För att nå en mer aktiv och jämlik förmedling måste lagstiftning, verkställningsföreskrifter och vägledningar uppdateras för att detta arbete kan utföras. Samtidigt måste vi fråga oss om detta ska vara ett obligatoriskt krav för alla aktörer – även de som saknar intresse för ett mer omfattande förmedlingsarbete, och om det är möjligt att utföra.

Vi behöver en mer aktiv diskussion om framtidens förmedlande arkeologi. Ett första steg kan vara att komplettera juridiska och administrativa förändringar med en arkeodidaktisk ansats där förmedling integreras i utbildningen inom arkeologi och kulturarvsstudier, vilket Dutra Leivas (2020) framhåller. Resultaten från undersökningen visar att vi behöver ompröva vår syn på förmedling och samverkan, liksom vår förståelse och kontakt med de sektorer och målgrupper vi faktiskt vill nå.

Fortsatt forskning

Forskning om publik arkeologi och arkeologisk förmedling har under de senaste decenniet fått mer uppmärksamhet. Samtidigt återstår mycket att undersöka och dokumentera för att arkeologins publika roll ska utvecklas i takt med samhället. Här vill jag presentera två, av flera, forskningsområden jag har funderat över under uppsatsens författande.

Det första forskningsområdet rör arkeologisk litteratur som ger vägledning, praktiska råd och stöd till pedagoger och lärare i hur de kan integrera arkeologisk kunskap i undervisningen. Denna typ av litteratur fungerar som en direkt kanal till skolsektorn och förser lärare med de verktyg och information de behöver för att utveckla och fördjupa undervisningen, främst inom SO-ämnen men även andra ämnesområden. Jonathan Lindström och Sofi Hjort (2008) samt Synnestvedt (2024) erbjuder exempel på hur arkeologi kan förmedlas, samverka och integreras genom vägledningsböcker – ett arbetssätt som bör betraktas som en central del av arkeodidaktiken. Böckerna visar exempelvis var lärare kan hitta relevanta resurser, såsom hembygdsföreningar, Riksantikvarieämbetets tjänster, fornminnesregister och kartor, eller genom kontakt med arkeologisk expertis vid exempelvis närliggande universitet.

Som Almqvist Nilsens (2014) och Foldøy (2023) påpekar behöver dagens skolmaterial uppdateras i linje med aktuell forskning. Vägledningsböcker kan ge skolsektorn ett stöd i att kritiskt granska sitt material och identifiera när innehållet är föråldrat. Min egen erfarenhet visar att det är ovanligt att lärare och pedagoger känner till arkeologiska vägledningsböcker som är riktade mot skolan.

Vidare forskning kan undersöka i vilken utsträckning vägledningslitteratur används, hur tillgänglig den är och om den faktiskt introduceras för lärare. Litteraturen uppmuntrar ofta skolor att bekanta sig med de verktyg, resurser och tjänster som arkeologer – både forskande och uppdragsbaserad – samt kulturverksamheter erbjuder. Synnestvedt (2008) och Lönn (2006) betonar tidigt att arkeologer och antikvarier i stor utsträckning saknar en fungerande dialog med allmänheten och andra intresserade grupper. Forskningsresultat, resurser och tjänster tenderar att stanna inom den publicerade kretsen, och det undersöks sällan om dessa faktiskt når de målgrupper de är avsedda för.

Det andra forskningsområdet rör lagtexter och verkställighetsdokument som upprepade gånger lyfter fram ”allmänheten” och den ”intresserade allmänheten” som målgrupper, men utan att definiera dem. Synnestvedt (2008), Lönn (2006), Högberg (2013; et al. 2022) och Kajda (et al. 2017)

diskuterar en viss frånkoppling mellan arkeologi och samhälle, där arkeologer ofta saknar klarhet kring vilka som faktiskt ingår i denna allmänhet och vad de är intresserade att ta del av.

Kornelia Kajda och kollegor publicera artikeln ”Archaeology, Heritage, and Social Value: Public Perspectives on European Archaeology” (2017), där de undersöker allmänhetens attityder och förväntningar på arkeologi i Nederländerna, England, Polen och Frankrike. Uppsatsens undersökning visar på behovet av fler undersökningar om hur samhällets syn på arkeologi påverkar disciplinens möjligheter att samverka med olika målgrupper, såsom skolor, hembygdsföreningar och nyanlända.

Arkeologins roll i samhället har länge varit föremål för diskussion, där olika argument, metoder och teorier utvecklats (se bla. Archaeological Dialogues 2009; 2013; Högberg et la. 2022). Adrian Oliver skriver: ”*This must take us far beyond defining the ways in which archaeology can contribute to society [...] to acquiring a much better understanding of what society wants from archaeology and from archaeologists.*” (2015:14).

Arkeologins samhällsroll kan inte realiseras om inte allmänheten känner till vad arkeologi innebär och vad den kan erbjuda. Det är därför nödvändigt att ställa frågor som: Vad tycker den breda allmänheten om arkeologi och arkeologisk forskning? Har de kunskap om vad arkeologi innebär och vad arkeologer faktiskt gör idag? Hur kan svensk uppdrags- och forskningsarkeologi på ett effektivt sätt förmedla sitt arbete till en allmänhet vars sammansättning är oklar, och där förväntningar på förmedlingen inte alltid är kända för arkeologerna själva?

10. English summary

Introduction and aim

In her research, *Stadsarkeologi, Förmedling och Skolan Bortom historieämnets Horisont*, Yvonne Dutra Leivas (2020) demonstrates that only a small proportion of Swedish primary schools engage with contract archaeology through guided tours, lectures, or other forms of educational collaborations. Her findings raise questions about why contract archaeological mediation and related services do not reach all primary schools at large. Which primary schools participate in mediation and other services offered by contract archaeological companies? Are there identifiable patterns regarding which primary schools are contacted and cooperated with?

The aim of this thesis is to investigate the provision of Swedish archaeological services to primary schools by contract archaeological organisations and parties and whether there is equal and equitable access to archaeological knowledge. I aim to shed light on how contract archaeological mediation and collaboration, and the school sector are conducted. With a focus on the mediation work of contract archaeological companies and whether there is equal access to archaeological knowledge for primary schools.

The study evaluates whether contract archaeological mediation and collaboration are equally accessible to primary schools by comparing socio-economically advantaged and disadvantaged areas, rural and urban settings, as well as municipal and independent schools. This study is limited to investigating contract archaeological mediation and collaboration within the region of Västra Götaland on the west coast of Sweden.

This thesis examines three main aspects: (1) the delivery of mediation services aimed at schools, (2) the extent to which these services reach schools equitably and consistently, and (3) the challenges and obstacles encountered in the interaction between contact archaeologist and schools, both prior to and during collaboration.

The research queries in this thesis are:

1. What forms of communication and collaboration do contract archaeologists offer primary schools, and how are these services communicated?
2. To what extent are different primary schools aware of these communication services?
3. Does interest in collaboration with archaeologists come from the school level or from individual staff members?
4. What obstacles and challenges do both parties experience in connection with contract archaeology mediation and collaboration?
5. Are archaeological mediation and collaboration offered equally to all primary schools?

This study employs a qualitative and semi-quantitative questionnaire survey distributed to 707 primary schools (independent and municipal) and all contract archaeological companies operating in the region. The theoretical framework guiding the study is cross-sector alliance theory, emphasising a focus on collaboration with schools and sustainability. Survey responses underwent a non-responsive analysis to determine response rates, followed by a content analysis to interpret the data. Additionally, the findings were analysed in relation to relevant laws, legal and guidance

documents, theoretical perspectives, as well as the geographical location and socio-economic classification of the participating primary schools.

Results and conclusions

The results indicate that several contract archaeology companies provided a variety of mediation services to all primary schools within their operational area and in the vicinity of archaeological excavations. These include guided tours during excavations, school visits, excursions to local prehistoric and other cultural sites, and other forms of collaboration. The companies' operational policies and survey responses suggest that they aim to deliver these services on an equal basis. However, the survey also reveals a trend that only a minority of participating schools have engaged with archaeological mediation services, and even fewer are aware that such services exist. Although awareness among primary schools appears limited, interest in these services is not negligible: among the seventy participating schools only eight reported having no interest. Interest is primarily expressed by individual staff members rather than at the institutional level, with 65 percent indicating personal engagement.

Challenges are to be expected in communication and collaboration across sectors. While a lack of time and budget emerged as common obstacles for both contract archaeology companies and primary schools, the school questionnaire included the additional option of "insufficient information about services targeting schools". This was the most frequent response among schools, selected by 53 percent (37 out of 70 schools). This suggests a communication gap between contact archaeology companies and primary schools.

Although the companies demonstrate policies and practices designed to ensure equal and equitable access to archaeological knowledge and services, the limited data do not fully support the conclusion that such access is achieved in practice. This raises a critical question: can contract archaeology companies be said to provide equal access when only a small fraction of the intended audience is aware of the services? Further research into awareness and participation is required to answer this question, as the available data are both limited and somewhat contradictory.

The findings highlight and important issue in the debate on the role of contract archaeology in communication and collaboration with the school sector and beyond. How much emphasis should communication and mediation have within contract archaeology? Current regulations limit communication. In order to achieve more active and equal communication, legislation, enforcement regulations and guidelines must be updated to enable this work to be carried out. At the same time, we must ask whether mediation should be a mandatory requirement for all actors – even those who have no interest in more extensive communication work – and whether it is possible to implement.

A more active discussion is needed on the future of communicative contract archaeology. Fostering collaboration between contract archaeology and the school sector requires not only legislative changes but also the integration of communication skills into archaeology and heritage studies curricula, as argued by Dutra Leivas (2020). The results point to the need to rethink our approach to communication and collaboration, as well as our understanding of, and engagement with, the sectors and audiences' archaeologists seek to reach.

11. Referenser

Litteraturlista

"Is archaeology useful? An archaeological dialogue," (2009). *Archaeological Dialogues*. Cambridge University Press, Vol. 16:2, pp:129–130.

"Participate or perish. Why archaeology must gain confidence" (2013). *Archaeological Dialogues*. Cambridge University Press, Vol. 20:1, pp:29–35.

Almqvist Nielsen, Lena (2014). *Förhistorien som kulturellt minne: historiekulturell förändring i svenska läroböcker 1903–2010*. Licentiatavhandling, Umeå universitet. (History and Education).

Angelin Holmén, Emma (2013). Grävande barn och en röd buss. Malmlöf, M. (red) *Förmedlingens möjligheter- Några framtidsperspektiv på uppdragsarkeologi*, Rapport 2013:5. Länsstyrelsen i Stockholm. s. 10–22.

Antelid, Andreas & Synnestvedt, Anita (2016). Whose history? - Why Archaeology Matters. *Heritage, Democracy and the Public - Nordic approaches to managing heritage in the service of society*. Guttormsen, Torgrim och Swensen, Grete (Red.), Storbritannien: Ashgate.

Arnberg, Anna & Gruber, Göran (2014). Participate in a broader sense? Thoughts on Swedish Contract Archaeology and Approaches to the Public in the Light of the Excavations in 153 Motala 1999–2013. *Current Swedish archaeology*. Vol. 22, sid.157–182. Stockholm: The Swedish archaeological society.

Arya, B, & Salk, J. E. (2006). Cross-sector alliance learning and effectiveness of voluntary codes of corporate social responsibility. *Business Ethics Quarterly*, 16(2), pp: 211–234.

Ashman, Darcy (2001). Civil society collaboration with business: Bringing empowerment back in. *World Development*, 29(7): 1097–1113.

Austin, James (2000). *The collaboration challenge: How nonprofits and businesses succeed through strategic alliances*., John Wiley & Sons.

Austin, James & Seitanidi, May (2012). Collaborative value creation: A review of partnering between nonprofits and businesses: Part 1. Value creation spectrum and collaboration stages. *Nonprofit and Voluntary Sector Quarterly.*

Austin, James, Stevenson, Howard, & Wei-Skillern, Jane (2006). Social and commercial entrepreneurship: same, different, or both?. *Entrepreneurship theory and practice*, 30(1): 1–22.

Ball, Stephen (2007). *Education PLC: Understanding private sector participation in public sector education.* New York, NY: Routledge.

Ball, Stephen (2009). Privatising education, privatising education policy, privatising educational research: Network governance and the "competition state.". *Journal of Education Policy*, 24, 83–99.

Balić, Ivan, Billström, Linda, Romedahl, Helén, Alering, Åsa, Brorsson, Torbjörn, Heimdahl, Jens, Magnell, Ola, Ring, Cecilia & Dutra Leivas, Ivonne (2015). *Växjö 10:14 och Domkyrkan 1. Kronoberg län, Småland, Växjö kommun, Växjö 170:1. Arkeologiska uppdragsverksamheten, rapport 2015:34*. Statens historiska museer, arkeologiska uppdragsverksamheten.

Baudou, Evert (2004). *Den nordiska arkeologin - historia och tolkningar*. Stockholm: Kungl. Vitterhets historie och antikvitets akademien.

Bergström, Göran & Boréus, Kristina (red.), (2005). *Textens mening och makt: metodbok i samhällsvetenskaplig text- och diskursanalys*, 2., [omarb.] uppl., Studentlitteratur, Lund.

Binford, Lewis R. (1981). Bones: Ancient Men and Modern Myths. *American Antiquity*, Vol. 48, 416–419.

Bjørndal, Cato R.P. (2005). *Det värderande ögat*. Stockholm: Liber AB.

Blidberg, Martina (2021). *Metoder för inlärning av svensk förhistoria: en undersökning av vilka metoder som används vid inlärning av förhistoria på grundskolan*. Arkeologiskt självständigt arbete på fördjupningsnivå, 15 hp. Göteborg: Göteborgs universitet.

Brinkerhoff, Jennifer. (2002). Government–nonprofit partnership: A defining framework. *Public Administration and Development*, vol. 22(1), 19–30.

Brinkerhoff, Jennifer. (2003). Donor-funded government–NGO partnership for public service improvement: Cases from India and Pakistan. *Voluntas: International Journal of Voluntary and Nonprofit Organizations*, vol. 14, 105–122.

Bryman, Alan & Bell, Ella (2017). *Företagsekonomiska forskningsmetoder* (3:e uppl.). Liber.

Carlie, Anne & Olsson, Jesper (2005). *Arkeologi i skolan: Ett utvecklingsprojekt inför 2000-talet*. Riksantikvarieämbetet.

Chhuon, Vichet, Gilkey, Elizabeth, Gonzalez, Margarita, Daly, Alan & Chrispeels, Janet (2008). The little district that could: The process of building district-school trust. *Educational Administration Quarterly* 44(2): 227–281.

Conforti, María Eugenia & Legaria, Juan Ignacio (2022). Perceptions of public communication on archaeology and heritage. The case of the scientists of Atapuerca (Spain). *Journal of Science Communication*, Vol. 21(07):A05.

Davies, Brent & Hentschke, Guilbert (2006). *Public–private partnerships in education: Their nature and contribution to educational provision and improvement*. Nottingham, England: National College for School Leadership.

Di Domenico, MariaLaura, Tracey, Paul & Haugh, Helen (2009). The dialectic of social exchange: Theorizing corporate—social enterprise collaboration. *Organization studies*, 30(8): 887–907.

Doh, Jonathan, Tashman, Peter & Benischke, Mirko (2019). Adapting to grand environmental challenges through collective entrepreneurship. *Academy of Management Perspectives*, 33, 450–468.

Dutra Leivas, Ivonne. (2020). Stadsarkeologi, Förmedling och Skolan: Bortom historieämnets horisont. Licentiate avhandling, Kalmar: Linnéuniversitetet, 2020. Växjö.

Elfström, Birgitta & Lagerlöf, Agneta (2005). *Uppdragsarkeologin – en samhällsangelägenhet, Arkeologi – splittring eller mångfald*, Stockholm, Riksantikvarieämbetet.

Eyal, Ori & Yarm, Marissa (2018). Schools in Cross-Sector Alliances: What Do Schools Seek in Partnerships? *Educational Administration Quarterly*, 54(1), 648–688.

Freudenreich, Birte, Lüdeke-Freund, Florian & Schaltegger, Stefan (2020). A stakeholder theory perspective on business models: Value creation for sustainability. *Journal of Business Ethics*, 166, 3–18.

Foldøy, Isabella (2023). *Fremstillinger av steinalderens jeger-sankere i lærebøker : Arkeologisk kunnskapsproduksjon i skolen.*, PhD thesis UiS, no. 703. Stavanger: University of Stavanger.

Hodder, Ian (2012). *Entangled: An Archaeology of the Relationships between Humans and Things* (1:a uppl.). John Wiley & Sons.

Hendrick, Jenna (2024). Public Outreach and Archaeology. *Guide to Archaeology*, Welker, Eden (red.). Pressbooks.

Hess, Frederick (2005). *With the best of intentions: How philanthropy is reshaping K-12 education*. Cambridge, MA: Harvard Education Press.

Hess, David, Rogovsky, Nikolai & Dunfee, Thomas (2002). The next wave of corporate community involvement: Corporate social initiatives. *California Management Review*, 44(2): 110–125.

Högberg, Anders (2008). ”Community Archaeology” en samskapandets arkeologi. I: Burström, M. (red), *Arkeologi i förorten, berättelser från norra Botkyrka*. Södertörns högskola.

Högberg, Anders, Nilsson, Björn & Skoglund, Peter (red.) (2009). *Gården i landskapet: tre bebyggelsearkeologiska studier*. Malmö: Arkeologienheten, Malmö museer.

Högberg, Anders (2013). Kommunikation, uppdragsarkeologi och kravspecifikationer. Förmedlingens möjligheter. Red. Malmlöf, M. *Några framtidsperspektiv på uppdragsarkeologi*. Länsstyrelsen Stockholms län. Rapport 2013:5, 49–68. Stockholm: Länsstyrelsen Stockholm.

Högberg, Anders, Alfsdotter, Clara, Dutra Leivas, Ivonne, Eboskog, Mikael, Engström, Elin, Holtorf, Cornelius, ... Söderström, Ulrika (2021). Uppdragsarkeologiska möjligheter: Nya sätt att tänka om en samtidsverksamhet i en framtidsbransch. *In Situ Archaeologica*, Vol. 15, pp:5–30.

Isendahl, Christian & Stump, Daryl (red.) (2019). *The Oxford Handbook of Historical Ecology and Applied Archaeology*. Oxford University Press.

Isgren, Ellinor & Longo, Stefano B. (2024). Social sustainability: More confusion than clarity. *Journal of Environmental Studies andSciences*, Vol. 14(4), 820–825.

Jansen, Harrie (2010). The Logic of Qualitative Survey Research and its Position in the Field of Social Research Methods. *Forum Qualitative Sozialforschung*. Vol. 11(2).

Jennbert, Kristina (1995). Arkeologi och förmedling: en introduktion till arkeologidagarna i Lund. *Arkeologi och förmedling: rapport från arkeologidagarna 18–19 januari 1994*. Red. Andersson, E., Dahlgren, M. & Jennbert, K. Lund: University of Lund, Institute of archaeology.

Kajda, Kornelia, Marz, Amala, Wright, Holly, Richards, Julian, Marciniak, Arkadiusz, Salas Rossenbach, Kai, Pawleta, Michal, Dries, Monique H., Boom, Krijn, Guermandi, Maria Pia, Criado-Boado Felipe, Barreiro, David, Synnestvedt, Anita, Kotsakis, Konstantinos, Kasvikis, Kostantinos, Theodoroudi, Eleftheria, Lüth, Friedrich, Issa, Mayssoun & Frase, Isabelle (2017). Archaeology, Heritage, and Social Value: Public Perspectives on European Archaeology. *European Journal of Archaeology*. Vol. 21:1, pp: 96–117.

Karlén, Fredrik (2023). *Gemenskap genom kulturarvet: En explorativ studie kring förmedlandet av arkeologi till allmänheten*. Arkeologiskt självständigt arbete på masternivå, 30 HP. Institutionen för historiska studier, Göteborgs universitet.

Karlsson, Catarina (2004). *Arkeologi- och kommunikationsprojektet i Södra Råda 2003*. Riksantikvarieämbetet UV Bergslagen, Rapport 2004:5.

Kolleck, Nina (2016). Uncovering influence through social network analysis: The role of schools in education for sustainable development. *Journal of Education Policy*, 31, 308–329.

Kolleck, Nina (2023). Trust in cross-sector alliances: Towards a theory of relational trust in multi-professional education networks. *Educational Management Administration & Leadership*. Vol. 51 (6), 1362–1382.

Kvale, Steinar (1997). *Den kvalitativa forskningsintervjun*. Studentlitteratur. Lund.

Kvale, Steinar & Brinkmann, Svend (2009). *Den kvalitativa forskningsintervjun*. Lund: Studentlitteratur AB. Andra upplagan.

Lantz, Annika (2007). *Intervjumetodik*. Lund: Studentlitteratur.

Lave, Jean & Wenger, Etienne (1991). *Situated Learning: Legitimate Peripheral Participation*. New York: Cambridge University Press.

Le Ber, Marlene & Branzei, Oana (2010). (Re)Forming strategic cross-sector partnerships: Relational processes of social innovation. *Business Society*, 49, 140–172.

Lewis, Krista (2018). Finding Archaeology in 2017: What Is Archaeology and Why Are We Doing It? Why Should We Be Doing It?. *American Anthropologist*, Vol. 120:2, 291–304.

Ljungberg, Anders (red.) (1983). *Populär arkeologi. Årgång 1 1983/4*. Lund.

Ljungberg, Anders (red.) (1986). *Populär arkeologi. Årgång 4 1986/3*. Lund.

Lönn, Marianne (2006). *Uppdragsarkeologi och forskning: tankar från ett västsvenskt perspektiv*. Institutionen för arkeologi, Göteborgs universitet.

Magnusson Staaf, Björn (2010). *Staden vid kusten: arkeologiska berättelser i Citytunnelns spår*. Malmö: Malmö museer.

Matsuda, Akira & Okamura, Katsuyuki (red.) (2011). Introduction: New perspectives in global public archaeology. *New perspectives in global public archaeology*. New York: Springer.

McLaughlin, Thomas (2006). *Nonprofit Strategic Positioning: Decide Where to Be, Plan What to Do.,* John Wiley & Sons.

Moore, Mark (2000). Managing for value: Organizational strategy in for-profit, nonprofit, and governmental organizations. *Nonprofit and Voluntary Sector Quarterly*, 29, 183–204.

Moshenska, Gabriel (red.) (2017). *Key Concepts in Public Archaeology*. London:UCL Press.

Mukherjee, Neela (1995). *Participatory Rural Appraisal and Questionnaire Survey: Comparative Field Experience and Methodological Innovations*. Concept Publishing Company, New Delhi.

Murphy, Matthew & Arenas, Daniel (2010). Through indigenous lenses: Cross-sector collaborations with fringe stakeholders. *Journal of Business Ethics*, 94(1): 103–121.

Nilsson Dahlström, Åsa (2025). Challenges and opportunities for social sustainability in education: a scoping review. *Cogent Social Sciences*, Vol. 11(1).

Olivier, Adrian (2015). Challenging Attitudes—Delivering Public Benefit. *When Valletta meets Faro.The Reality of European Archaeology in the21st Century*. P.Florjanowicz, (red).. Proceedings of the Internati-onal Conference Lisbon, Portugal, 19-21 March 2015 (EAC Occasional Paper 11). Namur: Europae Archaeologia Consilium, pp: 13–23.

Patel, Runa & Davidson, Bo (2003). *Forskningsmetodikens grunder*. Lund: Studentlitteratur.

Patrinos, Harry, Barrera-Osorio, Felipe & Guáqueta, Juliana (2009). *The role and impact of public private partnerships in education.* Washington, DC: World Bank.

Pedersen, Esben Rahbek, Lüdeke-Freund, Florian, Henriques, Irene & Seitanidi, May (2021). Toward Collaborative Cross-Sector Business Models for Sustainability. *Business & Society*, Vol. 60(5) 1039–1058.

Persson, Maria (2014). *Minnen från vår samtid Arkeologi, materialitet och samtidshistoria*. Gotarc Serie B. Gothenburg Archaeological Theses 62. Göteborg: Diss., Institutionen för historiska studier. Göteborgs Universitet.

Persson, Thomas & Richardt, Folke (2004). *Citytunnelprojektet. Grävande förmedling - en arkeologi för alla. Rapport över pedagogisk verksamhet*. Rapport nr: 47. Malmö Kulturmiljö.

Prashant, Kale & Harbir, Singh (2009). Managing strategic alliances: what do we know now, and where do we go from here? *The Academy of Management Perspectives*, 23(3): 45–62.

Reed, Ananya mukherjee & Reed, Darryl (2009). Partnerships for development: Four models of business involvement. *Journal of Business Ethics*, 90(1): 3–37.

Richardson, Lorna-Jane & Almansa-Sánchez, Jamie (2015). Do you even know what public archaeology is? Trends, theory, practice, ethics. *World Archaeology*, Vol. *47*(2), 194–211.

Ryen, Anne (2004). *Den kvalitativa intervjun*. Malmö: Liber.

Schaltegger, Stefan, Hörisch, Jacob & Freeman, R. Edward (2019). Business cases for sustainability: A stakeholder theory perspective. *Organization & Environment*, 32(3), 191–212.

Selsky, John & Parker, Barbara (2005). Cross-sector partnerships to address social issues: Challenges to theory and practice. *Journal of Management*, 31(6): 849–873.

Svanberg, Fredrik & Wahlgren, Katty (2007). *Publik arkeologi*. Nordic Academic Press. Lund.

Söderström, Ulrika (2018). *Contract Archaeology and Sustainable Development: Between Policy and Practice*. Lnu Licentiate No. 19:2018. GRASCA. Växjö: Linnaeus University Press.

Townsend, Andrew (2015). Leading school networks. *Educational Management Administration & Leadership,* 43(5): 719–737.

Trigger, Bruce G. (1993). *Arkeologins idéhistoria*. Brutus Östlings Bokförlag Symposion.

Trotzig, Gustaf (1993). Forskaren och skolboken – en arkeologisk fallstudie. *Spov*, Vol.20, 13–25.

Trost, Jan (2001). *Enkätboken*. Lund: Studentlitteratur.

Trost, Jan (2005). *Kvalitativa intervjuer*. Lund: Studentlitteratur.

Vangrieken, Katrien, Dochy, Filip, Raes, Elisabeth & Kyndt, Eva (2015). Teacher collaboration: A systematic review. *Educational Research Review*, 15: 17–40.

Verger, Antoni (2012). Framing and selling global education policy: The promotion of public–private partnerships for education in low-income contexts. *Journal of Education Policy*, 27, 109–130.

Wenger, Etienne (1998). *Communities of Practice: Learning, Meaning, and Identity*. Cambridge University Press.

Williamson, Ben (2016). Silicon startup schools: Technocracy, algorithmic imaginaries and venture philanthropy in corporate education reform. *Critical Studies in Education*, 59(2), 1–19.

Yaziji, Michael & Doh, Jonathan (2009). *NGOs and corporations: Conflict and collaboration*., Cambridge University Press.

Yemini, Miri (2017). Conceptualizing the role of nonprofit intermediaries in pursuing entrepreneurship within schools in Israel. *Educational Management Administration & Leadership*, 39, 434–454.

Yemini, Miri & Sagie, Netta (2015). School–nongovernmental organization engagement as an entrepreneurial venture: A case study of Sunlight's engagement with Israeli Schools. *Educational Administration Quarterly,* 51, 543–571.

Yemini, Miri, Cegla, Ariel & Sagie, Netta (2018). A comparative case-study of schoolLEA-NGO interactions across different socio-economic strata in Israel. *Journal of Education Policy*, 33, 243–261.

Lagar och regelverk

KML 1988:950. *2 kap. Fornminnen*. https://www.riksdagen.se/sv/dokument-och-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/kulturmiljolag-1988950_sfs-1988-950/#K2.

KRFS 2017:1. *Riksantikvarieämbetets föreskrifter och allmänna råd om uppdragsarkeologi*. https://www.kulturradet.se/globalassets/start/om-oss/sa-arbetar-kulturradet/sa-styrs-vi/forfattningssamling/forfattningssamling-dokument/forfattningssamling/riksantikvarieambetet/krfs-2017-1-riksantikvarieambetets-foreskrifter-uppdragsarkeologi_tg.pdf.

Regeringens proposition 2012/13:96. *Kulturmiljöns mångfald*. https://www.regeringen.se/contentassets/000712cd24cd4b2aa28995d4139efd31/kulturmiljons-mangfald-prop.-20121396.

SFS 2010:800. *Kap 1. Inledande bestämmelser*. https://www.riksdagen.se/sv/dokument-och-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/skollag-2010800_sfs-2010-800/#K1.

Publikationer från myndigheter och organisationer

FN (2015). *Att förändra vår värld: Agenda 2030 för hållbar utveckling*. Resolution antagen av generalförsamlingen den 25 september 2015, 42809, 1–13.

Riksantikvarieämbetet (2017). *Vision för kulturmiljöarbetet till 2030: Redovisning av regeringsuppdrag om ett offensivt och angeläget kulturmiljöarbete*. Riksantikvarieämbetets rapport. Riksantikvarieämbetet.

Riksantikvarieämbetet (2022). *Uppdragsarkeologi – nuläge och utvecklingsbehov*. Visby: Riksantikvarieämbetet.

Riksantikvarieämbetet (2024a). *Uppdragsarkeologi: det uppdragsarkeologiska systemet: vägledning för tillämpning av kulturmiljölagen*. Visby: Riksantikvarieämbetet.

Riksantikvarieämbetet (2024b). *Uppdragsarkeologi: förfrågningsunderlag och undersökningsplan: vägledning för tillämpning av kulturmiljölagen*. Visby: Riksantikvarieämbetet.

Riksantikvarieämbetet (2024c). *Uppdragsarkeologi: kostnader och kostnadsansvar: vägledning för tillämpning av kulturmiljölagen*. Visby: Riksantikvarieämbetet.

Riksantikvarieämbetet (2024d). *Uppdragsarkeologi: rapportering, förmedling och arkeologiskt dokumentationsmaterial: vägledning för tillämpning av kulturmiljölagen*. Visby: Riksantikvarieämbetet.

Riksantikvarieämbetet (2024e). *Nationell strategi för digitalt kulturarv*. Riksantikvarieämbetet.

Skolverket (2022). *Kommentarmaterial till kursplanen i historia – grundskolan*. Stockholm: Skolverket.

Skolverket (2024). *Läroplan för grundskolan, förskoleklassen och fritidshemmet – Lgr22*. Andra upplagan.

Sveriges Kommuner och Regioner (2022). *Kommungruppsindelning 2023*.

UNESCO (2017). *Education for sustainable development goals: Learning objectives*.

Vetenskapsrådet (2024). *God forskningssed*. Stockholm: Vetenskapsrådet.

Webbsidor

Davidson, Jacqueline (2024, 16 febuari). *How cross-sector partnerships can foster meaningful innovation*. Hämtad 02-08-2025. https://www.eu-startups.com/2024/02/how-cross-sector-partnerships-can-foster-meaningful-innovation/.

Riksantikvarieämbetet (u.å). *Att arbeta med skolan*. Hämtad 22-04-2025. https://www.raa.se/museer/publikt-arbete/att-arbeta-med-skolan/.

Segregationsbarometern (2025, 4 juni). *Västra Götalands län*. Hämtad 15-07-2025. Boverket. https://segregationsbarometern.boverket.se/lan/vastra-gotalands-lan/.

SUBo (2024). *Våra medlemmar*. Hämtad 20-04-2025. https://uppdragsarkeologi.se/.

12. Bilagor

Bilaga 1

Bilaga 1 är uppdragsarkeologiska företagens svar på enkätfråga 5 till 23. De första fyra frågorna med registervariabler, det vill säga namn och roll o.s.v. listas inte med i denna bilaga.

Företagets namn	Kulturlandskapet (Rio Kulturlandskapet ekonomisk förening)	Picea kulturarv	Stiftelsen Bohusläns museum
5. Tycker du att länsstyrelsens förfrågningsunderlag anger tydliga krav på utförandet av förmedlingsarbetet?	Nej	Nej	Ja
6. Utveckla/motivera gärna ditt svar till fråga 5:	När det gäller utredningar och förundersökningar är ju inte allmänheten mottagare; det räknas den endast som när det gäller undersökningar. Anvisningarna i FFU är då oftast mkt allmänna, med ngn typ av mallformulering i stil med "Syftet är att skapa kunskap med relevans för ..... och intresserad allmänhet."	I större jobb är det tydligare, men vi utför mindre jobb och där nämns sällan förmedling.	
7. Har ni en etablerad process, strategi eller handlingsplan för att uppfylla Länsstyrelsens förmedlingskrav?	Nej	Nej	Ja
8. Utveckla/motivera gärna ditt svar till fråga 7:	Insatserna utformas från fall till fall, med hänsyn till årstid, plats (är det möjligt eller lämpligt med visning på plats, tex), förväntade resultat. Insatserna kan bestå tex av guidade visningar, film, utställning, föredrag.	Iom att vi utför mindre uppdrag ingår sällan förmedling.	

9. Vilka av följande förmedlingstjänster erbjuder ert företag till grundskolor?	Guidad tur vid arkeologisk undersökning i fält; Kultur- och fornlämningsvandringar; Besök till skola	Kultur- och fornlämningsvandringar; Föredrag och seminarier; Kurser; Amatörarkeologi; Skolprojekt; Besök till skola; Utställningar om arkeologi och/eller lämningar; Guidad tur vid arkeologisk undersökning i fält	Guidad tur vid arkeologisk undersökning i fält; Föredrag och seminarier; Kultur- och fornlämningsvandringar; Publicering av populärvetenskapliga texter; Publicering av skolmaterial; Utställningar om arkeologi och/eller lämningar; Skolprojekt; Besök till skola; **Förmedlingstjänster erbjuds av företagets museiverksamhet**
10. Skriv gärna om du har en kommentar eller vill förtydliga val av alternativ i fråga 9:	Angivna svar ovan är sådant vi faktiskt gjort. Vi kan erbjuda fler av det i listan om vi blev tillfrågade, men vi har ingen upparbetad kontakt med ngn av skolorna i närheten för tillfället.	Pedagogik och arkeologisk förmedling är ett av våra verksamhetsben och vi arbetar aktivt med detta utanför våra länsstyrelseuppdrag.	
11. Hur informerar ni grundskolor om de förmedlingstjänster företaget erbjuder?	Ingen reklam eller informationsutdelning	På företagets hemsida; Genom sociala medier; Genom informationsutskick till skolor (E-post, broschyr eller liknande); "Annat": Finns med i Kulturkatalogen Västra Götaland	Ingen reklam eller informationsutdelning
12. Hur ofta vid arkeologiska undersökningar kontaktar företaget grundskolor i undersökningens närområde, oavsett förmedlingskrav från Länsstyrelsen?	Ibland	Aldrig	Varje gång

13. Utveckla/motivera gärna ditt svar på fråga 12:	Om undersökningen äger rum i anslutning till ett samhälle, så att eleverna lätt kan ta sig till platsen, och om undersökningen äger rum under tid på året när det är skolgång, och om platsen i övrigt lämpar sig för besökare, så kontaktar vi alltid en skola.		
14. Har företaget en handlingsplan för att nå ut till skolor inom företagets verksamhets område?	Nej	Ja	Nej
15. Om ja, beskriv gärna er handlingsplan i korthet:		Vi finns i kulturkatalogen, söker pengar till egna projekt samt kontaktar skolor via utskick med jämna mellanrum.	
16. Vilka grundskolor får information om ert företags förmedlingstjänster?	Grundskolor i närområdet av arkeologiska undersökningar	Grundskolor i företagets verksamhetsområde	Grundskolor i närområdet av arkeologiska undersökningar
17. Utveckla/motivera gärna ditt svar på fråga 16:	Avseende de fall som togs upp under punkt 12 och 13. Men vi gör ingen generell och allmän info.		
18. Om du svarat "Utvalda grundskolor" i fråga 16, beskriv gärna kort era urvals kriterier:			
19. Anser du att ert företag informerar och samverkar med grundskolor på ett jämlikt sätt?	Ja	Ja	Ja

20. Utveckla/motivera gärna ditt svar på fråga 19:	Jag vet inte vad som avses med frågan? Vi har inga upparbetade kontakter med några skolor alls, och vi skickar inte ut ngn allmän info om vad vi teoretiskt sett kan erbjuda. Om en skola ligger i närheten av en lämplig undersökning (enl kriterierna ovan) tar vi kontakt. OM vi - för att leka med tanken - skulle behöva välja mellan två skolor där den ena finns i välbeställt område och den andra i ett utsatt, skulle vi med största sannolikhet börja med att kontakta den senare.	Vi har ett pågående arbete för att öka vår inkludering i de pedagogiska projekten i form av utbildningar kring förmedling mot olika fysiska eller neuropsykiatriska funktionshinder. Vi kontaktar samtliga skolor i områden, och har inga urval. Vi arbetar med mottot "Allas historia" och arbetar med involvering av olika samhällsgrupper, t ex med utländsk härkomst. Vi har idag inget pågående grundskoleprojekt, men arbetar just nu med ett arkeologiprojekt för kvinnor som går på SFI.	
21. Finns det några utmaningar som hindrar företaget att nå ut till grundskolor i den utsträckning ni skulle vilja?	Ja	Ja	Ja
22. Om ja på fråga 21, vilka?	Se nedan	Budgetbrist; Svårt att få ut information till intresserade målgrupper	Budgetbrist; Personalbrist; Tidsbrist
23. Utveckla/motivera gärna ditt svar på fråga 21:	Jag skulle vilja ange Tidsbrist, Budgetbrist och Personalbrist.	Skolorna saknar budget för att ta in kulturaktörer och många befintliga medel är öronmärkta för skapande kultur som konst och kan inte användas av skolorna för att finansiera kulturhistoriska projekt.	

Företagets namn	Statens Historiska museum, Arkeologerna	Göteborgs stadsmuseum	Lödöse museum, Kulturförvaltningen (VGR)
5. Tycker du att länsstyrelsens förfrågningsunderlag anger tydliga krav på utförandet av förmedlingsarbetet?	Ja	Ja	Ja

6. Utveckla/motivera gärna ditt svar till fråga 5:	I varje förfrågningsunderlag på arkeologiska undersökningar ingår krav förmedlingsinsatser och oftast nämns ex. som till intresserad allmänhet, skola, kommun osv.	FFU:erna brukar vanligtvis vara relativt tydliga med detta, däremot saknas ofta krav på vidare förmedling till andra än lst och exploatören.	Det beror på handläggare men vi utför främst utredningar och förundersökningar där Länsstyrelsen och exploatören är de främsta målgrupperna.
7. Har ni en etablerad process, strategi eller handlingsplan för att uppfylla Länsstyrelsens förmedlingskrav?	Ja	Ja	Ja
8. Utveckla/motivera gärna ditt svar till fråga 7:	Beroende på uppdragets form så har vi en uppsättning förmedlingsinriktningar. Sker undersökningen inom en stängd arbetsplats så sker den utåtriktade förmedlingen oftast på våra webbkanaler, i populära tryckta texter och föredrag eller utställningar på museum, bibliotek, skolor och universitet osv. Kan undersökningen besökas av allmänhet så organiseras visningar i fält också.	GSM använder vanligtvis våra egna pedagoger vid publik förmedling etc. Vid förmedling via t.ex. populärvetenskapliga artiklar så finns mallar och exempel för detta.	Vi gör det från fall till fall men vi har en väl underbyggd strategi för förmedling. Den absoluta majoriteten av våra uppdrag har dock inte allmänhet eller akademin som målgrupper (utredningar och förundersökningar). Därför sker det från fall till fall i de få lägen vi har slutundersökningar
8. Vilka av följande förmedlingstjänster erbjuder ert företag till grundskolor?	Föredrag och seminarier; Publicering av skolmaterial; Guidad tur vid arkeologisk undersökning i fält; Utställningar om arkeologi och/eller lämningar; Besök till skola; Publicering av populärvetenskapliga texter; Skolprojekt	Guidad tur vid arkeologisk undersökning i fält; Kultur- och fornlämningsvandringar; Föredrag och seminarier; Publicering av populärvetenskapliga texter; Utställningar om arkeologi och/eller lämningar; **Förmedlingstjänster erbjuds av företagets museiverksamhet**	**Förmedlingstjänster erbjuds av företagets museiverksamhet**; Besök till skola; Skolprojekt; Utställningar om arkeologi och/eller lämningar; Publicering av populärvetenskapliga texter; "Annat": Museilektioner

10. Skriv gärna om du har en kommentar eller vill förtydliga val av alternativ i fråga 9:			Vår publika verksamhet riktad mot skolor är väl utvecklad och utgör en stor del av vår pedagogiska verksamhet. Den berör dock främst medeltid (vårt profilområde), äldre grävningar inom Lödöses stadslager och i undantagsfall samtida forskningsprojekt/grävningar. Uppdragsverksamehten tar väldigt liten plats i denna verksamhet, främst pga att vi knappt utför undersökningar med allmänhet eller vetenskapen som målgrupper.
11. Hur informerar ni grundskolor om de förmedlingstjänster företaget erbjuder?	På företagets hemsida; Genom informationsutskick till skolor (E-post, broschyr eller liknande); Genom traditionell media (tidning, TV och radio)	På företagets hemsida; Genom sociala medier	På företagets hemsida; Genom informationsutskick till skolor (E-post, broschyr eller liknande)
12. Hur ofta vid arkeologiska undersökningar kontaktar företaget grundskolor i undersökningens närområde, oavsett förmedlingskrav från Länsstyrelsen?	Ibland	Sällan	Endast vid krav
13. Utveckla/motivera gärna ditt svar på fråga 12:	Det beror främst på undersökningens omfattning, läge och ofta på undersökningens pedagogiska förutsättningar.	Ganska få av våra undersökningar i t.ex. Göteborgs innerstad lämpar sig för förmedling och sker ofta inom områden med säkerhetsrestriktioner från byggherren.	Uppdragsverksamehten tar väldigt liten plats i den publika verksamheten, främst pga att vi nästan inte utför undersökningar med allmänhet eller vetenskapen som målgrupper.
14. Har företaget en handlingsplan för att nå ut till skolor inom företagets verksamhets område?	Nej	Ja	Ja

15. Om ja, beskriv gärna er handlingsplan i korthet:		Museets enhet Publika möten har detta som sin främsta verksamhet och har handlingsplan utifrån detta. Den uppdragsarkeologiska verksamheten saknar dock sådan handlingsplan och där behandlas förmedling mer från fall till fall.	Det är en integral del av verksamhetens pedagogiska/publika verksamhet och ingår i vårt uppdrag som museum. Planering för verksamheten och upprättande av årshjul sker varje höst. Uppföljning av årets aktiviteter sker tertialt.
16. Vilka grundskolor får information om ert företags förmedlingstjänster?	Grundskolor i närområdet av arkeologiska undersökningar; Grundskolor som uttryckt att de vill bli informerade	Grundskolor i företagets verksamhetsområde	Grundskolor i företagets verksamhetsområde
17. Utveckla/motivera gärna ditt svar på fråga 16:			Grundskolor i Länet men främst i kommuner i närområdet.
18. Om du svarat "Utvalda grundskolor" i fråga 16, beskriv gärna kort era urvals kriterier:			
19. Anser du att ert företag informerar och samverkar med grundskolor på ett jämlikt sätt?	Ja	Ja	Ja
20. Utveckla/motivera gärna ditt svar på fråga 19:			
21. Finns det några utmaningar som hindrar företaget att nå ut till grundskolor i den utsträckning ni skulle vilja?	Ja	Ja	Ja
22. Om ja på fråga 21, vilka?	Tidsbrist; Budgetbrist; "Annat": Om vi når eller nås så beror detta ofta på enskild individs åtagande eller intresse, av skolrektorer, lärare eller arkeolog.	Tidsbrist; Budgetbrist	Personalbrist; Tidsbrist; Svårt att få ut information till intresserade målgrupper

23. Utveckla/motivera gärna ditt svar på fråga 21:		Tid och resurser är alltid en bristvara, särskilt inom kommunal verksamhet.	

Bilaga 2

Denna bilaga är grundskolornas svar på enkätfråga fråga 5 till 19. De första fyra frågorna med registervariabler, det vill säga namn och roll o.s.v. listas inte med i denna bilaga.

Skolans namn	Almåsskolan (K)	Altorpskolan (K)	Backa skola (K)	Backaskolan (K)	Baggebo (K)	Bergsgårdsskolan (K)
Kommun skolan ligger i:	Mölndal stad	Herrljunga	Tanums kommun	Göteborg	Tibro	Angered (Göteborg)
5. Har personalen på skolan kännedom om att arkeologiska företag erbjuder tjänster riktade mot grundskolor?	Nej	Nej	Ja	Nej	Nej	Ja
6. Om ja på fråga 5, vilka arkeologiska företag ni känner till?			Vitlyckemuseum			Ekehagens forntidsby, Ale vikingaby
7. Har klasser på er grundskola vid något tillfälle under de senaste 10 åren besökt en arkeologisk utgrävning?	Nej	Nej	Ja	Nej	Nej	Ja
8. Om ja på fråga 7, var besöket värdefullt för elevernas kunskapsinlärning?			Ja			Ja
9. Utveckla/motivera gärna ditt svar på fråga 7 och fråga 8:			Eftersom svaret vet inte, inte finns, så svarar jag att jag tror att båda skolorna har varit på Vitlycke på studiebesök. Resultatet av besöket vet jag inte då jag anställdes augusti -24			Det ger en bättre bild av hur det kunde ha sett ut vid den tiden.

10. Har en arkeolog besökt er grundskola för att berätta om arkeologi, förhistoria och/eller kulturarv under de senaste 10 åren?	Nej	Nej	Ja	Nej	Nej	Nej
11. Om ja på fråga 10, hur fick ni kännedom om att en arkeolog kunde besöka skolan?			Pedagogen på Vitlycke kontaktade en lärare på Lurs skola.			
12. Om ja på fråga 10, var besöket värdefullt för elevernas kunskapsinlärning?			Ja			
13. Utveckla/motivera gärna ditt svar på fråga 10 och fråga och 12 om svaret är ja:						
14. Har er skola fått information om en arkeologisk undersökning i skolans närområde?	Nej	Nej	Nej	Nej	Nej	Nej
15. Om ja på fråga 14, vilket eller vilka företag gav er informationen?						
16. Kryssa i vilka av följande aktiviteter eller information er personal och skola är intresserade av:	Inget intresse	Att besöka en arkeologisk undersökning [...]; Att få testa på arkeologi; Att gå på utflykt [...]; Att visa upp fynd [...]; Att en arkeolog kommer på besök till skolan; Att information om arkeologiska undersökningar [...] ; Att skapa skolmaterial [...]	Att få testa på arkeologi; Att skapa skolmaterial [...]	Inget intresse	Att en arkeolog kommer på besök till skolan; Att visa upp fynd [...]	Att en arkeolog kommer på besök till skolan; Att gå på utflykt [...]; Att information om arkeologiska undersökningar [...]; Att få testa på arkeologi; Att besöka en arkeologisk undersökning [...]
17. Vilka är de vanligaste utmaningarna för er skola och personal vid deltagande av arkeologiska tjänster eller andra utomstående aktiviteter?	Dålig informering av tjänster riktade mot skolor	Svåråtkomlig information; Dålig informering av tjänster riktade mot skolor	Skolans lokalisering; Budgetbrist	Inga utmaningar eller hinder	Skolans lokalisering; Budgetbrist; Svåråtkomlig information	Skolans lokalisering; Budgetbrist; Tidsbrist; Personalbrist; Dålig informering av tjänster riktade mot skolor; Annat: Elevgrupper

18. Har skolan och personalen i helhet ett intresse för arkeologiska kontakter eller ligger intresset hos enskild personal?	Enskild personal	Skola och personal i sin helhet	Skola och personal i sin helhet	Enskild personal	Skola och personal i sin helhet	Enskild personal
19. Utveckla/motivera gärna ditt svar på fråga 18:			Vi vill vara en aktiv och utvecklande skola			Det är nog vi som jobbar med no och so som har intresset

Skolans namn	Blåsut skola (K)	Bollebygdskolan (K)	Brattåsskolan (K)	Casa Montessori (F)	Communityskolan Tynnered (F)	Dalabergsskolan (K)
Kommun skolan ligger i:	Vänersborgs kommun	Bollebygd	Mölndals kommun	Partille	Göteborg	Uddevalla
5. Har personalen på skolan kännedom om att arkeologiska företag erbjuder tjänster riktade mot grundskolor?	Nej	Nej	Nej	Nej	Nej	Nej
6. Om ja på fråga 5, vilka arkeologiska företag ni känner till?						
7. Har klasser på er grundskola vid något tillfälle under de senaste 10 åren besökt en arkeologisk utgrävning?	Nej	Nej	Nej	Nej	Nej	Nej
8. Om ja på fråga 7, var besöket värdefullt för elevernas kunskapsinlärning?						
9. Utveckla/motivera gärna ditt svar på fråga 7 och fråga 8:						
10. Har en arkeolog besökt er grundskola för att berätta om arkeologi, förhistoria och/eller kulturarv under de senaste 10 åren?	Nej	Nej	Nej	Nej	Nej	Nej
11. Om ja på fråga 10, hur fick ni kännedom om att en arkeolog kunde besöka skolan?						

12. Om ja på fråga 10, var besöket värdefullt för elevernas kunskapsinlärning?						
13. Utveckla/motivera gärna ditt svar på fråga 10 och fråga och 12 om svaret är ja:						
14. Har er skola fått information om en arkeologisk undersökning i skolans närområde?	Nej	Nej	Nej	Nej	Nej	Nej
15. Om ja på fråga 14, vilket eller vilka företag gav er informationen?						
16. Kryssa i vilka av följande aktiviteter eller information er personal och skola är intresserade av:	Att besöka en arkeologisk undersökning [...]; Att få testa på arkeologi; Att gå på utflykt [...]; Att information om arkeologiska undersökningar [...]; Att en arkeolog kommer på besök till skolan; Att skapa skolmaterial [...]; Att visa upp fynd [...]	Att besöka en arkeologisk undersökning [...]; Att få testa på arkeologi; Att gå på utflykt [...]; Att visa upp fynd [...]; Att en arkeolog kommer på besök till skolan (	Att gå på utflykt [...]; Att skapa skolmaterial [...]; Att visa upp fynd[...]	Att besöka en arkeologisk undersökning[...]; Att få testa på arkeologi; Att gå på utflykt [...]; Att information om arkeologiska undersökningar [...]; Att en arkeolog kommer på besök till skolan; Att skapa skolmaterial [...]; Att visa upp fynd [...]	Att gå på utflykt [...]; Att en arkeolog kommer på besök till skolan; Att visa upp fynd[...]	Att besöka en arkeologisk undersökning [...]; Att få testa på arkeologi; Att gå på utflykt [...]; Att en arkeolog kommer på besök till skolan
17. Vilka är de vanligaste utmaningarna för er skola och personal vid deltagande av arkeologiska tjänster eller andra utomstående aktiviteter?	Inga utmaningar eller hinder	Skolans lokalisering; Budgetbrist	Dålig informering av tjänster riktade mot skolor	Dålig informering av tjänster riktade mot skolor; Budgetbrist	Tidsbrist; Annat: Svårt att få det att passa in i schemat om man ska studiebesök. Vi har schema för att uppfylla krav om undervisningstid som är reglerat i lag	Dålig informering av tjänster riktade mot skolor
18. Har skolan och personalen i helhet ett intresse för arkeologiska kontakter eller ligger intresset hos enskild personal?	Skola och personal i sin helhet	Skola och personal i sin helhet	Enskild personal	Skola och personal i sin helhet	Enskild personal	Enskild personal

19. Utveckla/motivera gärna ditt svar på fråga 18:	Det här är ett väsentligt läroplansbaserat innehåll som det finns stor motivation att arbeta med.	Jag skulle gärna se att skolan fick en regelbunden kontakt för att garantera likvärdig undervisning för alla elever. T ex att alla elever i åk 3 får möjlighet att besöka en forn- eller kulturlämning i närområdet.	Jag är helt säker på att det finns intresse hos våra lärare i åk 3 när klasserna läser om forntiden.	Personalen är i allmänhet intresserade av intressanta platser och aktiviteter i närheten av skolkan		

Skolans namn	Ekdalaskolan (K)	Ekhamraskolan (F)	Ellen Keyskolan (K)	Erikslundskolan (K)	Estrid Ericsonskolan (K)	Friskolan Kvarnhjulet (F)
Kommun skolan ligger i:	Härryda	Mariestad	Göteborg	Borås	Hjo	Mölndal
5. Har personalen på skolan kännedom om att arkeologiska företag erbjuder tjänster riktade mot grundskolor?	Nej	Nej	Nej	Nej	Nej	Nej
6. Om ja på fråga 5, vilka arkeologiska företag ni känner till?						
7. Har klasser på er grundskola vid något tillfälle under de senaste 10 åren besökt en arkeologisk utgrävning?	Nej	Nej	Nej	Nej	Nej	Nej
8. Om ja på fråga 7, var besöket värdefullt för elevernas kunskapsinlärning?						
9. Utveckla/motivera gärna ditt svar på fråga 7 och fråga 8:					Vi har inte vetat att denna möjlighet finns.	
10. Har en arkeolog besökt er grundskola för att berätta om arkeologi, förhistoria och/eller kulturarv under de senaste 10 åren?	Nej	Nej	Nej	Nej	Nej	Nej
11. Om ja på fråga 10, hur fick ni kännedom om att en arkeolog kunde besöka skolan?						

12. Om ja på fråga 10, var besöket värdefullt för elevernas kunskapsinlärning?						
13. Utveckla/motivera gärna ditt svar på fråga 10 och fråga och 12 om svaret är ja:						
14. Har er skola fått information om en arkeologisk undersökning i skolans närområde?	Nej	Nej	Nej	Nej	Nej	Nej
15. Om ja på fråga 14, vilket eller vilka företag gav er informationen?						
16. Kryssa i vilka av följande aktiviteter eller information er personal och skola är intresserade av:	Att få testa på arkeologi; Att gå på utflykt [...];Att besöka en arkeologisk undersökning [...]; Att information om arkeologiska undersökningar [...]; Att en arkeolog kommer på besök till skolan	Att få testa på arkeologi; Att besöka en arkeologisk undersökning [...]; Att information om arkeologiska undersökningar [...]; Att en arkeolog kommer på besök till skolan; Att visa upp fynd [...]	Inget intresse	Att gå på utflykt [...]; Att information om arkeologiska undersökningar [...]; Att få testa på arkeologi	Att få testa på arkeologi; Att besöka en arkeologisk undersökning [...]; Att gå på utflykt [...]; Att visa upp fynd [...]; Att skapa skolmaterial [...]; Att en arkeolog kommer på besök till skolan; Att information om arkeologiska undersökningar [...]	Att besöka en arkeologisk undersökning [...]; Att få testa på arkeologi; Att gå på utflykt [...]; Att information om arkeologiska undersökningar [...]; Att en arkeolog kommer på besök till skolan; Att skapa skolmaterial [...]; Att visa upp fynd [...]
17. Vilka är de vanligaste utmaningarna för er skola och personal vid deltagande av arkeologiska tjänster eller andra utomstående aktiviteter?	Tidsbrist	Svåråtkomlig information; Dålig informering av tjänster riktade mot skolor	Inga utmaningar eller hinder	Budgetbrist; Tidsbrist; Skolans lokalisering	Budgetbrist; Dålig informering av tjänster riktade mot skolor	Dålig informering av tjänster riktade mot skolor; Svåråtkomlig information
18. Har skolan och personalen i helhet ett intresse för arkeologiska kontakter eller ligger intresset hos enskild personal?	Enskild personal	Enskild personal	Enskild personal	Enskild personal	Enskild personal	Skola och personal i sin helhet
19. Utveckla/motivera gärna ditt svar på fråga 18:		SO-lärare är intresserade			Ingen som direkt pratat om detta. Finns personliga intressen.	

..

Skolans namn	Fristadskoan (K)	Frölundaskolan Bräcke anpassad grundskola (K)	Grangärdet (K)	Gullmarsskolan (K)	Gustaf Dalénskolan (K)	Gustav Adolfsskolan (K)
Kommun skolan ligger i:	Borås	Göteborgs Stad	Mariestad	Lysekils kommun	Falköping	Alingsås
5. Har personalen på skolan kännedom om att arkeologiska företag erbjuder tjänster riktade mot grundskolor?	Nej	Nej	Nej	Nej	Nej	Nej
6. Om ja på fråga 5, vilka arkeologiska företag ni känner till?		Jag tror inte det				
7. Har klasser på er grundskola vid något tillfälle under de senaste 10 åren besökt en arkeologisk utgrävning?	Nej	Nej	Nej	Nej	Nej	Nej
8. Om ja på fråga 7, var besöket värdefullt för elevernas kunskapsinlärning?						
9. Utveckla/motivera gärna ditt svar på fråga 7 och fråga 8:		Har varit på skolan i fyra år som ledare				
10. Har en arkeolog besökt er grundskola för att berätta om arkeologi, förhistoria och/eller kulturarv under de senaste 10 åren?	Nej	Nej	Nej	Nej	Nej	Nej
11. Om ja på fråga 10, hur fick ni kännedom om att en arkeolog kunde besöka skolan?						
12. Om ja på fråga 10, var besöket värdefullt för elevernas kunskapsinlärning?						
13. Utveckla/motivera gärna ditt svar på fråga 10 och fråga och 12 om svaret är ja:		Oklart- har varit för få år på skolan				

14. Har er skola fått information om en arkeologisk undersökning i skolans närområde?	Nej	Nej	Nej	Nej	Nej	Nej
15. Om ja på fråga 14, vilket eller vilka företag gav er informationen?						
16. Kryssa i vilka av följande aktiviteter eller information er personal och skola är intresserade av:	Att information om arkeologiska undersökningar […]; Att en arkeolog kommer på besök till skolan	Att få testa på arkeologi; Att information om arkeologiska undersökningar […]; Att skapa skolmaterial […]; Att visa upp fynd […]	Att besöka en arkeologisk undersökning […]; Att få testa på arkeologi; Att gå på utflykt […]; Att information om arkeologiska undersökningar[…]; Att en arkeolog kommer på besök till skolan ;Att skapa skolmaterial […]; Att visa upp fynd […]	Inget intresse	Att gå på utflykt […]; Att visa upp fynd […]	Att besöka en arkeologisk undersökning […]; Att gå på utflykt […]; Att visa upp fynd […]
17. Vilka är de vanligaste utmaningarna för er skola och personal vid deltagande av arkeologiska tjänster eller andra utomstående aktiviteter?	Tidsbrist; Dålig informering av tjänster riktade mot skolor; Budgetbrist	Svåråtkomlig information	Tidsbrist	Annat: Prioritering av undervisningstid	Budgetbrist; Tidsbrist; Personalbrist; Dålig informering av tjänster riktade mot skolor	Tidsbrist; Personalbrist; Dålig informering av tjänster riktade mot skolor
18. Har skolan och personalen i helhet ett intresse för arkeologiska kontakter eller ligger intresset hos enskild personal?	Enskild personal	Skola och personal i sin helhet	Skola och personal i sin helhet	Skola och personal i sin helhet	Enskild personal	Enskild personal
19. Utveckla/motivera gärna ditt svar på fråga 18:	Lärare i historia har ett intresse för detta	Ämnet behöver anpassas till elever med if (från lindrig till mycket svår)				

Skolans namn	Göteborgs Högre Samskola (F)	Hogstorps skola (K)	Högadalsskolan (K)	Högelidsskolan Årskurs 7-9 (K)	Högelidsskolan Årskurs F-6 (K)	Högsäters skola (K)
Kommun skolan ligger i:	Göteborg	Uddevalla kommun	Härryda	Mariestad	Mariestad	Färgelanda
5. Har personalen på skolan kännedom om att arkeologiska företag erbjuder tjänster riktade mot grundskolor?	Nej	Nej	Nej	Nej	Nej	Nej

6. Om ja på fråga 5, vilka arkeologiska företag ni känner till?						
7. Har klasser på er grundskola vid något tillfälle under de senaste 10 åren besökt en arkeologisk utgrävning?	Nej	Nej	Nej	Nej	Nej	Nej
8. Om ja på fråga 7, var besöket värdefullt för elevernas kunskapsinlärning?						
9. Utveckla/motivera gärna ditt svar på fråga 7 och fråga 8:	Nej					
10. Har en arkeolog besökt er grundskola för att berätta om arkeologi, förhistoria och/eller kulturarv under de senaste 10 åren?	Nej	Nej	Nej	Nej	Nej	Nej
11. Om ja på fråga 10, hur fick ni kännedom om att en arkeolog kunde besöka skolan?						
12. Om ja på fråga 10, var besöket värdefullt för elevernas kunskapsinlärning?						
13. Utveckla/motivera gärna ditt svar på fråga 10 och fråga och 12 om svaret är ja:						
14. Har er skola fått information om en arkeologisk undersökning i skolans närområde?	Nej	Nej	Nej	Nej	Nej	Nej
15. Om ja på fråga 14, vilket eller vilka företag gav er informationen?						

16. Kryssa i vilka av följande aktiviteter eller information er personal och skola är intresserade av:	Inget intresse	Att få testa på arkeologi; Att visa upp fynd […]	Att besöka en arkeologisk undersökning […]; Att gå på utflykt […]	Annat: Det här är en fråga för lärarna	Att besöka en arkeologisk undersökning […]; Att få testa på arkeologi; Att gå på utflykt […]; Att information om arkeologiska undersökningar […]; Att en arkeolog kommer på besök till skolan; Att visa upp fynd […]	Att visa upp fynd[…]; Att en arkeolog kommer på besök till skolan; Att information om arkeologiska undersökningar […]
17. Vilka är de vanligaste utmaningarna för er skola och personal vid deltagande av arkeologiska tjänster eller andra utomstående aktiviteter?	Annat: Utmaningen är att vi är tvungna att följa de styrdokument som avgör vad för centralt innehåll vi ska undervisa kring. **[...]**. Men för oss här på stora skolan (7-9, gy) är exempelvis historieundervisningen styrd av våra läroplaner. Där finns små möjligheter att göra exkursioner till en arkeologisk utgrävning eller lägga tid på att ha arkeologer på besök. Jag är tidigare historielärare och beklagar starkt att den möjligheten är liten idag. Jag älskar vad den moderna arkeologin har medfört när det gäller att exempelvis skriva om mycket av vår forntida och tidigmedeltida historia här i Sverige.	Budgetbrist; Personalbrist; Dålig informering av tjänster riktade mot skolor	Annat: vet ej	Skolans lokalisering; Budgetbrist; Tidsbrist	Dålig informering av tjänster riktade mot skolor	Skolans lokalisering; Budgetbrist; Dålig informering av tjänster riktade mot skolor
18. Har skolan och personalen i helhet ett intresse för arkeologiska kontakter eller ligger intresset hos enskild personal?	Enskild personal	Enskild personal	Skola och personal i sin helhet	Enskild personal	Enskild personal	Skola och personal i sin helhet
19. Utveckla/motivera gärna ditt svar på fråga 18:				Kan inte svara på fråga 18 eftersom det är lärarna som behöver svara på den.		

Skolans namn	Höjdenskolan (K)	Katolska Skolan av Notre Dame (F)	Katrinebergs skolan (K)	Kullingsbergs skolan (K)	Kyrkenorum skolan (K)	Källby Gård (K)
Kommun skolan ligger i:	Färgelanda	Göteborg	Mölndal	Alingsås	Stenungssund	Götene kommun

5. Har personalen på skolan kännedom om att arkeologiska företag erbjuder tjänster riktade mot grundskolor?	Nej	Nej	Nej	Nej	Nej	Nej
6. Om ja på fråga 5, vilka arkeologiska företag ni känner till?						
7. Har klasser på er grundskola vid något tillfälle under de senaste 10 åren besökt en arkeologisk utgrävning?	Nej	Nej	Nej	Nej	Nej	Nej
8. Om ja på fråga 7, var besöket värdefullt för elevernas kunskapsinlärning?						
9. Utveckla/motivera gärna ditt svar på fråga 7 och fråga 8:				Inget att utveckla.		
10. Har en arkeolog besökt er grundskola för att berätta om arkeologi, förhistoria och/eller kulturarv under de senaste 10 åren?	Nej	Nej	Nej	Nej	Nej	Nej
11. Om ja på fråga 10, hur fick ni kännedom om att en arkeolog kunde besöka skolan?						
12. Om ja på fråga 10, var besöket värdefullt för elevernas kunskapsinlärning?						
13. Utveckla/motivera gärna ditt svar på fråga 10 och fråga och 12 om svaret är ja:						
14. Har er skola fått information om en arkeologisk undersökning i skolans närområde?	Nej	Nej	Nej	Nej	Nej	Nej

15. Om ja på fråga 14, vilket eller vilka företag gav er informationen?						
16. Kryssa i vilka av följande aktiviteter eller information er personal och skola är intresserade av:	Att besöka en arkeologisk undersökning [...]; Att få testa på arkeologi; Att gå på utflykt [...]; Att information om arkeologiska undersökningar[...]; Att visa upp fynd [...]	Inget intresse	Att skapa skolmaterial [...]; Att en arkeolog kommer på besök till skolan; Att gå på utflykt [...]	Att visa upp fynd [...]; Att gå på utflykt[...]; Att få testa på arkeologi; Att besöka en arkeologisk undersökning [...]	Att besöka en arkeologisk undersökning [...]; Att få testa på arkeologi; Att gå på utflykt[...]; Att information om arkeologiska undersökningar [...]; Att en arkeolog kommer på besök till skolan; Att visa upp fynd [...]	Att visa upp fynd[...]; Att en arkeolog kommer på besök till skolan; Att information om arkeologiska undersökningar [...]; Att gå på utflykt [...]; Att besöka en arkeologisk undersökning [...]
17. Vilka är de vanligaste utmaningarna för er skola och personal vid deltagande av arkeologiska tjänster eller andra utomstående aktiviteter?	Budgetbrist; Tidsbrist; Dålig informering av tjänster riktade mot skolor	Tidsbrist	Dålig informering av tjänster riktade mot skolor; Budgetbrist	Budgetbrist; Tidsbrist; Personalbrist; Dålig informering av tjänster riktade mot skolor	Skolans lokalisering; Budgetbrist; Svåråtkomlig information; Dålig informering av tjänster riktade mot skolor	Budgetbrist; Tidsbrist; Personalbrist; Skolans lokalisering
18. Har skolan och personalen i helhet ett intresse för arkeologiska kontakter eller ligger intresset hos enskild personal?	Enskild personal	Enskild personal	Enskild personal	Enskild personal	Enskild personal	Enskild personal
19. Utveckla/motivera gärna ditt svar på fråga 18:		Enstaka lärare har intresse i detta.	Några personal som är intresserade av det	Det är oftast så att en enskilds lärares intresse skapar möjligheter och då är det någon som tar tag i det.	Lärare inom NO-ämnen	

Skolans namn	Käpplundaskolan (K)	Lidåkerskolan (K)	Lillängsskolan (F)	Lurs skola (K)	Montessoriskolan Alexandra (F)	Montessoriskolan Trilobiten (F)
Kommun skolan ligger i:	Skövde	Lidköping	Mariestads kommun	Tanums kommun	Göteborg	Trollhättan
5. Har personalen på skolan kännedom om att arkeologiska företag erbjuder tjänster riktade mot grundskolor?	Nej	Nej	Nej	Ja	Nej	Nej
6. Om ja på fråga 5, vilka arkeologiska företag ni känner till?				Vitlyckemuseum		

7. Har klasser på er grundskola vid något tillfälle under de senaste 10 åren besökt en arkeologisk utgrävning?	Ja	Nej	Nej	Ja	Nej	Nej
8. Om ja på fråga 7, var besöket värdefullt för elevernas kunskapsinlärning?	Ja			Ja		
9. Utveckla/motivera gärna ditt svar på fråga 7 och fråga 8:	Eleverna har besökt utgrävningar i Varnhem			Eftersom svaret vet inte, inte finns, så svarar jag att jag tror att båda skolorna har varit på Vitlycke på studiebesök. Resultatet av besöket vet jag inte då jag anställdes augusti -24		
10. Har en arkeolog besökt er grundskola för att berätta om arkeologi, förhistoria och/eller kulturarv under de senaste 10 åren?	Nej	Nej	Nej	Ja	Nej	Nej
11. Om ja på fråga 10, hur fick ni kännedom om att en arkeolog kunde besöka skolan?				Pedagogen på Vitlycke kontaktade en lärare på Lurs skola.		
12. Om ja på fråga 10, var besöket värdefullt för elevernas kunskapsinlärning?				Ja		
13. Utveckla/motivera gärna ditt svar på fråga 10 och fråga och 12 om svaret är ja:						
14. Har er skola fått information om en arkeologisk undersökning i skolans närområde?	Nej	Nej	Nej	Nej	Nej	Nej
15. Om ja på fråga 14, vilket eller vilka företag gav er informationen?						

16. Kryssa i vilka av följande aktiviteter eller information er personal och skola är intresserade av:	Att besöka en arkeologisk undersökning [...]; Att få testa på arkeologi; Att gå på utflykt [...]; Att information om arkeologiska undersökningar [...]; Att visa upp fynd [...]; Att skapa skolmaterial [...]	Att besöka en arkeologisk undersökning [...]; Att få testa på arkeologi; Att gå på utflykt [...]; Att visa upp fynd [...]	Att besöka en arkeologisk undersökning [...]; Att få testa på arkeologi; Att gå på utflykt [...]; Att information om arkeologiska undersökningar [...]; Att en arkeolog kommer på besök till skolan	Att få testa på arkeologi; Att skapa skolmaterial [...]	Att besöka en arkeologisk undersökning [...] ;Att få testa på arkeologi; Att gå på utflykt [...]; Att information om arkeologiska undersökningar [...]; Att en arkeolog kommer på besök till skolan; Att skapa skolmaterial [...]; Att visa upp fynd [...]	Att besöka en arkeologisk undersökning [...]; Att få testa på arkeologi; Att gå på utflykt [...]; Att skapa skolmaterial [...]; Att visa upp fynd [...]
17. Vilka är de vanligaste utmaningarna för er skola och personal vid deltagande av arkeologiska tjänster eller andra utomstående aktiviteter?	Skolans lokalisering; Budgetbrist; Tidsbrist; Svåråtkomlig information	Tidsbrist	Svåråtkomlig information; Dålig informering av tjänster riktade mot skolor	Skolans lokalisering; Budgetbrist	Budgetbrist; Tidsbrist; Personalbrist; Dålig informering av tjänster riktade mot skolor	Dålig informering av tjänster riktade mot skolor; Inga utmaningar eller hinder
18. Har skolan och personalen i helhet ett intresse för arkeologiska kontakter eller ligger intresset hos enskild personal?	Skola och personal i sin helhet	Enskild personal	Enskild personal	Skola och personal i sin helhet	Enskild personal	Enskild personal
19. Utveckla/motivera gärna ditt svar på fråga 18:				Vi vill vara en aktiv och utvecklande skola	Jag är inte säker på hur många har intresse.	Mycket svårt att svara på då det ej förekommit tidigare.

Skolans namn	Noltorpsskolan (K)	Nya Skolan (F)	Nya Skolan Pettersberg (F)	Nygårdsskolan (K)	Nödingeskolan (K)	Regnbågsskolan (K)
Kommun skolan ligger i:	Alingsås	Lilla Edet	Trollhättan	Göteborg	Ale	Gullspångs kommun
5. Har personalen på skolan kännedom om att arkeologiska företag erbjuder tjänster riktade mot grundskolor?	Nej	Nej	Nej	Nej	Nej	Nej
6. Om ja på fråga 5, vilka arkeologiska företag ni känner till?						

7. Har klasser på er grundskola vid något tillfälle under de senaste 10 åren besökt en arkeologisk utgrävning?	Nej	Ja	Ja	Nej	Nej	Nej
8. Om ja på fråga 7, var besöket värdefullt för elevernas kunskapsinlärning?		Ja	Ja			
9. Utveckla/motivera gärna ditt svar på fråga 7 och fråga 8:		Åk 3 brukar åka till ekehagens forntidsby som uppskattas.				
10. Har en arkeolog besökt er grundskola för att berätta om arkeologi, förhistoria och/eller kulturarv under de senaste 10 åren?	Nej	Nej	Nej	Nej	Nej	Nej
11. Om ja på fråga 10, hur fick ni kännedom om att en arkeolog kunde besöka skolan?						
12. Om ja på fråga 10, var besöket värdefullt för elevernas kunskapsinlärning?						
13. Utveckla/motivera gärna ditt svar på fråga 10 och fråga och 12 om svaret är ja:						
14. Har er skola fått information om en arkeologisk undersökning i skolans närområde?	Nej	Nej	Nej	Nej	Nej	Nej
15. Om ja på fråga 14, vilket eller vilka företag gav er informationen?						

16. Kryssa i vilka av följande aktiviteter eller information er personal och skola är intresserade av:	Annat: svårt att svara på. Skulle tro att de är intresserade av det mesta om det är lätttillgängligt.	Att få testa på arkeologi; Att gå på utflykt [...]; Att information om arkeologiska undersökningar [...]; Att visa upp fynd [...]; Att skapa skolmaterial [...]	Att få testa på arkeologi; Att information om arkeologiska undersökningar [...]; Att en arkeolog kommer på besök till skolan	Att besöka en arkeologisk undersökning [...]; Att få testa på arkeologi; Att gå på utflykt [...]; Att information om arkeologiska undersökningar [...]; Att en arkeolog kommer på besök till skolan; Att visa upp fynd [...]	Att besöka en arkeologisk undersökning [...];A tt få testa på arkeologi; Att gå på utflykt [...]; Att information om arkeologiska undersökningar [...]; Att skapa skolmaterial [...]; Att visa upp fynd [...]	Att besöka en arkeologisk undersökning [...]; Att få testa på arkeologi; Att gå på utflykt[...]; Att en arkeolog kommer på besök till skolan; Att information om arkeologiska undersökningar [...];Att skapa skolmaterial [...];Att visa upp fynd [...]
17. Vilka är de vanligaste utmaningarna för er skola och personal vid deltagande av arkeologiska tjänster eller andra utomstående aktiviteter?	Dålig informering av tjänster riktade mot skolor; Personalbrist	Skolans lokalisering; Tidsbrist; Dålig informering av tjänster riktade mot skolor	Skolans lokalisering; Budgetbrist; Tidsbrist; Personalbrist;	Svåråtkomlig information; Dålig informering av tjänster riktade mot skolor	Dålig informering av tjänster riktade mot skolor; Svåråtkomlig information	Budgetbrist; Tidsbrist
18. Har skolan och personalen i helhet ett intresse för arkeologiska kontakter eller ligger intresset hos enskild personal?	Enskild personal	Skola och personal i sin helhet	Enskild personal	Enskild personal	Skola och personal i sin helhet	Enskild personal
19. Utveckla/motivera gärna ditt svar på fråga 18:	Jag har svårt att svara på denna fråga då vi inte har någon arkeologisk kontakt alls.			Det kan finnas mer intresse än vad jag känner till. Ev. är mina svar ovan bristfälliga. Jag behöver ta reda på mer.	Personalen är generellt positiv till att ta del av aktiviteter och kulturutbud utanför skolan. På helheten skulle de flesta vara positiva till att besöka eller få besök av arkeolog.	

Skolans namn	Rosendalsskolan (K)	Rävlandaskolan (K)	Sandgärdskolan (K)	Sinntorp (K)	Skinnefjällsskolan (K)	Skälltorpsskolan (K)
Kommun skolan ligger i:	Göteborg	Härryda kommun	Borås	Mölndal	Härryda	Göteborg
5. Har personalen på skolan kännedom om att arkeologiska företag erbjuder tjänster riktade mot grundskolor?	Nej	Nej	Nej	Nej	Nej	Nej
6. Om ja på fråga 5, vilka arkeologiska företag ni känner till?						

7. Har klasser på er grundskola vid något tillfälle under de senaste 10 åren besökt en arkeologisk utgrävning?	Nej	Nej	Nej	Nej	Nej	Nej
8. Om ja på fråga 7, var besöket värdefullt för elevernas kunskapsinlärning?						
9. Utveckla/motivera gärna ditt svar på fråga 7 och fråga 8:						
10. Har en arkeolog besökt er grundskola för att berätta om arkeologi, förhistoria och/eller kulturarv under de senaste 10 åren?	Nej	Nej	Nej	Nej	Nej	Nej
11. Om ja på fråga 10, hur fick ni kännedom om att en arkeolog kunde besöka skolan?						
12. Om ja på fråga 10, var besöket värdefullt för elevernas kunskapsinlärning?						
13. Utveckla/motivera gärna ditt svar på fråga 10 och fråga och 12 om svaret är ja:						
14. Har er skola fått information om en arkeologisk undersökning i skolans närområde?	Nej	Nej	Nej	Nej	Nej	Nej
15. Om ja på fråga 14, vilket eller vilka företag gav er informationen?						

16. Kryssa i vilka av följande aktiviteter eller information er personal och skola är intresserade av:	Inget intresse	Att besöka en arkeologisk undersökning [...]; Att få testa på arkeologi; Att gå på utflykt [...]; Att information om arkeologiska undersökningar [...]; Att en arkeolog kommer på besök till skolan; Att skapa skolmaterial [...]; Att visa upp fynd [...]	Att visa upp fynd [...]; Att en arkeolog kommer på besök till skolan; Att gå på utflykt [...]	Att gå på utflykt [...]; Att information om arkeologiska undersökningar [...]	Att gå på utflykt [...]; Att en arkeolog kommer på besök till skolan	Inget intresse
17. Vilka är de vanligaste utmaningarna för er skola och personal vid deltagande av arkeologiska tjänster eller andra utomstående aktiviteter?	Inga utmaningar eller hinder	Budgetbrist; Svåråtkomlig information; Dålig informering av tjänster riktade mot skolor	Dålig informering av tjänster riktade mot skolor; Budgetbrist; Skolans lokalisering	Skolans lokalisering; Tidsbrist; Personalbrist	Skolans lokalisering; Budgetbrist; Svåråtkomlig information; Dålig informering av tjänster riktade mot skolor	Inga utmaningar eller hinder
18. Har skolan och personalen i helhet ett intresse för arkeologiska kontakter eller ligger intresset hos enskild personal?	Enskild personal	Enskild personal	Enskild personal	Enskild personal	Enskild personal	Enskild personal
19. Utveckla/motivera gärna ditt svar på fråga 18:	Vi har möjlighet att ta del av museilektioner gratis för elever i Hötfborhs kommun på stadsmuseet, Universeum (årskort), Rhöska museet, konstmusett m.fl. med guider gratis.	Svårt att veta men man brukar hålla till sitt/sina ämnen.	Ligger väl främst på lärarna som undervisar i historia.			

Skolans namn	Sommarhemsskolan (K)	Sparsörskolan (K)	Stadsskogenskolan (K)	Stenporten (K)	Stenungssunds montessoriskola (F)	Stommenskolan (K)
Kommun skolan ligger i:	Uddevalla	Borås	Alingsås	Lidköping	Stenungssunds Kommun	Marks kommun
5. Har personalen på skolan kännedom om att arkeologiska företag erbjuder tjänster riktade mot grundskolor?	Ja	Nej	Nej	Nej	Nej	Nej
6. Om ja på fråga 5, vilka arkeologiska företag ni känner till?	Hällristningarna i Tanum					

7. Har klasser på er grundskola vid något tillfälle under de senaste 10 åren besökt en arkeologisk utgrävning?	Ja	Nej	Nej	Nej	Nej	Ja
8. Om ja på fråga 7, var besöket värdefullt för elevernas kunskapsinlärning?	Ja					Ja
9. Utveckla/motivera gärna ditt svar på fråga 7 och fråga 8:	Varje åk 3 åker vart år dit på besök.			Oklart var när och hur det kan gå till och ska möjligheterna	Vi får mycket sällan erbjudande om arkeologi.	Elever får i åk3 åk på skolresa Ekehagens Forntidsby.
10. Har en arkeolog besökt er grundskola för att berätta om arkeologi, förhistoria och/eller kulturarv under de senaste 10 åren?	Nej	Nej	Nej	Nej	Nej	Nej
11. Om ja på fråga 10, hur fick ni kännedom om att en arkeolog kunde besöka skolan?						
12. Om ja på fråga 10, var besöket värdefullt för elevernas kunskapsinlärning?						
13. Utveckla/motivera gärna ditt svar på fråga 10 och fråga och 12 om svaret är ja:						
14. Har er skola fått information om en arkeologisk undersökning i skolans närområde?	Nej	Nej	Nej	Nej	Nej	Nej
15. Om ja på fråga 14, vilket eller vilka företag gav er informationen?						

16. Kryssa i vilka av följande aktiviteter eller information er personal och skola är intresserade av:	Att besöka en arkeologisk undersökning [...]; Att gå på utflykt [...]; Att information om arkeologiska undersökningar [...]; Att en arkeolog kommer på besök till skolan; Att visa upp fynd [...]	Att få testa på arkeologi; Att gå på utflykt[...]; Att visa upp fynd [...]	Annat: Vet ej i dagsläget	Att besöka en arkeologisk undersökning [...]; Att få testa på arkeologi; Att gå på utflykt [...]; Att information om arkeologiska undersökningar [...]; Att en arkeolog kommer på besök till skolan; Att skapa skolmaterial [...]; Att visa upp fynd [...]	Att besöka en arkeologisk undersökning [...]; Att få testa på arkeologi; Att information om arkeologiska undersökningar [...]; Att en arkeolog kommer på besök till skolan; Att visa upp fynd [...]	Att besöka en arkeologisk undersökning [...]; Att gå på utflykt [...]; Att information om arkeologiska undersökningar [...]; Att en arkeolog kommer på besök till skolan
17. Vilka är de vanligaste utmaningarna för er skola och personal vid deltagande av arkeologiska tjänster eller andra utomstående aktiviteter?	Svåråtkomlig information; Budgetbrist; Tidsbrist	Dålig informering av tjänster riktade mot skolor	Annat: Vet ej	Budgetbrist; Svåråtkomlig information; Dålig informering av tjänster riktade mot skolor	Skolans lokalisering; Svåråtkomlig information; Dålig informering av tjänster riktade mot skolor	Skolans lokalisering; Budgetbrist
18. Har skolan och personalen i helhet ett intresse för arkeologiska kontakter eller ligger intresset hos enskild personal?	Enskild personal	Enskild personal	Enskild personal	Skola och personal i sin helhet	Enskild personal	Skola och personal i sin helhet
19. Utveckla/motivera gärna ditt svar på fråga 18:	Vet att personal på F-3 har det i planen för åk 3 och att so-lärare på 4-6 tycker mycket om historia och so generellt.		Intresse finns men inte haft hög prioritering just nu.	Intressant att utforska närområdet	Det är den enskilda ämnesläraren som planerar och genomför undervisningen. Det är viktigt att information och erbjudanden gällande ämnet når lärarna för att skapa ett intresse och se möjligheten.	Intresse att elever få fortsatt lust att lära. Lära om allt!

Skolans namn	Särlaskolan (K)	Tanumsskola (K)	Tranängskolan (K)	Tummarpskolan (K)	Uddaredsskolan (K)	Valemyr (K)
Kommun skolan ligger i:	Borås	Tanumshede	Tranemo	Borås	Lerum	Strömstad
5. Har personalen på skolan kännedom om att arkeologiska företag erbjuder tjänster riktade mot grundskolor?	Nej	Nej	Nej	Nej	Nej	Nej

6. Om ja på fråga 5, vilka arkeologiska företag ni känner till?						Om vi får mail från företag så vidarebefordrar jag till lärarna för kännedom. Lärarna avgör om erbjudande är intressant eller inte. Så svaret på den fråga är att jag vet inte.
7. Har klasser på er grundskola vid något tillfälle under de senaste 10 åren besökt en arkeologisk utgrävning?	Nej	Ja	Nej	Nej	Nej	Nej
8. Om ja på fråga 7, var besöket värdefullt för elevernas kunskapsinlärning?		Ja				
9. Utveckla/motivera gärna ditt svar på fråga 7 och fråga 8:		Eleverna från åk 3 får varje år åka på en utflykt till Vitlycke				
10. Har en arkeolog besökt er grundskola för att berätta om arkeologi, förhistoria och/eller kulturarv under de senaste 10 åren?	Nej	Nej	Nej	Nej	Nej	Nej
11. Om ja på fråga 10, hur fick ni kännedom om att en arkeolog kunde besöka skolan?						Gärna om ni kunde komma.
12. Om ja på fråga 10, var besöket värdefullt för elevernas kunskapsinlärning?						
13. Utveckla/motivera gärna ditt svar på fråga 10 och fråga och 12 om svaret är ja:		Det behövs närmare relationer m arkeologer och skolan. Arkeologernas kunskaper skulle kunn abidra till att levandegöra undervisningen i SO i högre grad än vad som sker i dag.				
14. Har er skola fått information om en arkeologisk undersökning i skolans närområde?	Nej	Nej	Nej	Nej	Nej	Nej
15. Om ja på fråga 14, vilket eller vilka företag gav er informationen?						

16. Kryssa i vilka av följande aktiviteter eller information er personal och skola är intresserade av:	Att gå på utflykt […]; Att en arkeolog kommer på besök till skolan	Att få testa på arkeologi; Att information om arkeologiska undersökningar […]; Att en arkeolog kommer på besök till skolan; Att skapa skolmaterial […]; Att visa upp fynd […]; Att gå på utflykt […]	Att besöka en arkeologisk undersökning […]; Att gå på utflykt […]; Att information om arkeologiska undersökningar […]; Att en arkeolog kommer på besök till skolan; Att skapa skolmaterial […]; Att visa upp fynd […]; Att få testa på arkeologi	Annat: vi ska flytta just nu	Att besöka en arkeologisk undersökning […]; Att få testa på arkeologi; Att gå på utflykt […]; Att information om arkeologiska undersökningar […]; Att en arkeolog kommer på besök till skolan; Att skapa skolmaterial […]; Att visa upp fynd […]	Att besöka en arkeologisk undersökning […]; Att få testa på arkeologi; Att gå på utflykt […]; Att information om arkeologiska undersökningar […]; Att en arkeolog kommer på besök till skolan; Att visa upp fynd […]
17. Vilka är de vanligaste utmaningarna för er skola och personal vid deltagande av arkeologiska tjänster eller andra utomstående aktiviteter?	Svåråtkomlig information; Dålig informering av tjänster riktade mot skolor	Budgetbrist; Tidsbrist; Personalbrist	Skolans lokalisering; Svåråtkomlig information; Dålig informering av tjänster riktade mot skolor; Tidsbrist	Skolans lokalisering	Skolans lokalisering; Dålig informering av tjänster riktade mot skolor	Budgetbrist
18. Har skolan och personalen i helhet ett intresse för arkeologiska kontakter eller ligger intresset hos enskild personal?	Enskild personal	Skola och personal i sin helhet	Skola och personal i sin helhet	Enskild personal	Skola och personal i sin helhet	Enskild personal
19. Utveckla/motivera gärna ditt svar på fråga 18:	Främst undervisande lärare i NO och SO	Merinforamtion behövs och möjlighet för lärarna att på förhand kunna planera för undervisning som har en ämnesövergripande inslag m arkelog.	Frågan har aldrig lyfts på vår skola så den är svår att svara på, men vi engagerar oss mycket i omliggande företags- och kulturliv så det hade varit av intresse.		Jag tror detta, jag själv som rektor har stort intresse	Jag saknar ett svars alternativt: Vet inte

Skolans namn	Varekilsskola (K)	Vindängensskola (K)	Åsenskolan (K)	Öxabäck (K)
Kommun skolan ligger i:	Orust	Falköpings kommun	Sotenäs	Mark
5. Har personalen på skolan kännedom om att arkeologiska företag erbjuder tjänster riktade mot grundskolor?	Nej	Nej	Nej	Nej
6. Om ja på fråga 5, vilka arkeologiska företag ni känner till?				

7. Har klasser på er grundskola vid något tillfälle under de senaste 10 åren besökt en arkeologisk utgrävning?	Ja	Ja	Nej	Nej
8. Om ja på fråga 7, var besöket värdefullt för elevernas kunskapsinlärning?	Ja	Ja		
9. Utveckla/motivera gärna ditt svar på fråga 7 och fråga 8:	Att se i sin närmiljö hur natur och miljö omformas av klimat och människans påverkan	Vi omges av fornminnen både på landsbygd och inne i staden, med en historia av intressanta utgrävningar. Nu var det ett par år sedan senaste utgrävningen i centrum. Vi har ett gott samarbete med Falbygdens museum och med Ekehagens fornby. Våra elever träffar arkeologer vid studiebesök på dessa ställen.		
10. Har en arkeolog besökt er grundskola för att berätta om arkeologi, förhistoria och/eller kulturarv under de senaste 10 åren?	Ja	Nej	Nej	Nej
11. Om ja på fråga 10, hur fick ni kännedom om att en arkeolog kunde besöka skolan?	Hon bjöd in sig själv			
12. Om ja på fråga 10, var besöket värdefullt för elevernas kunskapsinlärning?	Ja			
13. Utveckla/motivera gärna ditt svar på fråga 10 och fråga och 12 om svaret är ja:	Hon gjorde historia levande, berättade om deras närmiljö hur den sett ut, hur människor levt			
14. Har er skola fått information om en arkeologisk undersökning i skolans närområde?	Ja	Ja	Nej	Nej
15. Om ja på fråga 14, vilket eller vilka företag gav er informationen?	Byggbolaget, kan ha varit Skanska	Falköpings tidning		

16. Kryssa i vilka av följande aktiviteter eller information er personal och skola är intresserade av:	Att besöka en arkeologisk undersökning [...]; Att få testa på arkeologi; Att gå på utflykt [...]; Att skapa skolmaterial [...]	Att besöka en arkeologisk undersökning [...]; Att gå på utflykt [...]	Att besöka en arkeologisk undersökning [...]; Att få testa på arkeologi; Att gå på utflykt [...]; Att information om arkeologiska undersökningar [...]; Att en arkeolog kommer på besök till skolan; Att skapa skolmaterial [...]; Att visa upp fynd [...]	Att gå på utflykt [...]; Att få testa på arkeologi; Att skapa skolmaterial [...]
17. Vilka är de vanligaste utmaningarna för er skola och personal vid deltagande av arkeologiska tjänster eller andra utomstående aktiviteter?	Skolans lokalisering; Budgetbrist; Dålig informering av tjänster riktade mot skolor	Inga utmaningar eller hinder	Budgetbrist	Skolans lokalisering; Svåråtkomlig information; Dålig informering av tjänster riktade mot skolor
18. Har skolan och personalen i helhet ett intresse för arkeologiska kontakter eller ligger intresset hos enskild personal?	Skola och personal i sin helhet	Skola och personal i sin helhet	Enskild personal	Skola och personal i sin helhet
19. Utveckla/motivera gärna ditt svar på fråga 18:	Vi bor på en ö som tidigt blev bosatt. Hur miljön har förändrats. Hur de levde, klarade sig utan fastlandet .. Kan båtbyggeriet startat tidigt?		KAN FINNAS ENSKILD PEDAGOG SOM HAR STÖRRE INTRESSE	

Bilaga 3

Lista över kontaktade grundskolor. Listan innehåller skolnamn, kommun, skoltyp (Kommunala och Fristående) och årskurser för grundskolorna som kontaktades. Listan innehåller även information om de deltagande grundskolorna och om de deltagande grundskolorna är lokaliserade i tätort/stad eller landsbygd.

Skolnamn	Kommun	Skoltyp	Åk	Tätort/Stad eller Landsbygd	Deltagande
Nödingeskolan	Ale	kommunal	F-3	Tätort/Stad	Deltagit
Alboskolan	Ale	kommunal	4-6		
Kyrkbyskolan	Ale	kommunal	4-6		
Da Vinciskolan	Ale	kommunal	7-9		
Garnvindeskolan	Ale	kommunal	F-3		
Himlaskolan	Ale	kommunal	F-6		

Kronaskolan	Ale	kommunal	F-6		
Nolskolan	Ale	kommunal	F-6		
Surteskolan	Ale	kommunal	F-6		
Bohusskolan	Ale	kommunal	F-9		
Ahlafors fria skola	Ale	Fristående	F-9		
Aroseniusskolan	Ale	kommunal	7-9		
Gustav Adolfskolan	Alingsås	kommunal	7-9	Tätort/Stad	Deltagit
Kullingsbergsskolan	Alingsås	kommunal	F-6	Tätort/Stad	Deltagit
Noltorpsskolan	Alingsås	kommunal	F-6	Tätort/Stad	Deltagit
Stadsskogenskolan	Alingsås	kommunal	F-6	Tätort/Stad	Deltagit
Noltorp Anpassad Grundskola	Alingsås	kommunal	F-6		Deltar ej
Nolhaga Anpassad Grundskola	Alingsås	kommunal	7-9		
Nolhagaskolan	Alingsås	kommunal	7-9		
Östlyckeskolan	Alingsås	kommunal	7-9		
Hemsjö skola	Alingsås	kommunal	F-6		
Ingaredsskolan	Alingsås	kommunal	F-6		
Lendahlsskolan	Alingsås	kommunal	F-6		
Långareds skola	Alingsås	kommunal	F-6		
Magra skola	Alingsås	kommunal	F-6		
Nolbyskolan	Alingsås	kommunal	F-6		
Stora Mellby skola	Alingsås	kommunal	F-6		
Västra Bodarna skola	Alingsås	kommunal	F-6		
Ängaboskolan	Alingsås	kommunal	F-6		
Ödenäs skola	Alingsås	kommunal	F-6		
Sollebrunns skola	Alingsås	kommunal	F-9		
Montessorieskolan Globen	Alingsås	Fristående	F-9		
Vittra	Alingsås	Fristående	F-9		
Bengtsgården	Bengtsfors	kommunal	7-9		
Bäckeskolan	Bengtsfors	kommunal	F-6		
Ekhagsskolan	Bengtsfors	kommunal	F-6		
Franserudsskolan	Bengtsfors	kommunal	F-6		
Bollebygdskolan	Bollebygd	kommunal	F-9	Tätort/Stad	Deltagit
Örelundskolan	Bollebygd	kommunal	F-6		
Töllsjöskolan	Bollebygd	kommunal	F-6		
Gadden	Bollebygd	Fristående	F-6		
Fristadskolan	Borås	kommunal	7-9	Tätort/Stad	Deltagit
Sandgärdskolan	Borås	kommunal	7-9	Tätort/Stad	Deltagit
Särlaskolan	Borås	kommunal	7-9	Tätort/Stad	Deltagit
Tummarpskolan	Borås	kommunal	F-3	Tätort/Stad	Deltagit
Erikslund	Borås	kommunal	F-6	Tätort/Stad	Deltagit
Sparsörskolan	Borås	kommunal	F-6	Landsbygd	Deltagit
Svaneholmskolan	Borås	kommunal	1-6		
Fjärding Anpassad Grundskola	Borås	kommunal	1-9		
Fredriksborg Anpassad Grundskola	Borås	kommunal	1-9		

Dalsjöskolan	Borås	kommunal	4-7		
Daltorpskolan	Borås	kommunal	7-9		
Viskaforsskolan	Borås	kommunal	7-9		
Kersinsgårdskolan	Borås	kommunal	F-3		
Aplaredskolan	Borås	kommunal	F-6		
Asklandaskolan	Borås	kommunal	F-6		
Bergdalskolan	Borås	kommunal	F-6		
Borgstenaskolan	Borås	kommunal	F-6		
Bredareskolan	Borås	kommunal	F-6		
Byttorpskolan	Borås	kommunal	F-6		
Dannikeskolan	Borås	kommunal	F-6		
Ekarängskolan	Borås	kommunal	F-6		
Fjärdningskolan	Borås	kommunal	F-6		
Fredriksborgskolan	Borås	kommunal	F-6		
Gula skolan	Borås	kommunal	F-6		
Gånghesterskolan	Borås	kommunal	F-6		
Hestra Midgårdskolan	Borås	kommunal	F-6		
Kinnarummaskolan	Borås	kommunal	F-6		
Kristinebergskolan	Borås	kommunal	F-6		
Myråsskolan	Borås	kommunal	F-6		
Målsrydskolan	Borås	kommunal	F-6		
Rängedalaskolan	Borås	kommunal	F-6		
Sandaredskolan	Borås	kommunal	F-6		
Sandhultskolan	Borås	kommunal	F-6		
Sjöboskolan	Borås	kommunal	F-6		
Sjömarkenskolan	Borås	kommunal	F-6		
Svejdeskolan	Borås	kommunal	F-6		
Trandareskolan	Borås	kommunal	F-6		
Äsperedskolan	Borås	kommunal	F-6		
Björkhöjdskolan	Borås	kommunal	F-9		
Bodaskolan	Borås	kommunal	F-9		
Engelbrektskolan	Borås	kommunal	F-9		
Eriklundskolan	Borås	kommunal	F-9		
Internationella Engelska skolan	Borås	Fristående	4-9		
Kunskapsskolan	Borås	Fristående	F-9		
Borås kristna skola	Borås	Fristående	F-9		
Malmen Motessori	Borås	Fristående	F-9		
Hagaskolan	Dals-Ed	kommunal	4-9		
Snörrumsskolan	Dals-Ed	kommunal	F-3		
Bredöls skola	Essunga	kommunal	F-6		
Jonslunds skola	Essunga	kommunal	F-6		
Nossebro	Essunga	kommunal	F-9		
Vindängens skola	Falköping	kommunal	F-6	Tätort/Stad	Deltagit
Gustaf Dalénskolan	Falköping	kommunal	F-9	Landsbygd	Deltagit

KRAFT	Falköping	kommunal	1-9		
Högstadium Centrum	Falköping	kommunal	7-9		
Högstadium Odenvi	Falköping	kommunal	7-9		
Åttagårdsskolan	Falköping	kommunal	F-5		
Broddetorpsskolan	Falköping	kommunal	F-6		
Centralskolans	Falköping	kommunal	F-6		
Dotorpsskolan	Falköping	kommunal	F-6		
Gudhemskolan	Falköping	kommunal	F-6		
Mössebergsskolan	Falköping	kommunal	F-6		
Odensbergsskolan	Falköping	kommunal	F-6		
Vartoftaskolan	Falköping	kommunal	F-6		
Åsarpsskolans	Falköping	kommunal	F-6		
Folby skola	Falköping	kommunal	F-9		
Kinnarpsskolan	Falköping	kommunal	F-9		
Åsle friskola	Falköping	Fristående	F-6		
Höjdenskolan	Färgelanda	kommunal	F-3	Landsbygd	Deltagit
Högsäters skola	Färgelanda	kommunal	F-6	Landsbygd	Deltagit
Valbroskolan	Färgelanda	kommunal	4-6		
Valbroskolan	Färgelanda	kommunal	7-9		
Bruksskolan	Färgelanda	kommunal	F-6		
Stigens friskola	Färgelanda	Fristående	F-6		
Järbo friskola	Färgelanda	Fristående	F-6		
Nya Centralskolan	Grästorp	kommunal	4-9		
Lunneviskolan	Grästorp	kommunal	F-3		
Regnbågsskolan	Gullspång	kommunal	F-6	Landsbygd	Deltagit
Gullstensskolan	Gullspång	kommunal	F-9		
Frölundaskolan Bräcke	Göteborg stad	kommunal	1-9	Tätort/Stad	Deltagit
Skälltorpsskolan	Göteborg stad	kommunal	7-9	Tätort/Stad	Deltagit
Backaskolan	Göteborg stad	kommunal	F-6	Tätort/Stad	Deltagit
Bergsgårdsskolan	Göteborg stad	kommunal	F-6	Tätort/Stad	Deltagit
Ellen Keyskolan	Göteborg stad	kommunal	F-6	Tätort/Stad	Deltagit
Rosendalsskolan	Göteborg stad	kommunal	F-6	Tätort/Stad	Deltagit
Nygårdsskolan	Göteborg stad	kommunal	F-9	Tätort/Stad	Deltagit
Communityskolan Tynnered	Göteborg stad	Fristående	7-9	Tätort/stad	Deltagit
Montessoriskolan Alexandra	Göteborg stad	Fristående	F-6	Tätort/stad	Deltagit
Göteborgs Högre Samskola	Göteborg stad	Fristående	F-6	Tätort/stad	Deltagit
Katolska Skolan av Notre Dame	Göteborg stad	Fristående	F-9	Tätort/stad	Deltagit
Kärradalsskolan	Göteborg stad	kommunal	F-5		Deltar ej
Move & Walk Anpassad grundskola	Göteborg stad	Fristående	1-9		Deltar ej
Landalaskolan Anpassad Grundskola	Göteborg stad	kommunal	1-6		
EfUS Utby	Göteborg stad	kommunal	1-9		
Gamlestadsskolan	Göteborg stad	kommunal	1-9		
Hinnebäcksskolan	Göteborg stad	kommunal	1-9		

Högsbogårdsskolan	Göteborg stad	kommunal	1-9		
Kannebäcksskolan	Göteborg stad	kommunal	1-9		
Kvibergsnässkolan	Göteborg stad	kommunal	1-9		
Nordhemsskolan	Göteborg stad	kommunal	1-9		
Olshammarskolan Anpassad Grundskola	Göteborg stad	kommunal	1-9		
Utmarksskolan	Göteborg stad	kommunal	4-5		
Gårdstensskolan	Göteborg stad	kommunal	4-9		
Gärdsåsskolan	Göteborg stad	kommunal	4-9		
Lövgärdesskolan	Göteborg stad	kommunal	4-9		
Nytorpsskolan	Göteborg stad	kommunal	4-9		
Svartedalsskolan	Göteborg stad	kommunal	4-9		
Svenska Balettskolan	Göteborg stad	kommunal	4-9		
Vättleskolan	Göteborg stad	kommunal	4-9		
Montessoriskolan Elyseum	Göteborg stad	kommunal	6-9		
Glöstorpsskolan	Göteborg stad	kommunal	7-9		
Kålltorpsskolan	Göteborg stad	kommunal	7-9		
Lundbyskolan	Göteborg stad	kommunal	7-9		
Nordlyckeskolan	Göteborg stad	kommunal	7-9		
Sannaskolan	Göteborg stad	kommunal	7-9		
Santosskolan	Göteborg stad	kommunal	7-9		
Torslandaskolan	Göteborg stad	kommunal	7-9		
Trulsegårdsskolan	Göteborg stad	kommunal	7-9		
Mossbergsskolan	Göteborg stad	kommunal	F-2		
Asperöskolan	Göteborg stad	kommunal	F-3		
Björsaredsskolan	Göteborg stad	kommunal	F-3		
Brännöskolan	Göteborg stad	kommunal	F-3		
Emmaskolan	Göteborg stad	kommunal	F-3		
Gunnaredsskolan	Göteborg stad	kommunal	F-3		
Hammarkullsskolan	Göteborg stad	kommunal	F-3		
Hjuviksskolan	Göteborg stad	kommunal	F-3		
Hällsviksskolan	Göteborg stad	kommunal	F-3		
Högenskolan	Göteborg stad	kommunal	F-3		
Landamäreskolan	Göteborg stad	kommunal	F-3		
Lilla Gårdstensskolan	Göteborg stad	kommunal	F-3		
Lilla Trulsegårdsskolan	Göteborg stad	kommunal	F-3		
Långmosseskolan	Göteborg stad	kommunal	F-3		
Nya Skolan Länsmansgården	Göteborg stad	kommunal	F-3		
Ramsdalsskolan	Göteborg stad	kommunal	F-3		
Rannebergsskolan	Göteborg stad	kommunal	F-3		
Rävebergsskolan	Göteborg stad	kommunal	F-3		
Sisjöskolan	Göteborg stad	kommunal	F-3		
Talldungeskolan	Göteborg stad	kommunal	F-3		
Tretjärnsskolan	Göteborg stad	kommunal	F-3		
Utbynässkolan	Göteborg stad	kommunal	F-3		

Västerhedsskolan	Göteborg stad	kommunal	F-3		
Älvegårdsskolan	Göteborg stad	kommunal	F-3		
Fjällboskolan	Göteborg stad	kommunal	F-5		
Gustaviskolan	Göteborg stad	kommunal	F-5		
Hagaskolan	Göteborg stad	kommunal	F-5		
Johannesbergsskolan Montessori	Göteborg stad	kommunal	F-5		
Annedalsskolan	Göteborg stad	kommunal	F-6		
Askimsskolan	Göteborg stad	kommunal	F-6		
Backegårdsskolan	Göteborg stad	kommunal	F-6		
Bagaregårdsskolan	Göteborg stad	kommunal	F-6		
Bjurlättsskolan	Göteborg stad	kommunal	F-6		
Björkåsskolan	Göteborg stad	kommunal	F-6		
Björlandaskolan	Göteborg stad	kommunal	F-6		
Brottkärrskolan	Göteborg stad	kommunal	F-6		
Bräckeskolan	Göteborg stad	kommunal	F-6		
Bärbyskolan	Göteborg stad	kommunal	F-6		
Dalaskolan	Göteborg stad	kommunal	F-6		
Donsöskolan	Göteborg stad	kommunal	F-6		
Eriksboskolan	Göteborg stad	kommunal	F-6		
Fjällskolan	Göteborg stad	kommunal	F-6		
Flatåsskolan	Göteborg stad	kommunal	F-6		
Gunnestorpsskolan	Göteborg stad	kommunal	F-6		
Gunnilseskolan	Göteborg stad	kommunal	F-6		
Gärdsmosseskolan	Göteborg stad	kommunal	F-6		
Hagenskolan	Göteborg stad	kommunal	F-6		
Herrgårdsskolan	Göteborg stad	kommunal	F-6		
Hultskolan	Göteborg stad	kommunal	F-6		
Johannesbergsskolan Estetiska	Göteborg stad	kommunal	F-6		
Karl Johansskolan	Göteborg stad	kommunal	F-6		
Kungsladugårdsskolan	Göteborg stad	kommunal	F-6		
Lerlyckeskolan	Göteborg stad	kommunal	F-6		
Lillebyskolan	Göteborg stad	kommunal	F-6		
Långedragsskolan	Göteborg stad	kommunal	F-6		
Noleredsskolan	Göteborg stad	kommunal	F-6		
Nya Varvetskolan	Göteborg stad	kommunal	F-6		
Näsetskolan	Göteborg stad	kommunal	F-6		
Oscar Fredriksskolan	Göteborg stad	kommunal	F-6		
Parkskolan	Göteborg stad	kommunal	F-6		
Rambergsskolan	Göteborg stad	kommunal	F-6		
Ryaskolan	Göteborg stad	kommunal	F-6		
Sandarnaskolan	Göteborg stad	kommunal	F-6		
Sjumilaskolan	Göteborg stad	kommunal	F-6		
Skogomeskolan	Göteborg stad	kommunal	F-6		
Skutehagsskolan	Göteborg stad	kommunal	F-6		

Skårsskolan	Göteborg stad	kommunal	F-6		
Slottbergsskolan	Göteborg stad	kommunal	F-6		
Solbackeskolan	Göteborg stad	kommunal	F-6		
Taubeskolan	Göteborg stad	kommunal	F-6		
Torslandaskolan	Göteborg stad	kommunal	F-6		
Trollängsskolan	Göteborg stad	kommunal	F-6		
Tångenskolan	Göteborg stad	kommunal	F-6		
Vättnedalsskolan	Göteborg stad	kommunal	F-6		
Åkeredsskolan	Göteborg stad	kommunal	F-6		
Ånässkolan	Göteborg stad	kommunal	F-6		
Ängåsskolan	Göteborg stad	kommunal	F-6		
Bergsjöskolan	Göteborg stad	kommunal	F-9		
Bergumsskolan	Göteborg stad	kommunal	F-9		
Brunnsboskolan	Göteborg stad	kommunal	F-9		
Fiskebäcksskolan	Göteborg stad	kommunal	F-9		
Frejaskolan	Göteborg stad	kommunal	F-9		
Frölundaskolan	Göteborg stad	kommunal	F-9		
Guldhedsskolan	Göteborg stad	kommunal	F-9		
Hovåsskolan	Göteborg stad	kommunal	F-9		
Härlandatjärnskolan	Göteborg stad	kommunal	F-9		
Jättestensskolan	Göteborg stad	kommunal	F-9		
Klarebergsskolan	Göteborg stad	kommunal	F-9		
Kvibergsskolan	Göteborg stad	kommunal	F-9		
Kärralundsskolan	Göteborg stad	kommunal	F-9		
Kärraskolan	Göteborg stad	kommunal	F-9		
Lindåsskolan	Göteborg stad	kommunal	F-9		
Lundenskolan	Göteborg stad	kommunal	F-9		
Lärjeskolan	Göteborg stad	kommunal	F-9		
Påvelundsskolan	Göteborg stad	kommunal	F-9		
Sandeklevsskolan	Göteborg stad	kommunal	F-9		
Skytteskolan	Göteborg stad	kommunal	F-9		
Styrsöskolan	Göteborg stad	kommunal	F-9		
Toleredsskolan	Göteborg stad	kommunal	F-9		
Torpaskolan	Göteborg stad	kommunal	F-9		
Önneredsskolan	Göteborg stad	kommunal	F-9		
Internationella Engelska Skolan Krokslätt	Göteborg stad	Fristående	3-6		
Kunskapsskolan Krokslätt	Göteborg stad	Fristående	4-9		
ISGR Campus Götaberg	Göteborg stad	Fristående	6-9		
Internationella Engelska Skolan Johannesberg	Göteborg stad	Fristående	6-9		
Noblaskolan Kviberg	Göteborg stad	Fristående	6-9		
Noblaskolan Lindholmen	Göteborg stad	Fristående	6-9		
Innovitaskolan Johannesberg	Göteborg stad	Fristående	6-9		
Änglagårdsskolan	Göteborg stad	Fristående	6-9		

Magelungen Karlaskolan	Göteborg stad	Fristående	6-9		
Jensen Grundskola Göteborg	Göteborg stad	Fristående	6-9		
Prolympia	Göteborg stad	Fristående	7-9		
Göteborgs Högre Samskola	Göteborg stad	Fristående	7-9		
ISGR Campus Guldheden	Göteborg stad	Fristående	F-5		
Azbuka Lyceum Grundskola	Göteborg stad	Fristående	F-5		
Backatorpsskolan	Göteborg stad	Fristående	F-6		
Communityskolan Gårdsten	Göteborg stad	Fristående	F-9		
Montessoriskolan Skäret	Göteborg stad	Fristående	F-9		
Fridaskolan Kvilleväcken	Göteborg stad	Fristående	F-9		
Drakbergsskolan	Göteborg stad	Fristående	F-9		
Assaredsskolan	Göteborg stad	Fristående	F-9		
Franska skolan	Göteborg stad	Fristående	F-9		
Freinetskolan Bild & Form	Göteborg stad	Fristående	F-9		
Böskolans Friskola	Göteborg stad	Fristående	F-9		
Brandströmska Skolan Nylöse	Göteborg stad	Fristående	F-9		
Montessoriskolan Casa	Göteborg stad	Fristående	F-9		
Ebba Petterssons Privatskolans Stiftelse Grundskola	Göteborg stad	Fristående	F-9		
Stiftelsen English School Gothenburg	Göteborg stad	Fristående	F-9		
Victoriaskolan	Göteborg stad	Fristående	F-9		
Vittra Kronhusparken	Göteborg stad	Fristående	F-9		
Fridaskolan Kallebäck	Göteborg stad	Fristående	F-9		
Martinaskolan	Göteborg stad	Fristående	F-9		
Noblaskolan Nya Hovås	Göteborg stad	Fristående	F-9		
Viljaskolan	Göteborg stad	Fristående	F-9		
Kristinaskolan	Göteborg stad	Fristående	F-9		
Montessoriskolan Centrum	Göteborg stad	Fristående	F-9		
Rudolf Steinerskolan	Göteborg stad	Fristående	F-9		
Innovitaskolan St Jörgen	Göteborg stad	Fristående	F-9		
Källby gård	Götene	kommunal	F-6	Landsbygd	Deltagit
Linestensskolan	Götene	kommunal	7-9		
Hällekis skola	Götene	kommunal	F-6		
Ljungsbackenskolan	Götene	kommunal	F-6		
Lundabyn	Götene	kommunal	F-6		
Prästgårdsskolan	Götene	kommunal	F-6		
Altorpskolan	Herrljunga	kommunal	7-9	Tätort/Stad	Deltagit
Eggvena skola	Herrljunga	kommunal	F-6		
Eriksbergs skola	Herrljunga	kommunal	F-6		
Horsbyskolan	Herrljunga	kommunal	F-6		
Hudene skola	Herrljunga	kommunal	F-6		
Molla skola	Herrljunga	kommunal	F-6		
Mörlanda skola	Herrljunga	kommunal	F-6		
Ods skola	Herrljunga	kommunal	F-6		

Estrid Ericsonskolan	Hjo	kommunal	F-6	Tätort/Stad	Deltagit
Guldkroksskolan	Hjo	kommunal	7-9		
Fågelås skola	Hjo	kommunal	F-6		
Hammarnskolan	Hjo	kommunal	F-6		
Korsberga skola	Hjo	kommunal	F-6		
Ekdalaskolan	Härryda	kommunal	7-9	Tätort/Stad	Deltagit
Skinnefjällsskolan	Härryda	kommunal	F-3	Tätort/Stad	Deltagit
Högadalsskolan	Härryda	kommunal	F-6	Tätort/Stad	Deltagit
Rävlandaskolan	Härryda	kommunal	F-9	Landsbygd	Deltagit
Landvetterskolan	Härryda	kommunal	3-9		
Djupedalskolan	Härryda	kommunal	4-9		
Fagerhultsskolan	Härryda	kommunal	4-9		
Resursskolan	Härryda	kommunal	4-9		
Önnerödsskolan	Härryda	kommunal	4-9		
Båtmansskolan	Härryda	kommunal	7-9		
Eskilsbyskolan	Härryda	kommunal	F-2		
Backaskolan	Härryda	kommunal	F-3		
Hindåsskolan	Härryda	kommunal	F-3		
Lunnaskolan	Härryda	kommunal	F-3		
Furuhällsskolan	Härryda	kommunal	F-6		
Hällingsjöskolan	Härryda	kommunal	F-6		
Härrydaskolan	Härryda	kommunal	F-6		
Säteriskolan	Härryda	kommunal	F-6		
Vällsjöskolan	Härryda	kommunal	F-6		
Carl Johanskolan	Karlsborg	kommunal	7-9		
Mälltorpskolan	Karlsborg	kommunal	F-6		
Strandskolan	Karlsborg	kommunal	F-6		
Forsviks friskola	Karlsborg	Fristående	F-6		
Olseröd skolan	Kungälv	kommunal	3-6		
Tunge skola	Kungälv	kommunal	3-6		
Munkegärndeskolan	Kungälv	kommunal	7-9		
Thorildskolan	Kungälv	kommunal	7-9		
Ytterbyskolan	Kungälv	kommunal	7-9		
Klöverbacken skola	Kungälv	kommunal	F-2		
Kode skola	Kungälv	kommunal	F-2		
Diseröd skola	Kungälv	kommunal	F-6		
Fontinskolan	Kungälv	kommunal	F-6		
Hålta skola	Kungälv	kommunal	F-6		
Kareby skola	Kungälv	kommunal	F-6		
Kastellegårdskolan	Kungälv	kommunal	F-6		
Kullen skola	Kungälv	kommunal	F-6		
Kärna skola	Kungälv	kommunal	F-6		
Marstrand skola	Kungälv	kommunal	F-6		
Sandbackaskolan	Kungälv	kommunal	F-6		

Sparråsskolan	Kungälv	kommunal	F-6		
Älvkullen	Kungälv	Fristående	1-9		
Fredkullaskolan	Kungälv	Fristående	1-9		
Strandskolan Montessoriföreningen i Kungälv	Kungälv	Fristående	1-9		
Friskolan i Kärna	Kungälv	Fristående	F-9		
Uddaredsskolan	Lerum	kommunal	F-5	Tätort/Stad	Deltagit
Alléskolan	Lerum	kommunal	6-9		
Rydsbergsskolan	Lerum	kommunal	6-9		
Torpskolan	Lerum	kommunal	6-9		
Almekärrsskolan	Lerum	kommunal	F-5		
Aspenässkolan	Lerum	kommunal	F-5		
Centralskolan	Lerum	kommunal	F-5		
Hulaskolan	Lerum	kommunal	F-5		
Hästhagenskolan	Lerum	kommunal	F-5		
Knappekullaskolan	Lerum	kommunal	F-5		
Tolleredsskolan	Lerum	kommunal	F-5		
Östad skola	Lerum	kommunal	F-6		
Berghultskolan	Lerum	kommunal	F-8		
Lekstorpsskolan	Lerum	kommunal	F-9		
Ljungviksskolan	Lerum	kommunal	F-9		
Röselidsskolan	Lerum	kommunal	F-9		
Stenkulan skolan	Lerum	kommunal	F-9		
Aspens Montessoriförening i Lerum	Lerum	Fristående	F-6		
Montessoriskolan Floda Säteri	Lerum	Fristående	F-9		
Lidåkerskolan	Lidköping	kommunal	F-6	Tätort/Stad	Deltagit
Stenportskolan	Lidköping	kommunal	F-6	Tätort/Stad	Deltagit
Dalängskolan	Lidköping	kommunal	7-9		
Fredriksdalskolan	Lidköping	kommunal	7-9		
Rudenschöldskolan	Lidköping	kommunal	7-9		
Järpås skola	Lidköping	kommunal	F-6		
Lilleskogs skola	Lidköping	kommunal	F-6		
Majåkerskolan	Lidköping	kommunal	F-6		
Måneköldskolan	Lidköping	kommunal	F-6		
Otterstad skola	Lidköping	kommunal	F-6		
Råda skola	Lidköping	kommunal	F-6		
Saleby skola	Lidköping	kommunal	F-6		
Sjölunda skola	Lidköping	kommunal	F-6		
Stenhammarskolan	Lidköping	kommunal	F-6		
Tuns skola	Lidköping	kommunal	F-6		
Vinningaskolan	Lidköping	kommunal	F-6		
Wennerbergskolan	Lidköping	kommunal	F-6		
Örslösa skola	Lidköping	kommunal	F-6		
Östbyskolan	Lidköping	kommunal	F-6		

Raoul Wallenberg Lidköping	Lidköping	Fristående	7-9		
Broholmskolan	Lidköping	Fristående	F-9		
Nya skolan Lilla Edet	Lilla Edet	Fristående	F-9	Tätort/stad	Deltagit
Ryrsjöskolan	Lilla edet	kommunal	F-6		
Strömsskolan	Lilla edet	kommunal	F-6		
Tingbergsskolan	Lilla edet	kommunal	F-6		
Fuxernaskolan	Lilla edet	kommunal	F-9		
Gullmarsskolan	Lysekil	kommunal	F-9	Tätort/Stad	Deltagit
Gullmarsskolan	Lysekil	kommunal	7-9		
Bergs skola	Lysekil	kommunal	F-3		
Bro skola	Lysekil	kommunal	F-3		
Mariedalsskolan	Lysekil	kommunal	F-6		
Skaftö skola	Lysekil	kommunal	F-6		
Stångenässkola	Lysekil	kommunal	F-6		
Anpassad grundskola	Lysekil	kommunal			
Högelidsskolan	Mariestad	kommunal	7-9	Tätort/Stad	Deltagit
Grangärdets skola	Mariestad	kommunal	F-6	Tätort/Stad	Deltagit
Högelidsskolan	Mariestad	kommunal	F-6	Tätort/Stad	Deltagit
Ekhamraskolan Mariestad	Mariestad	Fristående	7-9	Tätort/stad	Deltagit
Lillängskolan	Mariestad	Fristående	F-6	Tätort/stad	Deltagit
Högelidsskolan Anpassad Grundskola	Mariestad	kommunal	1-9		
Tunaholmsskolan	Mariestad	kommunal	7-9		
Hasslerörs skola	Mariestad	kommunal	F-6		
Kvarnstenens skola	Mariestad	kommunal	F-6		
Lyrestads skola	Mariestad	kommunal	F-6		
Prismaskolan	Mariestad	kommunal	F-6		
Tidavads skola	Mariestad	kommunal	F-6		
Ullervads skola	Mariestad	kommunal	F-6		
Unicaskolan	Mariestad	kommunal	F-6		
Leteboskolan	Mark	Fristående	F-9		
Montessoriskolan Pärlan	Mark	Fristående	F-9		
Stommenskolan	Marks	kommunal	F-6	Tätort/Stad	Deltagit
Öxabäckskolan	Marks	kommunal	F-6	Landsbygd	Deltagit
Tingvallaskolan	Marks	kommunal	3-6		
Lyckeskolan	Marks	kommunal	7-9		
Ängskolan	Marks	kommunal	7-9		
Parkskolan	Marks	kommunal	F-2		
Ubbhultskolan	Marks	kommunal	F-3		
Björketorpskolan	Marks	kommunal	F-6		
Fotskälskolan	Marks	kommunal	F-6		
Hyssnaskolan	Marks	kommunal	F-6		
Sjöbyskolan	Marks	kommunal	F-6		
Strömskolan	Marks	kommunal	F-6		
Torestorpskolan	Marks	kommunal	F-6		

Örbyskolan	Marks	kommunal	F-6		
Fritslaskolan	Marks	kommunal	F-9		
Sätilaskolan	Marks	kommunal	F-9		
Rådaskolan	Mellerud	kommunal	7-9		
Fagerlidsskolan	Mellerud	kommunal	F-3		
Karolinerskolan	Mellerud	kommunal	F-6		
Nordalsskolan	Mellerud	kommunal	F-6		
Åsebro skola	Mellerud	kommunal	F-6		
Åsens skola	Mellerud	kommunal	F-6		
Centrumskolan	Munkedal	kommunal	4-6		
Kungsmarksskolan	Munkedal	kommunal	7-9		
Hällevadsholms skola	Munkedal	kommunal	F-3		
Bruksskolan	Munkedal	kommunal	F-6		
Hedekas skola	Munkedal	kommunal	F-6		
Munkedalsskolan	Munkedal	kommunal	F-6		
Almåsskolan	Mölndal	kommunal	4-9	Tätort/Stad	Deltagit
Brattåsskolan	Mölndal	kommunal	F-5	Tätort/Stad	Deltagit
Katrinebergsskolan	Mölndal	kommunal	F-6	Tätort/Stad	Deltagit
Sinntorpsskolan	Mölndal	kommunal	F-9	Tätort/Stad	Deltagit
Friskolan Kvarnhjulet	Mölndal	Fristående	F-9	Tätort/stad	Deltagit
Balltorpsskolan	Mölndal	kommunal	1-6		
Fässbergsskolan	Mölndal	kommunal	4-9		
Streteredsskolan	Mölndal	kommunal	4-9		
Sörgårdsskolan	Mölndal	kommunal	6-9		
Kvarnbyskolan	Mölndal	kommunal	7-9		
Bosgårdsskolan	Mölndal	kommunal	F-3		
Hällesåkersskolan	Mölndal	kommunal	F-3		
Valåsskolan	Mölndal	kommunal	F-3		
Toltorpsskolan	Mölndal	kommunal	F-5		
Eklandaskolan	Mölndal	kommunal	F-6		
Glasbergsskolan	Mölndal	kommunal	F-6		
Krokslättskolan	Mölndal	kommunal	F-6		
Lackarebäcksskolan	Mölndal	kommunal	F-6		
Rävekärrsskolan	Mölndal	kommunal	F-6		
Skånhällaskolan	Mölndal	kommunal	F-6		
Västerbergsskolan	Mölndal	kommunal	F-6		
Hallenskolan	Mölndal	kommunal	F-9		
Innovitaskolan Mölndal	Mölndal	Fristående	F-9		
Varekils skola	Orust	kommunal	F-6	Landsbygd	Deltagit
Ellös skola	Orust	kommunal	F-6		
Henåns skola	Orust	kommunal	F-9		
Ängås skola	Orust	kommunal	F-9		
Stensbo skola	Orust	Fristående	1-6		
Orust Montessoriskola	Orust	Fristående	F-6		

Orust Waldorfskola	Orust	Fristående	F-9		
Casa Montessori	Partille	Fristående	F-9	Tätort/stad	Deltagit
Öjersjö Storegård	Partille	kommunal	5-9		
Lexby skola	Partille	kommunal	6-9		
Stadsparksskolan	Partille	kommunal	7-9		
Öjersjö Brunn	Partille	kommunal	F-4		
Jonsereds skola	Partille	kommunal	F-5		
Lillegårdsskolan	Partille	kommunal	F-5		
Skulltorps skola	Partille	kommunal	F-5		
Björndammens skola	Partille	kommunal	F-6		
Furulunds skola	Partille	kommunal	F-6		
Oxledsskolan	Partille	kommunal	F-6		
Ugglums skola	Partille	kommunal	F-9		
Vallhamra skola	Partille	kommunal	F-9		
Viktoriaskolan	Skara	kommunal	7-9		
Ardalaskolan	Skara	kommunal	F-6		
Gällkvistskolan	Skara	kommunal	F-6		
Källeskolan	Skara	kommunal	F-6		
Mariebergsskolan	Skara	kommunal	F-6		
Valleskolan	Skara	kommunal	F-6		
Varnhemsskolan	Skara	kommunal	F-6		
Friskolan Metis	Skara	Fristående	F-9		
Käpplundaskolan	Skövde	kommunal	F-6	Tätort/Stad	Deltagit
Helenaskolan	Skövde	kommunal	7-9		
Stöpenskolan	Skövde	kommunal	7-9		
Vasaskolan	Skövde	kommunal	7-9		
Billingsdalskolan	Skövde	kommunal	F-6		
Billingskolan	Skövde	kommunal	F-6		
Heneskolan	Skövde	kommunal	F-6		
Lerdala skola	Skövde	kommunal	F-6		
Lundenskolan	Skövde	kommunal	F-6		
Norrmalmskolan	Skövde	kommunal	F-6		
Rydskolan	Skövde	kommunal	F-6		
Sventorps skola	Skövde	kommunal	F-6		
Svärtagårdskolan	Skövde	kommunal	F-6		
Tidanskolan	Skövde	kommunal	F-6		
Timmersdala skola	Skövde	kommunal	F-6		
Trädgårdsstadens skola	Skövde	kommunal	F-6		
Väring skola	Skövde	kommunal	F-6		
Värsås skola	Skövde	kommunal	F-6		
Frösve skola	Skövde	kommunal	F-6 (renoveras)		
Eriksdalskolan	Skövde	kommunal	F-9		
Montessoriskolan Skövde	Skövde	Fristående	F-6		
Raoul Wallenbergskolan	Skövde	Fristående	F-9		

Åsenskolan	Sotenäs	kommunal	F-3	Tätort/Stad	Deltagit
Kungshamns skola	Sotenäs	kommunal	3-6		Deltar ej
Sotenässkolan	Sotenäs	kommunal	7-9		
Bovallstrands skola	Sotenäs	kommunal	F-3		
Smögens skola	Sotenäs	kommunal	F-3		
Hunnebostrands skola	Sotenäs	kommunal	F-6		
Kyrkenorumskolan	Stenungsund	kommunal	F-6	Tätort/Stad	Deltagit
Stenungsunds Montessoriskola	Stenungsund	Fristående	F-9	Tätort/stad	Deltagit
Ekenässkolan	Stenungsund	kommunal	F-6		
Jörlandaskolan	Stenungsund	kommunal	F-6		
Kopperskolan	Stenungsund	kommunal	F-6		
Spekerödskolan	Stenungsund	kommunal	F-6		
Hallernaskolan	Stenungsund	kommunal	F-9		
Kristinedalskolan	Stenungsund	kommunal	F-9		
Stora Högaskolan	Stenungsund	kommunal	F-9		
Valemyrskolan	Strömstad	kommunal	F-6	Tätort/Stad	Deltagit
Strömstiernaskola	Strömstad	kommunal	7-9		
Tjärnö skola	Strömstad	kommunal	F-3		
Bojarskolan	Strömstad	kommunal	F-6		
Mellegården skola	Strömstad	kommunal	F-6		
Odelsbergsskolan	Strömstad	kommunal	F-6		
Rossö skola	Strömstad	kommunal	F-6		
Skee skola	Strömstad	kommunal	F-6		
Landboskolan	Svenljunga	kommunal	F-3		Deltar ej
Hillareds skola	Svenljunga	kommunal	F-6		
Högvadskolan	Svenljunga	kommunal	F-6		
Kindaholmskolan	Svenljunga	kommunal	F-6		
Sexdrega skola	Svenljunga	kommunal	f-6		
Mogaskolan	Svenljunga	kommunal	F-9		
Backa skola	Tanum	kommunal	F-6	Landsbygd	Deltagit
Lurs skola	Tanum	kommunal	F-6	Landsbygd	Deltagit
Tanumskolan	Tanum	kommunal	F-9	Landsbygd	Deltagit
Fjällbacka skola	Tanum	kommunal	F-6		
Grebbestadskolan	Tanum	kommunal	F-6		
Rabbalshede skola	Tanum	kommunal	F-6		
Hamburgsundskolan	Tanum	kommunal	F-9		
Sjöstjärneskolan	Tanum	Fristående	F-6		
Baggeboskolan	Tibro	kommunal	F-6	Tätort/Stad	Deltagit
Fågelvikskolan	Tibro	kommunal	7-9		
Häggetorpsskolan	Tibro	kommunal	F-6		
Ransbergs skola	Tibro	kommunal	F-6		
Hellidsskolan	Tidaholm	kommunal	7-9		
Fröjereds skola	Tidaholm	kommunal	F-3		
Ekedalens skola	Tidaholm	kommunal	F-6		

Forsenskolan	Tidaholm	kommunal	F-6		
Rosenbergsskolan	Tidaholm	kommunal	F-6		
Valstads skolan	Tidaholm	kommunal	F-6		
Häggvallskolan	Tjörn	kommunal	6-9		
Bleketskolan	Tjörn	kommunal	7-9		
Fridas hage	Tjörn	kommunal	F-5		
Kållekärrs skola	Tjörn	kommunal	F-5		
Myggenäs skola	Tjörn	kommunal	F-5		
Rönnängs skola	Tjörn	kommunal	F-6		
Skärhamns skola	Tjörn	kommunal	F-6		
Tjörns Montessori	Tjörn	Fristående	F-3		
Tranängskolan	Tranemo	kommunal	F-9	Tätort/Stad	Deltagit
Dalstorpskolan	Tranemo	kommunal	F-6		
Grimsåsskolan	Tranemo	kommunal	F-6		
Limmaredskolan	Tranemo	kommunal	F-6		
Länghemskolan	Tranemo	kommunal	F-6		
Montessoriskolan Trilobiten	Trollhättan	Fristående	F-6	Tätort/stad	Deltagit
Nya skolan Pettersberg	Trollhättan	Fristående	F-9	Tätort/stad	Deltagit
Paradisskolan	Trollhättan	kommunal	4-9		
Skogshöjdens skola	Trollhättan	kommunal	4-9		
Slättbergsskolan	Trollhättan	kommunal	7-9		
Björndalsskolan	Trollhättan	kommunal	F-3		
Dalkjusans skola	Trollhättan	kommunal	F-3		
Hälltorpskolan	Trollhättan	kommunal	F-3		
Kronan	Trollhättan	kommunal	F-3		
Upphärads skola	Trollhättan	kommunal	F-5		
Hjortmosseskolan	Trollhättan	kommunal	F-6		
Lextorpsskolan	Trollhättan	kommunal	F-6		
Skoftebyskolan	Trollhättan	kommunal	F-6		
Velanda skola	Trollhättan	kommunal	F-6		
Åsaka skola	Trollhättan	kommunal	F-6		
Lyrfågelskolan	Trollhättan	kommunal	F-9		
Sjuntorpskolan	Trollhättan	kommunal	F-9		
Stavreskolan	Trollhättan	kommunal	F-9		
Strömslundsskolan	Trollhättan	kommunal	F-9		
Sylteskolan	Trollhättan	kommunal	F-9		
Nordic International School	Trollhättan	Fristående	4-9		
Fridaskolan	Trollhättan	Fristående	F-9		
Björkängsskolan	Töreboda	kommunal	4-6		
Centralskolan	Töreboda	kommunal	7-9		
Kilenskolan	Töreboda	kommunal	F-3		
Moholms skola	Töreboda	kommunal	F-6		
Älgarås skola	Töreboda	kommunal	F-6		
Fredsbergs friskola	Töreboda	Fristående	F-6		

Dalabergsskolan	Uddevalla	kommunal	F-6	Tätort/Stad	Deltagit
Hogstorps skola	Uddevalla	kommunal	F-6	Landsbygd	Deltagit
Sommarhemsskolan	Uddevalla	kommunal	F-9	Tätort/Stad	Deltagit
Unnerödsskolan	Uddevalla	kommunal	4-6		
Linnéaskolan	Uddevalla	kommunal	7-9		
Norgårdenskolan	Uddevalla	kommunal	7-9		
Västerskolan	Uddevalla	kommunal	7-9		
Hovhultsskolan	Uddevalla	kommunal	F-3		
Sandersdalssolan	Uddevalla	kommunal	F-3		
Bokenäs skola	Uddevalla	kommunal	F-6		
Forshällaskolan	Uddevalla	kommunal	F-6		
Kisslebergsskolan	Uddevalla	kommunal	F-6		
Källdalsskolan	Uddevalla	kommunal	F-6		
Lane-Ryrs skola	Uddevalla	kommunal	F-6		
Ljungskileskolan	Uddevalla	kommunal	F-6		
Norrskolan	Uddevalla	kommunal	F-6		
Äsperödsskolan	Uddevalla	kommunal	F-6		
Ramnerödsskolan	Uddevalla	kommunal	F-9		
Bäckaforsskolan	Uddevalla	Fristående	F-9		
Stenbackeskolan	Uddevalla	Fristående	F-9		
Fridaskolan Uddevalla	Uddevalla	Fristående	F-9		
Ulrikaskolan	Ulricehamns	kommunal	F-6		Deltar ej
Stenbocksskolan	Ulricehamns	kommunal	7-9		
Ätradalsskolan	Ulricehamns	kommunal	7-9		
Blidsbergs skola	Ulricehamns	kommunal	F-6		
Bogesundsskolan	Ulricehamns	kommunal	F-6		
Dalums skola	Ulricehamns	kommunal	F-6		
Gällstad skola	Ulricehamns	kommunal	F-6		
Hökerums skola	Ulricehamns	kommunal	F-6		
Hössna skola	Ulricehamns	kommunal	F-6		
Marbäcks skola	Ulricehamns	kommunal	F-6		
Timmele skola	Ulricehamns	kommunal	F-6		
Tvärreds skola	Ulricehamns	kommunal	F-6		
Vegby skola	Ulricehamns	kommunal	F-6		
Vistaholms föräldrakoperativ	Ulricehamns	Fristående	F-3		
Montessoriskolan Lindängen	Ulricehamns	Fristående	F-6		
Larv skola	Vara	kommunal	4-6		
Parkskolan	Vara	kommunal	4-6		
Alléskolan	Vara	kommunal	7-9		
Torsgårdsskolan	Vara	kommunal	F-3		
Tråvad skola	Vara	kommunal	F-3		
Arentorp	Vara	kommunal	F-6		
Levene skola	Vara	kommunal	F-6		
Vedum skola	Vara	kommunal	F-6		

Nästegårdsskolan	Vara	kommunal	F-9		
Önums friskola	Vara	Fristående	F-3		
Jungs Friskola	Vara	Fristående	F-5		
Gullhögskolan	Vårgårda	kommunal	7-9		
Asklanda skola	Vårgårda	kommunal	F-6		
Fridhemskolan	Vårgårda	kommunal	F-6		
Hol skola	Vårgårda	kommunal	F-6		
Lena skola	Vårgårda	kommunal	F-6		
Lindbladskolan	Vårgårda	kommunal	F-6		
Nårunga skola	Vårgårda	kommunal	F-6		
Blåsut skola	Vänersborg	kommunal	F-6	Tätort/Stad	Deltagit
Holmängenskolan	Vänersborg	kommunal	F-6		Deltar ej
Rånnums skola	Vänersborg	kommunal	4-6		
Tärnan	Vänersborg	kommunal	4-6		
Rånnums skola	Vänersborg	kommunal	F-3		
Rösebo skola	Vänersborg	kommunal	F-3		
Tärnan	Vänersborg	kommunal	F-3		
Brålanda skola	Vänersborg	kommunal	F-6		
Granåsskolan	Vänersborg	kommunal	F-6		
Mariedalskolan	Vänersborg	kommunal	F-6		
Mulltorps skola	Vänersborg	kommunal	F-6		
Dalboskolan	Vänersborg	kommunal	7-9		
Silvertärnan	Vänersborg	kommunal	7-9		
Torpaskolan	Vänersborg	kommunal	7-9		
Vänerparkens skola	Vänersborg	kommunal	7-9		
Frändeskolan	Vänersborg	kommunal	F-6		
Onsjöskolan	Vänersborg	kommunal	F-6		
Skerrud skola	Vänersborg	kommunal	F-6		
Öxnered skola	Vänersborg	kommunal	F-6		
Vänersnäs skola	Vänersborg	Fristående	F-6		
Fridaskolan Värnersborg	Vänersborg	Fristående	F-9		
Södra skolan	Åmål	kommunal	4-6		
Kristinebergskolan	Åmål	kommunal	7-9		
Nya Rösparksskolan	Åmål	kommunal	F-3		
Tösse skola	Åmål	kommunal	F-6		
Edsleskog friskola	Åmål	Fristående	F-6		
Natur- & Miljöskolan	Åmål	Fristående	F-6		
Brattebergsskolan	Öckerö	kommunal	4-9		
Hedens skola	Öckerö	kommunal	4-9		
Bergagårdsskolan	Öckerö	kommunal	F-3		
Fotö skola	Öckerö	kommunal	F-3		
Kompassenskolan	Öckerö	kommunal	F-3		
Rörö skola	Öckerö	kommunal	F-3		
Björkö skola	Öckerö	kommunal	F-6		

Betelskolan	Öckerö	Fristående	F-9		